

कृषि जर्नल

जल, जमीन र जंगल हाब्रो सरोकार, कृषि क्षेत्रको विकास अर्थतन्त्रको आधार

Agriculture Journal

मासिक

कृषि जर्नल २०८२ चैत्र (krishijournal-2026, (March-April)

गहन पुनरुत्थानशील क्षेत्रीय सम्मेलन सम्पन्न

गीता चौधरी कृषि तथा वन मन्त्री नियुक्त

Agro-processing industries will
be established in Dinajpur: PM

यस अङ्कमा

१. नेपालमा च्याङ्गापालन र पशुमा उत्पादनमा असल अभ्यासहरू ३
२. केरा विवाद: प्रतिबन्धले समाधान दिएन, भन्ने अवैध कारोबार बढायो ६
३. पुष्प व्यवसाय फष्टाउनुमा सरकारको सहयोग छ : रामबहादुर तामाङ्क ८
४. लुम्बिनी विश्वविद्यालयको वृहद पारिवारिक कृषिउन्मुख ज्ञान सम्मेलन १०
५. किरा-फिल्ड जीन बैंक संरक्षण मार्फतसन्तुलित वातावरण, बाली १४
६. एशोसिएसनको मोही वितरण कार्यक्रम १७
७. गहन पुनरुत्थानशील क्षेत्रीय सम्मेलन सम्पन्न १८
८. नेपाल फलफूल तथा तरकारी व्यवसायी महासंघ १९
९. तेस्रो नेशनल हर्टिकल्चर एक्स्पो २०६२ सम्पन्न २६
10. WFP navigates turbulent waters to tackle hunger 27
11. IFAD and Bank of Uganda launch remittance dashboard 29
12. Agro-processing industries will be established in Dinajpur: PM 30

व्यक्तिगत मूल्य रु.१००/-
संस्थागत मूल्य रु.२००/-

प्रकाशक : कृषि सूचना तथा सञ्चार प्रविधि प्रकाशन प्रा.लि

सल्लाहकार : कृष्ण कोपिला, छविन्द्रराज कँडेल

प्रधान सम्पादक : धनबहादुर मगर, सह-सम्पादक : वैरागी जेठा, बजार व्यवस्थापक : रमेश श्रेष्ठ

मुख्य कार्यालय : बागबजार २८, टोखेल मच्छेगाउँ ९, चन्द्रागिरी नगरपालिका

फोन : ०१४२८८७४३, मोबाईल नं. ९८४१४४५७५३, मुद्रण : प्रिन्ट स्काई, भुरुङ्खेल, काठमाडौं

website : www.krishijournal.com.np, इमेल : krishijournal@yahoo.com

व्यवस्थित संरचनाले फलफुल तरकारी उत्पादन रोगमुक्त बन्छ

सम्पादकीय

नेपालमा संरचनामा प्रचलित मुख्य प्रकारको संरचना उपयुक्त संरचनामा उत्पादकत्व वृद्धि, संरचना भित्रको खेती प्रविधिमा लामो समयसम्म उत्पादन दिने बालीका जात लगायतका घुलनशिल तत्वको प्रयोगका साथै अनुसार लागत आवश्यकता विधि र सूर्यको किरणलाई धेरै हदसम्म रोक्न सक्ने प्लाष्टिक तथा जालीको प्रयोगबाट गरिने खेती यसले प्रति यस उत्पादन वृद्धिमा सहयोग पुऱ्याउँछ भन्ने कुरा विश्वमा विभिन्न अनुसन्धान प्रमाणित भइसकेको छ। नेपाल तथा विश्व कैले देशमा संरचनाको प्रयोगबाट खेती गर्दाको विभिन्न तरकारीको प्रति हेक्टर उत्पादकत्व दिइएको छ।

संरचना भित्रको खेतीको उत्पादकत्वमा नेदरल्याण्ड विश्वको अग्रणी देश भएकोले नेदरल्याण्ड सहित नेपालका छिमेकी देशको समेत उत्पादकत्व तालिकामा दिइएको छ। यी देशहरूको तुलनामा नेपालको उत्पादकत्व धेरै कम को पाइन्छ, जसको प्रमुख संरचना लागि विश्वमा अम्लियपन तथा सिफारिस गरिएका जातको अभाव, पानीमा घुलनशिल उपलब्धता हुने कृषकमा उत्पादन प्रविधि निम्न व्यवस्थापकीय ज्ञानको कमी आदि संरक्षित संरचनामा उत्पादन हुने तरकारी बालीलाई की पिताले तथ जोगाउन आवश्यकता अनुसार उपयुक्त तापक्रम तथा नियन्त्रण प्रणालीमा हुनका साथै सूर्य अवश्यक परावैजनी किरणको मात्र नियन्त्रले गर्व वानस्पतिक वृद्ध भई लामो समयसम्म उत्पादन लिन सकिन्छ। यसका साथै खुल्ला जमीनमा उत्पादित तरकारीको अन्य संरचनामा उत्पादित तरकारीमा जैविक तथ जैविक कारणबाट अति कम भई उत्पादित उपजहरू गुणस्तरीय हुन्छन्।

संरक्षित संरचनाको कारणले गर्दा वर्तमान समयमा तातो मनपराउने वर्गका तरकारीहरू कसैको यसमा सफलतापूर्वक उचित तापक्रम जिरीको साग, पालुंगो, धनिया जस्ता पातसमूह समेत प्रतिकुल समयमा खेती गर्न सम्भव भई उत्पादनमा सहयोग पुग्छ। विश्वका विकसित देशहरूमा सागपात उत्पादन संरचनामा आधारित माटो प्रविधि अवलम्बन गरी वर्षमा १० पटकसम्म पालुंगो, धनिया लगायतका सागपात बाली उत्पादन गरी प्रति उत्पादकत्व र बाली बढाउन सफल भएका छन्। नेपालमा पनि

वर्षायाममा अत्यधिक पानी जाडोयाममा चिसोबाट जोगाइ बेमौसी तरकारी उत्पादनका लागि आवश्यक तरकारी बालीहरू उत्पादन गरेको थुप्रै उदाहरणहरू छन्।

संरचनाभित्रको तरकारी खेतीलाई अतिवृष्टि, लगायत प्रकोपका साथै जलवायू परिवर्तनबाट देखा पर्ने आकस्मिक रोग तथा कीराको प्रकोपबाट जोगाउने प्रविधिको लिएको पाइन्छ। जलवायू परिवर्तनको कारणबाट यसको उत्पादन तथा उत्पादकत्वको उत्तरचढावलाई कम गर्न यस प्रविधि महत्वपूर्ण प्रविधिको रूपमा पहिचान भइ सरकारी तथा गैरसरकारी निकायबाट यस प्रविधिलाई जलवायू प्रविधिको रूपमा दिइएको पाइन्छ।

संरक्षित संरचनाभित्र हालका दिनमा आएर सेन्सरमा आधारित सेन्सर सिँचाई जस्ता पानीको प्रयोगबाट उत्पादन दिन सक्ने प्रविधि तथा पानीमा घुलनशिल समेतको प्रयोगबाट समुचित सदुपयोग भई मुख्य खेतीमा समेत तरकारी खेती गरी उत्पादकत्व अभिवृद्धि गर्न सजिलै सकिन्छ। सिचाईको प्रयोगबाट अत्यन्तै कम पानी प्रयोग गरी पानीको उपलब्धता भए दश गुना बढी तरकारीको उत्पादक लिन सफल भएका छन्।

नेपाल लगायत विश्वमा तरकारी बालीमा अत्याधिक विषादि प्रयोग रसायनात्मक प्रभाव परेको छ। नेपालमा सरदर प्रयोगको मात्र ४०० ग्राम प्रति हेक्टरसम्म रहेतापनि व्यवसायिक तरकारी गरिने क्षेत्रमा २००० ग्राम सक्रिय तत्व प्रति हेक्टर भन्दा बढी रहेको अनुमान गरिनुका साथै जसो तरकारी बालीमा विषादी अवशेष रहने गरेको पाइएको सन्दर्भमा संरक्षित संरचना प्रयोग गर्ने संरचना प्रयोग गर्ने बालीका १० प्रतिशत सम्म हुने गरेको र तापक्रम र आता नियन्त्रण प्रभावकारी रूपले गरेका संरचना ढुसीजन्य रोगको प्रकोप समेत न्यून हुने गरेको सन्दर्भमा प्रविधिको प्रयोग गरी मान्य तथा वतावरणीय स्वस्थता कायम गर्न उपयुक्त प्रविधि स्थापित प्रविधि हो। संरचनामा लगातार खेती गर्न प्राय माटोबाट सने निमाटो, ढुसी तथा व्याक्टेरियाजन्य रोगले दुख दिने गरेको सन्दर्भमा हाल तरकारी बालीमा समेत माटोबाट सने रोग व्यवस्थापनको लागि

कलमी प्रविधि अवलम्बन गर्नाले स्वस्थकर उत्पादन अन्य कृषि गर्नु साथै तरकारी बाली असल कृषि अभ्यास प्रमाणिकरण गर्न समेत सकिन्छ।

संरचना आधारित उत्पादन प्रविधिमा बजार प्रविधिका सिद्धान्त कुन उत्पादन, कुन समय कसरी, कहाँ उत्पादन र कस्तो उपभोक्ता लक्षित उत्पादन जस्ता कुरामा ध्यान दिएर बजारको माग अनुसारका विभिन्न तरकारी उत्पादन गर्न उपयुक्त एक मात्र उपलब्ध विधि हो। यस विधिमा बजारको माग अनुसार गर्दै महिना विभिन्न तरकारी उत्पादन गर्न सके वर्षभरी रोजगारी सिर्जना गर्नको साथै उत्पादनको माध्यमबाट प्रति इकाई बढी मूल्य हासिल गर्न सकिने प्रशस्त सम्भावना छ।

संरचनाभित्रको खेतीमा लाग्नु भन्दा पहिले आम उद्यमी तथा कृषकहरूले मेरोपनभित्रको फाइवर आवश्यक पर्ने अनुमानको निर्णय गरेर मात्र लाग्न सकेमा भविष्यमा पर्ने बजार तथा उत्पादनलगायत जोखिम न्यूनिकरणमा सफलता प्राप्त गर्न सक्छन्। जानकारी लिइसकेपछि नेपालमा प्रचलित संरचना यती गर्न सकिने तरकारी बाली लागत त प्रतिफल हिसाब गरेर मात्र स्थान सुहाउँदो संरचना तथा बाली छनौट गर्न आजको अत्यावश्यक भैसकेको छ। नेपालमा संरचनागत नकारात्मक धारणा रहेको सन्दर्भमा उपयुक्त संरचना तथा स्थान अनुकूल तथा बजारको माग अनुसारको उत्पादन तथा संरचनाको सकेमा मात्र सफलता पाए गर्न सकिन्छ। संरचना निर्माण व्यवस्थापन र संरचना प्रसार क्षेत्रफल अनुसार केही फरक पर्न सक्छ। यसै गरी उत्पादन दर बीउ, मल, विषादि पर मूल्य स्थान अनुसार केही फरक पर्न सक्दछ तसर्थ उपयुक्त बाली बजार मानी आफ्नो स्थान अनुसारको रेट हिसाब गर्न एकीन हुन्छ। संरचनागत खेती प्रविधि अपनाउन सके स्वस्थकर उत्पादन, कम विषादिको प्रयोग र सिँचाई प्रणालीमा कम पानीको प्रयोग र रोग कीराबाट बढ्दो प्रकोपलाई घटाउन सकिने विभिन्न अभ्यासहरूबाट प्राप्त भएको छ।

नेपालमा च्याङ्ग्रापालन र पश्मिना उत्पादनमा असल अभ्यासहरू

हुमनाथ अर्याल

१. पृष्ठभूमि एशियाको अत्याधिक सुख्खा, न्यून आद्रता तथा कम वर्षा हुने ३००० मीटर देखि ५००० मीटरको उचाइका पर्वत तथा हिमाल पारीको क्षेत्रहरूमा पाइने च्याङ्ग्रा पश्मिना तथा अर्गानिक मासु उत्पादनको लागि प्रसिद्ध हिमाली क्षेत्र हो। बढी चिसो ठाउँमा हुने च्याङ्ग्राले त्यस क्षेत्रमा पाइने काँडे भारमा पलाएको पत फूल, जरा र

मासुको लागि मात्र नभई पश्मिना जस्तो बहुमुल्य वस्तुको लागि पनि यसको उतिकै महत्व छ। हाल मुस्ताङ्ग, डोल्पा, मनाङ्ग, मुगु र हुम्ला आदि जिल्लाहरूमा करिब १ लाख १५ हजारको संख्यामा च्याङ्ग्रा रहेको अनुमान छ। पश्मिनाको कुरा गर्दा हाल वार्षिक १०० मे.ट. च्याङ्ग्रा पश्मिनाको आवश्यकता छ।

तर पश्मिनाका वस्तु तयार पार्न आवश्यक

च्याङ्ग्राको शरीरको भित्री भागमा रहेको भुवालाई वर्षमा एक पटक (वसन्त ऋतुको अन्तमा कोरेर भिकिन र यसलाई प्रशोधन गरी धागो बनाईन्छ। पश्मिना धागोबाट उच्च गुणस्तरका वस्त्र तयार गरिन्छ। हाल विश्वमा वार्षिक १० देखि १५ हजार मे.ट. पश्मिना उत्पादन हुने गर्दछ। कुल उत्पादनको ७० प्रतिशत चीनले २० प्रतिशत मंगोलियाले ७ प्रतिशत अफगानिस्तान र बाँकी ३ प्रतिशत इरान, पाकिस्तान, भारत, नेपाल र अन्य देशहरूले उत्पादन गर्दछन्। करिब १ अर्ब मुल्यको १०० मे.ट. कच्चा पश्मिना आयात गरि २ अर्ब मुल्यको पश्मिनाजन्य वस्तुहरू निर्यात गरिरहेको अवस्था छ। नेपाली पश्मिना अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा प्रसिद्ध छ। पश्मिनाजन्य कपडाहरू जर्मनी, अमेरिका, फ्रान्स, बेलायत, इटली जस्ता विकसित देशहरूमा निर्यात हुँदै आएको छ। सन् २०११ मा नेपाल पश्मिना उद्योग संघले नेपाली च्याङ्ग्रा पश्मिनाको ट्रेड मार्क समेत लिईसकेको भएतापनि नेपालमा पश्मिनाको बजारीकरणको अवस्था कमजोर रहेको छ। यसको उचित बजार व्यवस्थापन हुन सकिरहेको छैन। रौं हटाउने प्रविधि भित्र्याउन नसक्दा नेपाली पश्मिना उद्योगले यसलाई उपयोग गर्न नसकिरहेको अवस्था छ। साथै नगन्य मात्रमा पश्मिना उत्पादन भएकोले पनि यसमा व्यापारीहरूको आकर्षण देखिएको छैन। च्याङ्ग्रा पश्मिना निकाल्ने कार्य तिब्बतियन सिमाना क्षेत्रमा हुँदै आएको भएता पनि यसको पश्मिना अत्यन्त न्यून छ। उत्पादित पश्मिना सस्तो मुल्यमा तिब्बतियन व्यापारीसँग जिन्सी सामानसँग साटासाट गरिदै आएको र नेपालले च्याङ्ग्राको मुल्यमा त्यही पश्मिना तिब्बतबाट आयात गरिरहेको अवस्था छ। कृषकहरूमा पश्मिना निकाल्ने प्रविधिको प्रसार र बजार नेटवर्क स्थापना गरि आन्तरिक बजारीकरणलाई सुदृढिकरण गर्नु पर्ने आवश्यकता रहेको छ।

पातहरू खाएर जीवन निर्वाह गर्दछन्। च्याङ्ग्रा पश्मिना र नरम खालको न्यानो भुवा उत्पादनको लागि प्रसिद्ध छ। च्याङ्ग्राको शरीर बाक्लो लामो रौंले ढाकेको हुन्छ। रौंको भित्री भागमा मसिनो भुवा रहेको हुन्छ जसलाई पश्मिना भनिन्छ। यसको सानो तर लामो टाउको सीधा नाक साँघुरो थुतुनो र कसिलो शरीर तथा बटारिएको सिङ्ग हुन्छ। तिब्बती तथा कश्मिरी च्याङ्ग्रा ठूलो खालको हुन्छ भने नेपालको उत्तरी भेकमा पाइने च्याङ्ग्रा सानो खालको हुन्छ। यिनीहरू अन्दाजी दुई वर्षको उमेरमा पहिलो पटक व्याउने वर्षमा एक पटक व्याउने र अधिकांशले एक पटकमा एउटा मात्र पाठापाठी पाउने गर्दछन्। वयस्क च्याङ्ग्राबाट वर्षमा ५० देखि २०० ग्रामसम्म पश्मिना उत्पादन हुने गर्दछ। वयस्क च्याङ्ग्राको तौल २५ देखि ३० किलोसम्म हुन्छ। यसको आफ्नो शारिरिक तौलको ३० प्रतिशत बराबर वजनको भारी बोक्न सक्ने क्षमता रहेको हुन्छ। दशैं तिहार चाडपर्वको बेला मुस्ताङ्ग, डोल्पा तथा चीनको तिब्बतबाट ल्याई काठमाडौं तथा पोखरा जस्ता शहरहरूमा हजारौंको संख्यामा च्याङ्ग्राहरू मासुको लागि बिक्री हुने गर्दछन्।

पश्मिना हाम्रो देशमा पर्याप्त उत्पादन अधिकांश कृषकहरूले च्याङ्ग्रा पश्मिना निकाल्ने अभ्यास अपनाएको पाइदैन। तिब्बतसँगको सिमाना क्षेत्रमा बाहेक अन्य स्थानमा कृषकहरूले दशैं र तिहारलाई लक्षित गरेर मासु उत्पादनको लागि मात्र च्याङ्ग्रापालन गरेको पाइन्छ।

भौगोलिक विकटताका कारण तथा व्यवसायमा प्रशस्त लगानी तथा प्रचारप्रसार नहुँदा पश्मिना तथा न चिज, झाई मिट छाला लगायतका उत्पादनहरूमा दूवानी गरि उपयोगमा ल्याउन सकिएको अवस्था छैन।

बहुमुल्य वस्तु पश्मिना जनावरहरूबाट उत्पादित हुने रेशाहरू मध्ये पश्मिना सबै भन्दा मसिनो, नरम र चमकदार प्राकृतिक रेशा हो। स्थानीय भाषामा पश्मिना "रम सुन" बुझिन्छ। एशियामा अत्याधिक हुने ३००० मीटर देखि ५००० मीटरको उचाइका पर्वत तथा हिमाल पछाडिको क्षेत्रहरूमा पाइने तथा काश्मिरी सुख्खा न्यून आद्रता र न्यून वर्षा वा (ऋतुचक्र जषअगक) को शरीरको भित्री भागमा उत्पादन गर्ने भुवा (Down fibers) लाई पश्मिना भनिन्छ। विभिन्न रंग भएका

विश्वमा लैजान कम्तिमा ८ प्रतिशत स्वदेशी कच्चा पदार्थ प्रयोग गरेको हुनुपर्ने प्रावधानले गर्दा र उपरोक्त अनुसार रूैयाँको संख्या तथा कच्चा पशिमना उत्पादन घट्दै जानाले पशिमना उद्योगमा अझ अन्योल सिर्जना हुने देखिन्छ ।

समस्या तथा चुनौतिहरु:

नीतिगत समस्या:

(पशु सेवा विभाग र वन विभाग बीचमा चरन खर्कको प्रयोग सम्बन्धी नीतिगत रूपमा समस्या देखिनु (राज्यका नीति निर्माताहरु च्याङ्ग्रापालक कृषकहरु पशिमना उद्यमीहरु बीच समन्वयको कमी हुनु ।

तथा पशिमना व्यवसायी विच सहित मलाई अगाडी बढाउन नीतिगत तहसम्म पुगि यस बारे ठोस कार्यक्रम ल्याउन नसक्नु ।

-तिब्बतको चरन खर्कमा चरीचरन गराउन सम्भौता भए पनि कार्यन्वयन रोक लगाईएको अवस्था ।

चरनको समस्या:

उच्च पहाडी क्षेत्रको चरन तथा खर्कको उत्पादन

अव्यवस्थित तथा अति चरिचरन (Over Grazing)

खाएर च्याङ्ग्राहरु मर्नु ।

(चरनमा गोरेटो बाटो खानेपानी आदिको समस्या

(गोठाला तथा जनशक्तिमा कमी

(च्याङ्ग्रा हिमाली क्षेत्रमा मात्र हुने र यसमा खासगरि युवाहरुको आकर्षण कम हुँदै जानुले गर्दा गोठाला तथा जनशक्तिको कमी हुनु ।

(चरन क्षेत्रमा आवश्यक पूर्वाधार तथा भौतिक सुविधाको कमी हुनु ।

(युवा जनशक्तिलाई आकर्षण गर्ने कार्यक्रमहरु नहुनु ।

(युवा जनशक्तिको विदेश पलायनको प्रभाव यो व्यवसायमा प्रत्यक्ष रूपमा पर्नु ।

(विषय विज्ञ खासगरि च्याङ्ग्रा सम्बन्धी विशेषज्ञहरुको कमी हुनु ।

(सरकारी तथा गैर(सरकारी तथा निजी क्षेत्रबाट भेटेरिनरी सेवाको प्रयात: विस्तार हुन नसक्नु ।

अन्य समस्या :

(भौगोलिक विकटताले गर्दा सरकारी सेवा सुविधाहरु वास्तविक सेवाग्राही समक्ष कुन नसक्नु र प्रभावकारी रूपमा कार्यक्रम सञ्चालन हुन नसक्नु ।

(पशिमना संकलन प्रशोधनको लागि आवश्यक प्रविधिको अभाव साथै यस किसिमको उन्नत प्रविधि कृषकहरुमा हस्तान्तरण हुन नसक्नु ।

(माग अनुसारको जात नलका च्याङ्ग्राहरुको उपलब्धता नहुनु ।

प्रजनन (Inbrooding) को समस्याले च्याङ्ग्राहरुमा नश्ल सुधार हुन नसक्नु ।

Migratory System मा पशुहरु तल्लो भेगमा आउँदा सरुवा रोगहरु लिएर जाने तथा पि.पि.आर जस्ता महामारी रोगको सङ्क्रमण हुनु ।

(यसको विकास तथा विस्तारको लागि प्रयास बजेट तथा कार्यक्रम नल्याईनु ।

अभ्यासहरु:

१. स्थायी खोर तथा घुम्ति गोठ व्यवस्थापन खोर तथा घुम्ति गोठहरु निर्माण सुधार गरी च्याङ्ग्राहरुको लागि व्यवस्थित वासस्थानको प्रबन्ध मिलाउने । खोर निर्माण गर्दा सकेसम्म स्थानीयस्तरमा उपलब्ध हुने सामग्रीको प्रयोग गर्ने र बोका तथा विभिन्न उमेर

समूहका व्यायाहरुलाई अलग-अलग राख मिल्ने गरी सम्बन्धित प्राविधिकहरुले सिफारिस गरेअनुसारको मोडल र नाइजमा गराउनुपर्द साथै खोरमा घाँस खानका लागि राम्रो टाट्नो र प्रशस्त पानी दिने प्रबन्ध मिलाउनु पर्दछ ।

हिउँ चितुवा भालु जस्ता जंगली हिंसक जनावरहरुबाट बचाउन गोठ तथा घुम्ति गोठ वरिपरि तारवार गरि तारमा बाधीदिनु पर्दछ र गोठमा सोलार बतिको व्यवस्था तथा गोठालालाई मोवाइल सेटको व्यवस्था गरिदिनु पर्दछ ।

च्याङ्ग्रालाई मौसम अनुसार करिव ३ महिना गोठमै राख्नु पर्ने हुन्छ । त्यसैले त्यतिबेलाको लागि विशेष आहाराको व्यवस्था मिलाउन समयमै बाहिरबाट साईलेज टि एम आर तथा मिनरल क भिकार्ड राख्नु पर्छ र आवश्यकता अनुसार आफुले तयार गरी राखेका हेसँग मिलाएर खुवाउनु पर्दछ ।

(पशिमनाको गुणस्तर र उत्पादनमा च्याङ्ग्रा क्यानको व्यवस्थापनले ठूलो महत्व राख्छ ।

घुम्तिगोठ प्रणालीमा पालन गर्दा पशिमनाको गुणस्तर तथा उत्पादन छ । हालसम्म पनि

घाँसको खोजी गर्न, जाडो छल्न र भारी बोक्नका लागि घुम्ति गोठ प्रणालीमै चराउने गरिएकोले पशिमना उत्पादनमा सुधार आउन

सकेको छैन । चरनमा सेमिनार लिने र भारी पशिमना खिएर क्षति हुने भएकोले

यसको उत्पादनमा गिरावट आएको छ । तसर्थ घुम्तिगोठ च्याङ्ग्रालाई स्थायी गोठ

प्रणालीमा ल्याउने र भारी बोकाउने काम बन्द गराउन सकेमा पशिमनामा वृद्धि ल्याउन

सकिने कुरा निर्विवाद छ । तर घुम्तिगोठ प्रणाली चराउनु पर्ने भएमा

चरन क्षेत्रमा घाँस विकास, चरन खर्क

व्यवस्थापन सुधार

(गोरेटो घोडेटो बाटो निर्माणका बुटान हटाएर उन्नत तथा स्थानीय घाँस खेती विस्तार, खर्कमा खानेपानी व्यवस्थापन आदि) अति चरिचरन इखभच नचबशप्लन बचाउन घुम्ति चरनको लागि रुटिन बनाई सोहि बमोजिम चरिचरन गराउने ।

२. आहारा व्यवस्थापन:

कुनैपनि व्यवसाय सञ्चालन गर्दा कुल लगानीको सबैभन्दा बढि पशु आहारामा खर्च हुने गर्दछ त्यसैले उत्पादन लागत घटाउन सकेमात्र घाँसमा आधारित रहेर व्यवसाय सञ्चालन गर्नु राम्रो हुन्छ । त्यसैले सकेसम्म कसैभरी पोषिलो हरियो घाँस उपलब्ध हुने गरि आफ्नो जग्गा तथा चरन खर्कमा उन्नत तथा स्थानीय घाँसको खेती गर्नु पर्दछ ।

च्याङ्ग्रालाई दैनिक रूपमा अन्न दाना) हरियो स (कोशे अको दुबै वा हे, साईलेज आवश्यक मात्रामा जुन, मिनरल, भिटामिन तथा प्रयाप्त

सफा पिउने पानीको व्यवस्था मिलाउनु पर्दछ ।

(वर्षादको समयमा बढि भएका कोते, डिम्बी हाईट क्लोभर, राई ग्रास, टल फोकु जस्ता स्थानीय तथा उन्नत घाँसहरूलाई हे बनाई संरक्षण गरि राखेर हिउँदको सुख्खा समयमा सुकाउने व्यवस्था मिलाउनु पर्दछ ।

(हिउँदको समयमा च्याङ्ग्राहरू व्याउने र सोहि बेला अत्यधिक ठण्डी तथा हिउँ पर्ने भएकोले चरनमा लैजान नसकिने र लगे पनि चरनमा घाँसमा खुवाउने तथा मिनरल चटाउने व्यवस्था मिलाउनु पर्ने हुन्छ ।

(च्याङ्ग्रा ठण्डीको बेला पश्मिना उत्पादन गर्ने हुँदा सो को लागि पनि दाना तथा आहाराको व्यवस्था मिलाउनु पर्दछ । यसो गर्दा बढि मात्रामा गुणस्तरीय पश्मिना लिन सकिन्छ ।

३. व्यायाको छनौट प्रजनन व्यवस्थापन तथा नश्ल सुधार:

(नयाँ तथा शुरुवाती व्यायापालन व्यवसाय संचालन गर्नेहरूकालागि च्याङ्ग्राहरू छनौट गर्दा पाठापाठी राम्रोसँग हुर्काउन सक्ने राम्रो दूध उत्पादन भएको जातीय हिसावले शुद्ध सपाङ्ग फुर्तिलो नडिल्टने तुहाउने राम्रोसँग व्याउने चाँडो वाली जाने बेतान्तर (एक त देखि अर्को तो अवधी कम भएका निरोगी, मिलेको शरिर आदि जस्ता गुण भएका च्याङ्ग्राहरूलाई लागि बोका छनौट गर्दा उपरोक्त बमोजिम गुण भएका गोठ च्याङ्ग्राहरूबाट जन्मेका प्रजनन अंगहरू राम्रोसँग विकास भएका बोकाहरूलाई पर्दछ । व्यवसाय गरिरहेका कृषकहरूले आफ्नो वठानमा भएका च्याङ्ग्राहरूमध्ये माथि उल्लेख गरिएका गुण भएका या तथ्याङ्कहरूलाई मात्र छनौट गरि ट्यागिड गर्ने र अन्य अनुत्पादक तथा कमसल खालका छनौट गरी प्रजनन लागि राखिएका बोका लगाई जन्मेका च्याङ्ग्रापाठीहरू तथा तिनका सन्ततीहरूमा सोहि बोकाबाट प्रजनन गराउनु हुँदैन । त्यस्तै बथानका माउबाट जन्मेका पाठाहरूबाट सोहि माउ तथा त्यसका नाता पर्ने पाठीहरूमा प्रजनन नगराउने व्यवस्था मिलाउनु पर्दछ ।

(सामान्यतया: ३० देखि ४० च्याङ्ग्राहरूका लागि १ बोका हुने गरी बोकाको व्यवस्था गर्नु उपयुक्त हुन्छ ।

(प्रजननका लागि उपयुक्त समय नपुगेका पढेवी तथा व्याएका कम हुने अनियन्त्रित प्रजननका जोगाउन प्रजनन बोकालाई बंधुवा गरी पाल्ने गर्नुपर्दछ । साथै:

प्रजननका लागि अनुपयुक्त बोकाहरूलाई

खसी पानु पर्दछ ।

हाडनाता प्रजननबाट जोगाउन प्रजनन शुरु भएको १ देखि डेढ वर्षको अवधिमा प्रजननका बोकाहरूलाई हटाई अरु नयाँ बोकाहरूबाट प्रजनन गराउनु पर्दछ ।

(च्याङ्ग्राहरूको उचित व्यवस्थापन र उत्पादन क्षमता मुल्याङ्कनका लागि तिनीहरूलाई दाग लगाई अभिलेख राख्नु पर्दछ ।

(चौपायाको आफ्नै क्षमताको आधारमा, ऋतु आमा तथा नातेदारको आधारमा वा सन्ततीको क्षमताको आधारमा उच्च शारीरिक वृद्धिदर, पश्मिना उत्पादन क्षमता जातीय गुणको प्रकृति जस्ता वंशाणुगत उत्पादन गुणहरूको मुल्याङ्कन गरि छनौट प्रक्रियाबाट नश्ल सुधार गर्दै जानु पर्दछ । नेपाली च्याङ्ग्राहरू अन्य विदेशी जातका च्याङ्ग्राहरू भन्दा शारीरिक हिसावले साना हुने र मासु तथा पश्मिना उत्पादन क्षमता पनि कम हुने भएकाले सकेसम्म तिब्वत तथा अन्य मुलुकबाट ठूला र उच्च उत्पादन क्षमता भएका बोकाहरू भिकाई तिनीहरूबाट नश्ल सुधार गर्दै जानु उपयुक्त हुन्छ ।

४. स्वास्थ्य व्यवस्था:

वठानमा भएकाहरूलाई एक(एक गरि छुट्टै बाहिर सुख्खा ठाउँमा ल्याई नियमित बाह्य रूपमा भएपनि सरसर्ती निरीक्षण गर्नु पर्दछ । यसरी निरीक्षण गर्दा अस्वस्थ देखिएमा तिनीहरूलाई वठानबाट छुटाई समयमै सम्बन्धित प्राविधिकहरूबाट उपचार गराउनु पर्दछ ।

बाहिरबाट किनेर ल्याइएका च्याङ्ग्राहरूलाई सोभै बयानमा नमिसाई केहि दिन निगरानीमा राखि रोग नलागेको निकयौल भएपछि मात्र वठानमा मिसाउनु उपयुक्त हुन्छ । पि.पि.आर बाखामा सबैभन्दा

खतरनाक सरुवा रोग हो । यस रोगबाट बचाउन ३ महिना उमेर भन्दा माविका स्वास्थ्य पाठापाठी तथा माउहरूलाई पि.पि.आर. रोग विरुद्धको खोप लगाउनु पर्दछ रोग वारम्बार फैलिरहने क्षेत्रमा प्रत्येक वर्ष खोप दोहोर्याउनु उपयुक्त हुन्छ । सकेसम्म च्याङ्ग्राहरूको बदला परिक्षण गराई प्राविधिकको सल्लाह अनुसार हरेक ४ महिनामा आन्तरिक परजीवि विरुद्ध औषधि खुवाउनु पर्दछ । परीक्षण गराउन नसकेको खण्डमा बजारमा उपलब्ध औषधिमध्ये प्राविधिकको सल्लाह अनुसारका औषधि र मात्रा प्रत्येक ४ महिनामा एक पटक खुवाउने गर्नुपर्दछ । यादहरूमा उपिया तथा अन्य बाह्य परजीविको यदि आक्रमण हुने हुँदा त्यसको नियन्त्रणका लागि सबै

च्याङ्ग्राहरूलाई वर्षको १ पटक वैशाख देखि असार महिनामा)

१ प्रतिशत साईपरमेजिन वा मालवियनको भोल मिसाइएको पानीमा डिपि बनाउनु गराउनु पर्दछ । हिउँदको समयमा प्राविधिकको सल्लाह तथा सहयोगमा आईभरमेकिटन इंजेक्सन दिनु पर्दछ ।

खोरत:

८ या घुम्टि गोठमा पुर्ण रूपमा जैविक सुरक्षा (बायो सेक्युरिटी) को व्यवस्था मिलाउनु पर्दछ ।

५. अन्य व्यवस्थापन:

खास गरि जाडो महिनामा जन्मेका पाठा(पाठीहरूको मृत्युदर बढी हुने गरेको पाइएकोले उक्त समयमा पाठा व्याउने गरि प्रजनन नगराउनु उपयुक्त हुन्छ । यदि से समयमा पाठापाठी जन्महालेमा वर्षा र जाडोबाट बचाउन आवश्यक व्यवस्था मिलाउनु पर्दछ । पाठापाठीहरूमा रोग प्रतिरोधात्मक क्षमता विकास गराउन विगौती दूध सुवउनु वा चुसाउनु ज्यादै महत्वपूर्ण छ । कति दूधमा रोगसँग लड्ने क्षमता भएको प्रोटीन हुन्छ । पाठा(पाठी जन्मेको आधा घण्टा चिकित्त दूध खुवाउन शुरु गर्नु पर्दछ । यो दूध दैनिक ३(४ पटक गरि २(३ दिनसम्म खुवाउनु पर्दछ । व्याएकालाई चरनमा पठाउँदा पाठा(पाठीले आवश्यक मात्रामा दूध खान नपाई मृत्यु हुने गरेको पाईन्छ । तसर्थ, व्याएको १२ महिनासम्म व्याएका च्याङ्गालाई आहाराको व्यवस्था गरी घरमै बधुवा प्रणालीमा पालि वा खोरको नजिकमा चरनको व्यवस्था मिलाई पाठालाई दिनको ३(४ पटक दूध खुवाउने व्यवस्था मिलाउनु पर्दछ ।

प्रतिच्याङ्ग्रा १०० ग्राम पश्मिना उत्पादन हुने गरेकोले हाल रहेको पाइएको संख्या कूल पश्मिना उत्पादन ८ देखि १० मे.टन मात्र हुन सक्ने देखिन्छ । पश्मिना उत्पादनका लागि व्याडको संख्या बढाउनुपर्ने टड्कारो आवश्यकता रहेको छ भने हाल हुँदै आएको उत्पादनलाई गुणस्तरयुक्त बनाउन आवश्यक कार्यहरू जस्तो प्रजनन आहारा व्यवस्थापन चरन तथा खर्क व्यवस्थापन, स्वास्थ्य तथा बजार व्यवस्थापन आदि कार्यलाई ध्यान दिई च्याङ्ग्रा पालनको लागि उपयुक्त जिल्लाहरू मुस्ताङ, डोल्पा, मनाङ, हुम्ला जस्ता जिल्लाहरूमा व्यापारलाई यस व्यवसाय प्रति आकर्षण गराउने गरी च्याङ्ग्रा प्रवर्द्धन कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

केरा विवाद: प्रतिबन्धले समाधान दिएन, भन् अवैध कारोबार बढायो

काठमाडौं चैत्र, बैठकले सबैभन्दा तीखो रूपमा उठाएको विषयमध्ये एक हो। केरा आयातमा लगाइएको प्रतिबन्ध र त्यसबाट बढेको गैरभन्सार आयात।

महासंघका अनुसार नेपाली उत्पादन पर्याप्त नभएको अवस्थामा सीमावर्ती नाकाबाट गैरभन्सार मार्ग प्रयोग गरी केरा नेपाल भित्रिने र त्यसलाई नेपाली उत्पादनको विजक बनाएर खुलेआम कारोबार गर्ने प्रवृत्ति बढेको छ। यसले दुईवटा गम्भीर समस्या देखाउँछ। सरकारको प्रतिबन्ध नीति व्यवहारिक बजार अध्ययनविनै लागू भएको देखिन्छ। प्रतिबन्धले वैध व्यापार रोक्यो, तर अवैध व्यापारलाई प्रोत्साहन गर्‍यो। यो नेपालमा पटक(पटक दोहोरिने समस्या हो। जब बजारको माग र आपूर्तिको वास्तविकता नबुझी आकस्मिक प्रतिबन्ध लगाइन्छ, त्यसको फाइदा तस्करी, गैरकानुनी आपूर्ति सञ्जाल र कर छल्ने समूहले उठाउँछन्।

अवैध कारोबारले राज्य, व्यवसायी र उपभोक्ता-तीनै मारमा महासंघले दावी गरेको छ कि फलफूल, तरकारी तथा केरा

गैरभन्सार मार्गबाट भित्रिँदा राज्यले दैनिक करोडौं राजस्व गुमाइरहेको छ। यो केवल राजस्व चुहावटको विषय मात्र होइन; यसले वैध व्यापार गर्ने व्यवसायीलाई प्रतिस्पर्धामा कमजोर बनाउँछ।

जब अवैध रूपमा सामान भित्रिन्छ:

सरकारले कर गुमाउँछ, वैध व्यवसायी असमान प्रतिस्पर्धामा पर्छ, र उपभोक्ताले पनि सस्तो पाउनुपर्ने वस्तु महँगोमा किन्न बाध्य हुन्छ।

नेपालको फलफूल तथा तरकारी क्षेत्र अहिले नीति, बजार र नियमनको मोडमा उभिएको छ।

यदि सरकारले समयमै:

विषादी नियन्त्रण, उत्पादन(आधारित बजार ग्यारेन्टी, वैज्ञानिक आयात नीति, नाशवान वस्तुको सहज भन्सार प्रणाली, कृषि बजार ऐन, मूल्य सूचना प्रणाली, कृषिमा दिव्य लक्ष्मी बज्राचार्यको आत्मकथा

नेपालकी प्रमुख माटो विशेषज्ञ दिव्य लक्ष्मीको सम्झनामा

दिव्य लक्ष्मी बज्राचार्यको आत्मकथा “माटो मैया” पढी सके पछि एक माटो प्राविधिकको आँखाबाट नेपालको विकास यात्रा लाई बुझ्ने मौका पाएँ। नेपालको पहिलो माटो विशेषज्ञका रूपमा रहेका दिव्य लक्ष्मीले जीवनका आरोह र अवरोहहरू सँगाली नेपालको कृषि प्रविधि र माटो विज्ञान

सम्बन्धी गरेका विश्लेषणहरू पढ्दै गर्दा उहाँका अनुभव र अनुभूतिहरूलाई समय सान्दर्भिक प्रयोग गर्दै जानुपर्ने देखिन्छ। समय थियो नेपालले कृषि आधुनिककरणमा केन्द्रीतभई देश विकासको लक्ष्य हासिल गर्नु पर्छ भन्ने उद्देश्य सहित आएको तेस्रो पञ्चवर्षीय योजनाको, जब दिव्य लक्ष्मीले कृषि विभागको माटो विज्ञान शाखामा अधिकृतस्तरको माटो विज्ञानका रूपमा प्रवेश गरे, २०२४ कार्तिकमा।

जागिरमा प्रवेश गरिसकेपछि, उनले माटो विज्ञान शाखामा देशको नै पहिलो माटो जाँचे प्रयोगशाला स्थापना गरि माटो जाँचे काम को शुभारम्भ गरे भने पछिका दिनहरूमा, माटो परीक्षणको सेवा नेपालभर दिन, पाँचै विकास क्षेत्रहरूमा पनि माटो प्रयोगशालाको स्थापना गरे। परम्परागत कृषि प्रणालीमा आश्रित सो समय माटो प्राविधिलाई अनुसरण गरी त्यसलाई तल्लो तहसम्म कार्यान्वयनमा लानु भनेको चुनौतीपूर्ण काम थियो, जसको प्रतिफल

स्वरूप नेपालको कृषिमा थोरै बहुत भएपनि विविधिकरण र आधुनिककरण देखिए।

माटोको प्राविधिक पक्षको जाँच गरी त्यसको उर्वरता कसरी बढाउन सकिन्छ भन्ने कितान गर्न सक्नु सो समय कृषिमा आश्रित नेपाललाई आफ्नो उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धिगरि आर्थिक विकास गर्ने एक सुत्रधार थियो। माटो प्राविधि अपनाएका कारण उर्वर शक्ति बढ्नु का साथै कृषिको उत्पादकत्व

पनि माथि उकास्यो र उच्च मूल्यको बजार योग्य कृषि उत्पादनको खेती सहित कृषि विविधिकरणमा पनि सघायो। कृषिमा प्राविधिक सहयोग तथा सहायता तल्लो तहसम्म प्रभावकारी रूपमा पुगेको छैन र यसलाई जतिसक्दो चाँडो खेतमा काम गर्ने हरेक किसानको तहसम्म पुऱ्याउनुपर्छ भन्ने धारणा दिव्य लक्ष्मीको रहने गरेको थियो। माटोको अध्ययनको सिलसिलामा दिव्य लक्ष्मी नेपालका दूरदराजका ठाउँहरूको साथ-साथै विभिन्न जिल्लाहरूमा पुगेका थिए। उनले नेपालका सबै जिल्लाको माटो परीक्षण गरेकी थिइन् र नेपालको माटोको एटलास तयार गरेकी थिइन् जुन सम्भवतः नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्मा उपलब्ध छ। त्यसैगरी उनी संयुक्त राष्ट्रसंघको स्वयम्सेवक भएर विभिन्न देशका माटो परीक्षण गर्न गएका थिए। बोत्सवाना र ओमानमा दुई-दुई वर्ष बसेर माटो परीक्षण प्रयोगशाला स्थापना गरी माटो एटलास पनि बनाइदिएका थिए। आफ्नो माटो

परीक्षणको अनुभवलाई सँगाल्दै, दिव्य लक्ष्मी यो मान्यता राख्नुहुन्थ्यो कि कृषिका प्राविधिक विज्ञ र प्राविधिक सहायकहरू केन्द्र र सदरमुकाममा मात्र तैनाथ भएर बस्ने होइन कि उनीहरू दुरदराजमा रहेका किसानहरूको खेत खेतमा गएर सहायता दिनु पर्छ जुन कुरा हालका दिनहरूमा पनि धेरै हदसम्म सान्दर्भिक देखिन्छ।

दिव्य लक्ष्मीले किसान आफैले माटो परीक्षण गर्न सक्ने प्रविधिको पनि विकास गरी दिएको छ। उनले तयार गरेको माटो परीक्षण निर्देशिकालाई अनुसरण गरी किसान आफैले माटो परीक्षण गर्न सक्छ। यसले गर्दा किसानहरूको प्रविधिमा पहुँच बढाउनुको साथै उनीहरूलाई आत्मनिर्भर हुन प्रेरित गरि तल्लो तहबाट नै कृषिमा रूपान्तरण ल्याउने र यसको उत्पादन बढाउन धेरै सहयोग गरेको छ। तर विडम्बना यो छ कि सरकारले कृषकलाई चाहिने यस्ता प्रविधिहरूको प्रचारप्रसार र संरक्षण प्रवर्धनमा खासै ध्यान दिएको देखिँदैन। अहिले को व्यवस्था अनुसार, स्थानीय सरकारले स्थानीय स्तरको कृषि विकासमा महत्वपूर्ण भूमिका खेल्नुपर्छ तर धेरै जसो स्थानीय सरकारहरू किसानलाई चाहिने प्रविधि विस्तारमा खासै ध्यान दिएको देखिँदैन।

माटो विज्ञान शाखा बाहेक दिव्य लक्ष्मीले नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद् लगायत विभिन्न अन्य सरकारी निकायहरूमा काम गरी २०४९ सालमा अवकाश प्राप्त गरे। अवकाश पश्चात् उनले माटो परीक्षण प्रयोगशाला सहितको एग्रीकल्चरल टेक्नोलोजी सेन्टर भन्ने निजी स्तरको कृषि परामर्श कम्पनी खोले। कृषिको विभिन्न क्षेत्रहरूमा परामर्श दिने यस संस्थामा उनी भन्डै तीन दशकभन्दा बढी आवद्ध रही माटोसम्बन्धी विभिन्न अध्ययन अनुसन्धानहरू गर्नुभएका थिए। एक हिसाबले भन्ने हो भने यस संस्थालाई उनको नै पर्यायको रूपमा चिन्ने गरिन्छ र कृषि सम्बन्धी काम गर्ने विभिन्न राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय निकायहरूले यस संस्थामा परामर्श सहयोग लिनै गरेका छन्। यस संस्थाले प्रदान गर्ने राम्रो सेवाका कारण एसिया विज्ञानस आउटलुकले यस संस्थालाई सन् २०२२ को एसियामा टपटेट कृषि परामर्शदाताका रूपमा राखेको थियो। तर नेपाल जस्तो देशमा, जहाँ अनुसन्धानमा धेरै लगानी छैन, त्यहाँ निजी अनुसन्धान र परामर्श कम्पनीलाई टिकाउन धेरै गाह्रो छ, जुन यस संस्थाको हकमा पनि लागू हुन्छ। दिव्या लक्ष्मी रिटर्न

युनाइटेड नेशन्स भोल्युन्टियर्स एसोसिएसन, नेपालकी पहिलो महिला अध्यक्ष पनि थिइन्। उनी विभिन्न पुरस्कारबाट सम्मानित भएकी थिइन्, अनुसन्धानमा आधारित लेखहरू लेखेकी थिइन्, र साहित्यमा पनि जोशिलो थिइन्।

दिव्य लक्ष्मीको जन्म काठमाडौंको ज्याठा र ठिठ्टी बीचमा अवस्थित भवाबहालमा बाबुआमाका जेष्ठ सुपुत्रीको रूपमा भएको थियो। उनका बुबा डा.पञ्चरत्न बज्राचार्य एक प्रसिद्ध कविराज (आयुर्वेद चिकित्सक) थिए र राणा प्रधानमन्त्री मोहन शमशेरको निजी कविराज (आयुर्वेद चिकित्सक) को रूपमा पनि काम गरेका थिए। डा.पञ्चरत्नले आयुर्वेद चिकित्साको अध्ययन भारतमा गरेका थिए भने स्वर्ण पदकसहित आयुर्वेद चिकित्सामा डाक्टर बने। वास्तवमा, दिव्य लक्ष्मीको परिवारको जडीबुटी औषधि र आयुर्वेदिक उपचारमा लामो विरासत थियो त्यसैले विगतका दिनहरूमा उनीहरूलाई धेरै सम्मान थियो। दिव्या लक्ष्मीकी आमा गंगामाया, राणा प्रशासनतन्त्रका एक महत्वपूर्ण व्यक्ति, हीरामान गुभाजु, की छोरी हुन्।

सरदार भीमबहादुर पाण्डेले हिरामान गुभाजुलाई राणा प्रशासनको प्रभावशाली व्यक्तित्व भनी “त्यो बेलाको नेपाल” भन्ने किताबमा उल्लेख गर्नुभएको छ। राणाकालीन समय महिला शिक्षा धेरै परको कुरा थियो तर दिव्य लक्ष्मीका आमा साधारण लेखपढ गर्न जान्थिन् र छोरीहरूलाई पनि शिक्षा दिक्का दिनुपर्छ भन्ने मान्यता राख्थिन्। त्यसैले शुरुमा दिव्य लक्ष्मीलाई शान्ति निकुञ्ज विद्यालयमा भर्ना गरियो भने उनीले पद्मोदय विद्यालयबाट एसएलसी पास गरे। तर १२ वर्षको उमेरमा नै आमा परलोक भई जेठी छोरी भएको नाताले अभिभावकत्व ग्रहण गर्न परेकाले दिव्य लक्ष्मीले केही कठिन दिनहरू पनि देखे।

उनले पटना विश्वविद्यालयबाट आइएस्सी सकाए भने विएस्सी र रसायनशास्त्रमा स्नाकोत्तर त्रिभुवन विश्व विश्वविद्यालयबाट सकाए। जागिरे भइसकेपछि उनले संयुक्त राज्य अमेरिकाको नर्थ क्यारिबोलिन विश्वविद्यालयबाट माटो अनुसन्धानमा डिप्लोमा गरे। निश्चय पनि देशको नै प्रमुख माटो विशेषज्ञ बन्ने शैक्षिक यात्रा कठिनै हुन्छ, त्यसमाथि नेपालजस्तो मुलुकमा महिलाको लागि भन्नु धेरै।

यस्तो सरानीय साहस र आत्मबल भएका दिव्य लक्ष्मी आज हामीबीच छैनन्। उनले २०८२ साल माघ १७ गते ८७ वर्षको उमेरमा यस धर्तीलाई छोडेर जानु भयो। मृत्यु एक शाश्वत सत्य हो भने मान्छेलाई मृत्युपछि उसले गरेका काम र योगदानले चिनिन्छ। दिव्य लक्ष्मी हामीबीच भौतिक रूपमा नरहे पनि उनले गरेको काम र योगदानलाई हामी सधैं सम्झिरहने छौं। प्राकृतिक विविधता भएको नेपालमा कृषि तथा वन पैदावारको ठूलो सम्भावता रहेको छ। नेपालले आफ्नो साधन तथा स्रोतको कृषिमा उचित परिचालन गरे आर्थिक विकासमा ठूलो टेवा पुग्ने देखिन्छ भने यसले देशलाई खाद्य सुरक्षामा पनि धेरै हदसम्म आत्मनिर्भर बनाउनेछ। तर देशमा समयसमयमा बल्किराख्ने राजनीतिक अस्थिरताका कारण अधिकांश नेपाली युवाहरू आफ्नो भविष्य उज्ज्वल नदेखी रोजगारको सिलसिलामा विदेशीन बाध्य भएका छन्। यसले गर्दा कृषि काम गर्ने जनशक्तिको अभाव भई कृषि जमिन बाँफो रही यसको उचित उपयोग गर्न सकेका छैन। जसले गर्दा कृषि उत्पादन घट्न गई खाद्यमा परनिर्भरता बढाएको छ।

हिमाल पहाड तथा तराईको भौगोलिक अवस्थालाई उपयुक्त हुने खालको सिँचाई प्रणाली विकास गरेर हरेक कृषियोग्य जमीनमा सिँचाई सुविधा उपलब्ध गराउनुपर्छ किनकि धेरै खेतहरूमा खेती गर्न नसक्नुको एउटा मुख्य कारण पानीको सुविधा नभएर पनि हो। त्यस्तै मलखाददेखि लिएर कृषिका लागि चाहिने उपकरणहरूको समयमै आपूर्ति व्यवस्था गर्न जरुरी छ। नेपालमा मल अभाव एउटा मुख्य चुनौतीको विषय रहेको छ भने आधुनिक कृषि औजारको ग्रामीण इलाकामा धेरै प्रयोग भएको देखिँदैन। त्यस्तै प्राविधिक सहयोग को पनि ठूलो भूमिका रहन्छ। कृषि प्राविधिक, कृषि प्राविधिक सहायक, कृषि अर्थशास्त्री, कृषि बजार विज्ञ लगायत अनुसन्धान संस्थाहरूबाट कृषकहरूलाई चाहिने विभिन्न खालका प्राविधिक सहयोगहरू उपलब्ध गराउनु पर्दछ। सूचना प्रविधिको विकाससँगै अहिले विश्व स्मार्ट कृषि को युगमा छ र नेपालले पनि दिव्य लक्ष्मीले भनेजस्तै कृषि प्रविधि विकासमा समय सापेक्ष उचित कदमहरू नचलाउने हो भने हामी धेरै पछि पर्ने छ।

पुष्प व्यवसाय फष्टाउनुमा सरकारको सहयोग छ : रामबहादुर तामाङ

घनश्याम अधिकारी (वैरागी जेठा काठमाडौं, चैत्र २, फ्लोरिकल्चर एशोसिएसन नेपालले आगामी चैत्र ५ देखि ८ गते सम्म गर्न लागेको “२७ औं फ्लोरा एक्सपो(२०८२)” को बारे काठमाडौंको बुद्धनगरस्थित आरम्भ रेष्टुरेन्टमा पत्रकार सम्मेलन गरि प्रेस विज्ञापित मार्फत जानकारी दिएको छ।

उक्त आयोजित पत्रकार सम्मेलनमा फ्लोरिकल्चरका वरिष्ठ उपाध्यक्ष तथा मेला आयोजक समितिका संयोजक रामबहादुर तामाङले पत्रकारहरूले सोधेको प्रश्नको उत्तरमा कोभिडको विचमा बाहेक फूल बजार माथि उठ्नु फ्लोरिकल्चरकै देन रहेको बताउनु भयो। संघीय संरचना आउनु अघि पुष्प नीति थियो। संघीय संरचना बनेपछि पुनःलेखनको अवस्थामा रहेको र सरकारको सहयोगको कारण पुष्प क्षेत्रले ठूला-ठूला संरचना बनाएर व्यवसायिक पुष्प खेतीमा टेवा पुगेको बताउनु भयो। विचमा सरकारको सहयोग टुट्यो। तर अहिले सरकारको राम्रो सहयोग छ। कारोवार घट्नु सरोकारवाला निकाय सँग सहकार्य नगर्नाले भएको हो। हाम्रो उद्देश्य

रमाइलो गर्ने भन्दापनि पुष्प प्रवर्द्धन गर्नु हो। नेपालको रैथाने विरुवाहरूलाई प्रवर्द्धन गरि निर्यात गर्ने लक्ष्य छ। पुष्प व्यवसायलाई वैदेशिक लगानी लगाएर भएपनि अन्तराष्ट्रियस्तरको बनाउने हो। फूल व्यवसायमा आत्मनिर्भरताका लागि सरकारलाई घर्घर्चाई रहेको छ। माग बढेको छ पुऱ्याउन सकेको छैन।

यही फागुन २९ गतेको चुनावपछि नयाँ सरकार बन्न लागेको छ। यो सरकारलाई पनि पुष्प क्षेत्रमा सहयोग पुऱ्याउन घर्घर्चाई रहने छौं।

“स्वच्छ वातावरण, रोजगारी र आर्थिक समृद्धिका लागि पुष्प व्यवसाय” भन्ने मूल नाराका साथ चैत ५ गतेदेखि ८ गतेसम्म (विहान ०९:०० बजेदेखि साँझ ०५:३० बजेसम्म) राजधानी काठमाडौंको भृकुटीमण्डपमा एक्सपो हुने छ। उक्त एक्सपोमा व्यवसायीक स्टल ६५ वटा, अफिसियल स्टल ११ वटा, प्रतिस्पर्धा स्टल २ वटा, फूड स्टल २ वटा, ल्याण्डस्केप स्टल १ वटा, सेल्फी स्टल १ वटा तथा बी वाई डी

इभी कार स्टल १ वटा सहित गरी जम्मा ८२ वटा स्टल रहने फ्लोरिकल्चर एशोसिएसन नेपाल (फ्यान) का वरिष्ठ उपाध्यक्ष तथा मेलाका संयोजक राम बहादुर तामाङ (सुनिल) ले पत्रकार सम्मेलनमा जानकारी दिएका छन्।

उक्त एक्सपोमा एकै छानामुनि करिव ५ सय भन्दा बढी प्रजातिका फूल तथा फलफूल

पत्रद्वारा पुरस्कृत गरिने छ। उक्त एक्सपोमा सहभागी हुने नर्सरी वा फर्मले ३ वटा विधामा मात्र प्रतिस्पर्धा गर्न पाउने छन्। पुष्प मेलामा पुष्प उत्पादक, थोक तथा खुद्रा व्यापारी, आयात तथा निर्यातकर्ता, सामग्री आपूर्तिकर्ता कम्पनी फर्महरू तथा उपभोक्ताहरूको सक्रिय सहभागिता रहने छ। यस्तै, एक्सपोमा पुष्प नर्सरी, पुष्प फर्म,

र आलंकारिक इनडोर/आउटडोर विरुवाहरू, सिरेमिक र प्लास्टिकका गमलाहरू, अर्गानिक मल, गार्डनिंग तथा कौशी खेतीलाई आवश्यक पर्ने सामग्रीहरू, उन्नत विउविजन र बगैँचाका आधुनिक औजारहरूबारे प्रत्यक्ष जानकारी र अवलोकन एवं खरिद गर्न पाउनुको साथै पुष्प व्यवसाय शुरु गर्न चाहनेहरूका लागि विज्ञहरूबाट व्यावसायिक परामर्श लिन सकिने फ्लोरिकल्चर एशोसिएसन नेपाल (फ्यान) का अध्यक्ष राजेश भक्त श्रेष्ठले बताउनु भएको छ।

यस वर्ष पनि एक्सपोमा नर्सरी व्यवसायीहरूले उत्पादित गुणस्तरीय फूल तथा आलंकारिक बोटविरुवाहरूको प्रतिस्पर्धा गराइने छ। उत्कृष्ट स्टल, ल्याण्डस्केपिङ स्टल, उत्कृष्ट मौसमी फूल, उत्कृष्ट आलंकारिक विरुवा, उत्कृष्ट आलंकारिक फूलले विरुवा, उत्कृष्ट पुष्प सजावट तथा उत्कृष्ट कट फ्लावर (गुलाब, जरबेरा र कार्नेशन) विधामा पुरस्कृत गरिने जनाएको छ। विजेताहरूलाई शिल्ड, नगद र प्रमाण(

पुष्प तथा पुष्पजन्य आपूर्तिकर्ता कम्पनीहरू र विभिन्न संघ/संस्थाहरूको सहभागिता रहने छ। उक्त एक्सपोमा मौसमी फूल, फूल फूलने तथा नफूलने आलंकारिक बोटविरुवाहरू, कट फ्लावर, ड्राइफ्लावर, सुनाखरी, कम्पोष्ट मल, फूलको गानो, विउविजन, ग्रीनहाउस, कृषि औजार, उपकरण, प्याकेजिङका सामग्री, थोपा सिँचाई प्रविधि, आधुनिक पुष्प खेती प्रविधि, जैविक विषादी, विभिन्न प्रकारका गमलाहरू, पुष्प सजावटका प्रदर्शनी तथा विक्री कक्ष रहने छन्।

साथै, फूल तथा बोटविरुवाहरूमा लाग्ने रोग किराहरू तथा विरुवाको स्वास्थ्यता प्रशिक्षण सम्बन्धमा जिज्ञासा भएमा सोको समाधानका बालि रोग विशेषज्ञहरू सहितको टिमद्वारा मेला स्थलमा प्लान्ट क्लिनिक स्टलबाट सेवा उपलब्ध गराइने पनि जनाएको छ।

उक्त एक्सपोमा पुष्प उद्यमी/व्यवसायी/कम्पनीहरूका लागि

हेलम्बु गाउँपालिकाको अनुरोध

☞ हेलम्बुलाई देशकै पर्यटकीय 'हब' बनाऔं,

☞ हेलम्बुको जैविक विविधता संरक्षण र प्रवर्द्धन गरौं,

☞ संघीय राजधानी काठमाडौँबाट ६० किलो मिटर, डेढ घण्टामा पुग्ने 'हेलम्बु हिमालयन ग्रेट ट्रेल' घुम्न जाऔं,

☞ पर्यटन विकासमा सहयोग पऱ्याऔं,

☞ प्राङ्गारिक कृषि उत्पादनमा जोड दिऔं ।

☞ स्थानीय स्रोत साधानको उपयोग गरि उद्योग व्यवसाय प्रवर्द्धन गरौं ।

हेलम्बु गाउँपालिका

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

हेलम्बु, सिन्धुपाल्चोक

बागमती प्रदेश

हेलम्बु गाउँपालिकाको अभियान, नमूना गाउँपालिकाको निर्माण

लुम्बिनी विश्वविद्यालयको वृहद पारिवारिक कृषिउन्मुख ज्ञान सम्मेलन

खाद्य प्रणाली रूपान्तरणका प्रतिवद्धता, कार्यान्वयनको अवस्था र आगामी कार्यदिशा र दिगो तथा आदर्श खाद्य प्रणालीबाट अपेक्षा

खाद्य सुरक्षाको सुनिश्चितता:

दिगो कृषिको प्रवर्द्धन :

- खाद्यको हानी तथा क्षति न्यूनता
- स्थानीय अर्थतन्त्रलाई सहयोग
- आहार विविधता प्रोत्साहन
- पौष्टिक खाद्य सुपथ मूल्यमा उपलब्धता र पहुँचमा सुनिश्चितता

सन् २०२० मा कृषि क्षेत्रमा जलवायु जोखिमको प्रत्यक्ष आर्थिक लागत कुल गार्हस्थ उत्पादनको १.५ प्रतिशत देखि २ प्रतिशत बराबर रहेको ।

(वन क्षेत्र १.७ प्रतिशत बढेको र कृषि क्षेत्र २.१ प्रतिशत घटेको :

सन् २००० देखि २०१९ को अवधि बढ्दो भौतिक निर्माण:

विश्वका १० वटा तीव्र गतिमा शहरीकरण भएका दशवटा मुलुकहरूमध्ये नेपाल एउटा (ल्वतप्यलर्बीवलम ऋयखभच :यलप्यतयच(

प्रतिशत नगरपालिकाको जनसंख्या पटेको) -विदेशमा बसोवास गर्ने: २१.९० लाख (विदेशमा काम गर्न जाने बहुसंख्यक युवाहरू भएकोले कृषिमा युवाहरूको संलग्नता घट्दै गईरहेको),

(५२ प्रतिशत जनसंख्या आवद्ध रहेको क्षेत्र । -कृषक परिवारका १० वर्ष उमेर पुगेका सदस्यहरू मध्येको मुख्य पेशा कृषि रहेको राष्ट्रिय कृषि गणना २०७८)

-खाद्यमा कीटनाशक विषादी एवं हर्मोन तथा एन्टिबायोटिकको अधिक प्रयोग -नेपाल विश्वभरिका १२ औं जोखिमयुक्त मुलुक (नियदर्वा ऋषिवतभ च्कप क्षलमभह २०२१)

१. नेपालको प्रतिवद्धता

(शिखर सम्मेलन २०२१ पछि, प्रत्येक २ वर्षमा खाद्य प्रणाली रूपान्तरणका सन्दर्भमा भएका प्रगति प्रस्तुत गर्ने प्रावधान अनुरूप सम्माननीय प्रधानमन्त्रीज्यूबाट सन् २०२३ जुलाई २४-२६ मा रोममा भएको ग्लोबलभल्वतप्यलक थयम कथकतभ क्कफ्त +२ क्तयअपतबपप्लन :कभलत मा नेपाली प्रतिनिधि मण्डलको नेतृत्व गर्नु भएको।

(उक्त सम्मेलनमा अल्पविकसित राष्ट्रहरूको समूहको अध्यक्षको हैसियतले सम्मेलनको उद्घाटन सत्र, सत्रलाई सम्बोधन गर्दै सम्माननीय प्रधानमन्त्रीज्यूले नेपालले संविधानको प्रावधान अनुरूप खाद्य अधिकार तथा खाद्य सम्प्रभुता ऐनमा आधारित हुँदै समतामूलक, उत्थानशील तथा दिगो खाद्य प्रणाली प्राप्त गर्न खाद्य प्रणाली रूपान्तरणको रणनीतिक योजना (सन् २०२२(२०३०) तयार गरी कार्यक्रम सञ्चालन गरिरहेको बताउँदै रूपान्तरणका लागि भावी प्रतिवद्धता व्यक्त गर्नु भएको थियो ।

विद्यालय दिवा खाजा (कअजयर्वा :भवकिक) बालबालिकाको पोषण तथा शैक्षिक गुणस्तरमा प्रत्यक्ष योगदान दिने सन्दर्भमा स्थानीय उत्पादनमा आधारित दिवा खाजा (ज्कभ नचयधल कअजयर्वा:भवकिक) विस्तार गर्ने ।

४. हालका क्रियाकलापहरू तथा प्रगति (खाद्य प्रणाली रूपान्तरणको रणनीतिक योजनालाई मन्त्रिपरिषदमा प्रस्ताव पेश गर्न राष्ट्रिय योजना आयोगले निर्णय गरेको । राष्ट्रिय योजना आयोगले संयुक्त राष्ट्र संघका खाद्य तथा कृषि संगठन र विश्व खाद्य

३. खाद्य प्रणाली शिखर सम्मेलन २०२१ खाद्य प्रणालीलाई दिगो विकासका लक्षहरू प्राप्तिका प्रयासमा तीव्रता ल्याउने रूपमा पहिचान गरिएको सन्दर्भमा खाद्य प्रणाली रूपान्तरण आवश्यक रहेको ।

संयुक्त राष्ट्रसंघले आगामी एक दशकमा दिगो विकासका १७ वटै लक्ष्यहरू प्राप्त गर्न सम्पूर्ण सदस्य राष्ट्रहरूलाई विद्यमान खाद्य प्रणालीको विश्लेषण, विवेचना र त्यसको आधारमा रूपान्तरणका कार्यक्रमहरू, नीतिहरू पहिचान गरी कार्यान्वयन गर्न आह्वान गर्दै संयुक्त राष्ट्र संघीय खाद्य प्रणाली शिखर सम्मेलन २०२१ को आयोजना गरेको थियो ।

“खाद्य प्रणाली रूपान्तरण दिगो विकासका सबै लक्ष्यहरू प्राप्त गर्न अपरिहार्य छ ।” संयुक्त राष्ट्र संघका महासचिव २०१९

१. परिवेश

१. उत्पादन र उत्पादकत्व

प्रमुख वाली एवम् वस्तुहरूको उत्पादकत्वमा वृद्धि

प्लन कथकतभ या ल्मउर्वा, २०२२, :यँभ)

२. बजार/वितरण

(कृषि वस्तुहरूको आयात बढिरहेको (धान/चामल, गहुँ, मकै, फलफूल र तरकारीको आयात बढिरहेको) (अलैची, जुट, चिया, अदुवा जस्ता थीर कृषि वस्तुहरूको निर्यात हुने गरेको)

-नेपालीहरूको कुल खर्चमध्ये खाद्यान्नमा हुने खर्च (औसत) ५३ प्रतिशत रहेको (लेक्क शक्ति मात्र प्रदान गर्ने खानामा ९९ प्रतिशत परिवारको पहुँच भएपनि स्वस्थ खानामा ४५ प्रतिशतको मात्र पहुँच रहेको प्रतिवर्ष प्रतिव्यक्ति ७९ केजी खाद्य खेर जाने।)

३. परिवेश (अन्य)

३४ वटा जिल्लामा वार्षिक जनसंख्या वृद्धिदर घटेको: ३४ वटा (२०७८) (जनसंख्या वृद्धिदर घटेको जिल्लामा जिल्लाहरूमा बाँझो जमीन बढ्दै गईरहेको)

पालिकाहरूमा घट्दो जनसंख्या (वि.सं २०७८ मा ५६.३० प्रतिशत गाउँपालिका र २३.५५

कार्यक्रमको प्राविधिक सहयोगमा खाद्य प्रणाली रूपान्तरणको रणनीतिक योजनालाई स्थानीयकरण गर्ने कार्यको शुरूवात गरेको छ।

-सातवटा स्थानीय तहमा खाद्य प्रणाली रूपान्तरणको रणनीतिक योजना तर्जुमा गरी गाउँ/नगर पालिकाको कार्यपालिकाबाट स्वीकृति गर्ने प्रक्रियामा रहेको।

-क्षेत्रीय तथा अन्तर्राष्ट्रिय बैठकहरूमा खाद्य प्रणाली रूपान्तरणका प्रतिबद्धतामा भएको प्रगति नियमित रूपमा नेपालको तर्फबाट प्रस्तुत भईरहेको।

१. आगामी कार्यदिशा

-खाद्य प्रणाली रूपान्तरण रणनीतिक योजना लाई मन्त्रपरिषदबाट स्वीकृति गरी स्थानीयकरण गर्ने।

-खाद्य प्रणाली रूपान्तरण रणनीतिक योजनाका कार्यक्रमहरू तीनै तहका सरकारका तथा विकास साभेदारका वार्षिक योजनामा समावेश गर्ने/गराउने।

-खाद्य शिखर सम्मेलन सन् २०२१का सन्दर्भमा सम्बन्धित मन्त्रालय र विकास साभेदारबाट खाद्य प्रणाली रूपान्तरणका लागि प्रस्तुत प्रतिबद्धताको प्रगतिबारे राष्ट्रिय योजना आयोगबाट समीक्षा गर्ने।

-खाद्य प्रणाली रूपान्तरण तथा खाद्य सुशासनका लागि खाद्य अधिकार तथा खाद्य सम्प्रभुता सम्बन्धी ऐन प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्ने।

सोही योजनाको मार्गदर्शन बमोजिम खाद्य प्रणाली रूपान्तरणका क्रियाकलाप र खाद्य अधिकार तथा खाद्य सम्प्रभुता ऐनको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने।

(स्थानीय उत्पादनमा आधारित दिवा खाजा (ज्यकभ नचयधल कअजयया नभबकि) सुनिश्चितता गर्ने।

हालका क्रियाकलापहरू तथा प्रगति :

-खाद्य अधिकार तथा खाद्य सम्प्रभुता नियमावली स्वीकृतिको चरणमा रहेको। राष्ट्रिय योजना आयोगबाट खाद्य प्रणाली रूपान्तरण व्यवस्थित गर्ने कार्यविधि तयारी प्रक्रियामा रहेको।

विगत दुई वर्ष देखि खाद्य प्रणाली रूपान्तरणका क्रियाकलापमा प्राथमिकता दिन वार्षिक बजेट तथा योजना तर्जुमा मार्गदर्शनमा उल्लेख।

सोही योजनामा खाद्य प्रणाली रूपान्तरण र खाद्य अधिकार तथा खाद्य सम्प्रभुता सम्बन्धी ऐन कार्यान्वयन गर्ने प्रमुख रणनीति रहेको। स्थानीय उत्पादनमा आधारित विद्यालय दिवा खाजाको विस्तारको पहल भई रहेको।

-खाद्य प्रणाली रूपान्तरणको प्रभावकारी अनुगमन तथा मुल्याङ्कनका लागि अनुगमन तथा मुल्याङ्कन खाका तयार भएको।

किसान तथा ग्रामिण भेगहरूमा कार्यरत जनसमुदायहरूको अधिकार घोषणापत्र

-डिसेम्बर १७, २०१८ संयुक्त राष्ट्रसंघको महासभाबाट किसान अधिकार घोषणापत्र पारित भएको छ।

-यो विश्वका किसानहरूको ऐतिहासिक सफलता हो।

-संयुक्त राष्ट्रसंघको महासभाको ७३ औं

सत्रबाट १२९ देशको भोट सहित अनुमोदन भएपछि अब ग्रामिण भेगहरूमा कार्यरत किसान र अन्य जनताहरूका अधिकार घोषणापत्र एउटा कानुनी दस्तावेज बनेको छ।

लामो संघर्षको परिणाम :

सन् २००१ म ला भिया क्याम्पेसिनाले गृहकार्य शुरू गरी २००८ मा घोषणापत्र मस्यौदा तयार गयो।

दुई वर्षपछि, संयुक्त राष्ट्र संधिय मानव अधिकार परिषदले ग्रामिण भेगहरूमा वस्ने साना किसानहरू तथा अन्य मानिसहरूका अधिकार संरक्षण गर्ने उपायहरू तथा साधन प्रस्ताव गर्न आफ्नो सल्लाहकार समितिका १८ स्वतन्त्र विशेषज्ञहरूलाई निर्देश गयो।

(सल्लाहकार समितिले साना किसानहरूका अधिकार संरक्षण गर्नुपर्ने आवश्यकतालाई शसक्त रूपमा प्रस्ताव गरी आफ्नो अन्तिम

अध्ययन पेश गरे।

२०१२ सेप्टेम्बरमा मानव अधिकार परिषदले मस्यौदा घोषणापत्रलाई पारित गयो र घोषणापत्रमाथि थप छलफल गर्न खुला अन्तरसरकारी क्रियाशील समूहलाई जन्मायो। २०१३ जुलाईमा सम्पन्न यसको पहिलो शत्रुदेखि यता यसको मस्यौदामा थुप्रै फेरबदलहरू गरिएका छन्। संयुक्त राष्ट्रसंघको मानव अधिकार परिषदको अन्तर सरकारी छलफल (ओईआइडब्ल्यूजि) को निकायमा केहि वर्षको वार्ता तथा पाँचौं राउण्डको छलफल पछि गत सेप्टेम्बरमा यो पारित गरि संयुक्त राष्ट्रसंघको महासभामा पठाइएको थियो।

धारा १. (किसान र ग्रामाण क्षेत्रमा काम गर्ने अन्य जनसमुदायहरूको परिभाषा सम्बन्धित

१. किसान घोषणापत्रको उद्देश्यको लागि किसान भन्ने शब्दावलीले जीवननिर्वाह वा बजारका लागि, पूर्ण रूपमा वा मुख्य पेशाको रूपमा, पारिवारिक वा घरायसी श्रम वा गैर मुद्रा प्रयोगका श्रमको माध्यमबाट, एकल वा सामूहिक रूपमा, सानो स्तरको कृषि उत्पादनमा निर्भर रहेका या हुन चाहने महिला तथा पुरुषलाई जनाउँछ।

२. यो घोषणापत्र कृषि कालिगह (प्राकृतिक साधनमा आधारित कृषिमा सहयोगी सिपमुलक कार्य) वा सानो स्तरको कृषि, पशुव्यवसाय, चरीचरण, गोठ खर्कमा आधारित पशुपालन, माभी मछुवार, वनकरीया, शिकारी र बटुल्ने, तथा हस्त निर्मित कृषि औजार वा सम्बन्धित ग्रामीण क्षेत्रका पेशा गर्ने व्यक्तिहरूमा समेत लागु हुने छ। ३. यो घोषणापत्र भूमिहीन, घुमन्ते समुदाय, ऋतुअनुसार गोठ र वासस्थान परिवर्तन गर्ने समुदायहरू तथा भूमिमा कामगर्ने आदीवासीहरूमा समेत लागु हुने छ।

४. यो घोषणापत्र बगान तथा विशाल कृषि फार्म र कृषि औद्योगिक प्रतिष्ठानहरूमा कार्यरत तलवी श्रमिक वा कानुनी हैसियत भए वा नभएका सबै कामदारहरूलाई समेत लागु हुन्छ।

संयुक्त राष्ट्रसंघ र अन्य अन्तर्राष्ट्रिय संघ संगठनहरूको उत्तरदायित्व

संयुक्त राष्ट्रसंघ अन्तर्गतका विशिष्ट निकायहरू, कोषहरू तथा कार्यक्रमहरू र अन्य अन्तरसरकारी संगठनहरूका विशेष निकायहरूले यस घोषणापत्रमा उल्लेखित अधिकारको पूर्ण अनुभूतका लागि

। आवश्यक परिचालन, विकास सहयोग,

समन्वय मार्फत योगदान गर्ने छ। साथै किसान र अन्य ग्रामीण क्षेत्रमा काम गर्ने जनसमुदायहरूलाई उनीहरूलाई प्रभाव पार्ने विषयमा सहभागिता सुनिश्चित गर्न विभिन्न माध्यम र तौरतरिकाहरू सुनिश्चित गर्नुपर्ने छ।

संयुक्त राष्ट्रसंघ र यसका विशिष्ट निकायहरू, कोष, कार्यक्रमहरूले यस घोषणापत्रका प्रावधानहरूको सम्मान तथा लागु गर्नुपर्नेका साथै यसको प्रभावकारिता र पुनरावृत्ति गर्नुपर्नेछ।

संयुक्त राष्ट्रसंघ र अन्य अन्तराष्ट्रिय संघ संगठनहरूको उत्तरदायित्व

संयुक्त राष्ट्र-संघ अन्तर्गतका विशिष्ट निकायहरू, कोषहरू तथा कार्यक्रमहरू र अन्य अन्तरसरकारी संगठनहरूका विशेष निकायहरूले यस घोषणापत्रमा उल्लेखित अधिकारको पूर्ण अनुभूतका लागि

। आवश्यक परिचालन, विकास सहयोग, समन्वय मार्फत योगदान गर्ने छ। साथै किसान र अन्य ग्रामीण क्षेत्रमा काम गर्ने जनसमुदायहरूलाई उनीहरूलाई प्रभाव पार्ने विषयमा सहभागिता सुनिश्चित गर्न विभिन्न माध्यम र तौरतरिकाहरू सुनिश्चित गर्नुपर्ने छ।

२. संयुक्त राष्ट्रसंघ र यसका विशिष्ट निकायहरू, कोष, कार्यक्रमहरूले यस घोषणापत्रका प्रावधानहरूको सम्मान तथा लागु गर्नुपर्नेका साथै यसको प्रभावकारिता र पुनरावृत्ति गर्नुपर्नेछ।

परिकल्पना (रूम्भअवमभ या कर्षथ'बक(प्लन २०१९(२८)

एउटा यस्तो विश्वको निर्माण गर्ने जहा स्वस्थकर, दीगो र विविधताले भरिपूर्ण खाद्य तथा कृषि प्रणालीको विकास हुनेछ, जहा ग्रामीण तथा शहरी समुदायहरूले आत्मसम्मानका साथ गुणस्तरीय जीवन व्यतित गर्नेछन्, गरिबी र भोकमरी रहित समतामूलक समुदायको निर्माण हुनेछ। सहायक उद्देश्यहरू :

१ भोकमरीको अन्त्य, खाद्य सुरक्षाको सुनिश्चितता, पोषणको सुधार र दीगो कृषिको प्रवर्द्धन गर्ने प्रयासहरूलाई सार्थकता प्रदान गर्ने।

२. विश्व जनसंख्यालाई खुवाउन पारिवारिक खेतीले खेलेको महत्वपूर्ण योगदानको पहिचान गर्ने, रोजगारीको सिर्जना गर्ने, शान्ति सुव्यवस्था कायम गर्ने र अन्य मुद्दाहरसा

परिवर्तनको सामना गर्ने।

३ पारिवारिक खेतीको पक्षमा उपयुक्त नीति, नियमहरू निर्माण गर्ने र पारिवारिक खेती कार्यान्वयनका लागि राष्ट्रिय समिति सहित राजनीतिक उपयुक्त संयन्त्रको निर्माण त्यसको क्षमता विकास गर्ने।

१४ ग्राम क्षेत्रमा कियाशित विभिन्न सरोकारवालाहरू विच सहकार्य बढाउने उपभोक्ता, कृषक संगठन, अनुसन्धान केन्द्र र अन्य समन्वय बढाउने।

अनुसन्धान प्राथमिकतामा पारिवारिक खेतीबाई राख्न प्रोत्साहन गर्ने।

पारिवारिक खेती अभियानलाई लागि नीति/नियम अनुकूल गर्ने।

पारिवारिक कृषि

७ पारिवारिक खेतीको बहुआयामिकतालाई सक्तीकरण गरी विविधता, वातावरण र संस्कृतिलाई संरक्षण गर्दै क्षेत्रगत विकास र साथ प्रणालीमा योगदान पुऱ्याउन सामाजिक नवीनतालाई (सामाजिक सिर्जनशील) प्रवर्द्धन गर्न पारिवारिक खेती, दिगो रूपमा अगाडि बढ्न युवालाई विभिन्न सहयोग गर्ने।

पारिवारिक खेतीमा कि समता नगर्ने र ग्रामीण महिलाहरू विकासमा सहयोग पुऱ्याउन संयुक्त राष्ट्र संघ पारिवारिक खेती दशक २०१९-२०२८ का सात स्तम्भहरू तयार गर्ने।

६ वातावरण अनुकूल खाद्य प्रणालीका लागि दिगो पारिवारिक खेती प्रवर्द्धन गर्ने।

४ पारिवारिक खेती अभियानमा सुधारिवारिक कृषकहरू, ग्रामीण भएका घरधुरीहरू र समुदायहरूको आर्थिक समाजिक समावेशीकरणमा सुधार गरि उनीहरूको जीवीकोपार्जनमा सुधार ल्याउने।

संघ/संस्थाहरूको क्षमता वृद्धी गरी किसानहरूका विभिन्न मुद्दामा स्थानीयदेखि राष्ट्रिय स्तरसम्म प्रतिनिधित्व गर्भ र ग्रामीण क्षेत्रमा समावेशी सेवा उपलब्ध गराउन ती संस्थाहरूको समीकरणमा सहयोग गर्ने। कृषि योग्य जग्गा र पारिवारिक खेती: राष्ट्रिय परिवेश करिव कित्ता संख्या १ करोड २० लाख

२१ प्रतिशत कृषि क्षेत्रमा कृषि क्षेत्र उपयोग भएको भूमिमध्ये करिव ९२६ प्रतिशत खेतीपातीमा ७४ प्रतिशत स्थायी या चरन पोखरीवालाहरूमा रहेको गैर(कृषि क्षेत्रमा उपयोग र समग्रमा २६१९ परिवार जग्गाबाट वञ्चित छन्।

नेपालको ४१ प्रतिशत खेतीयोग्य जमीन मध्ये २ प्रतिशत जमीनको उपयोग

पारिवारिक खेती अभियानमा प्रमुख भूमिका खेलेको थियो।

संयुक्त राष्ट्र संघको महासभाले पारिवारिक खेती दशक (२०१९(२०२८) लाई अनुमोदन गरेको छ।

संयुक्त राष्ट्र संघको महासभाले पारिवारिक खेती दशक (२०१९(२०२९) अन्तर्गत कार्यहरू पारिवारिक खेती अन्तर्गत सुरु देखि हालसम्म सम्पन्न भएका कार्यहरू जिल्ला स्तरीय अभिमुखिकरण गोष्ठी (७५ जिल्लामा) संख्या ७५ मार्चपास र ज्यली (७५ जिल्लामा) संख्या ७५ मार्च पास र ज्यली, अभिमुखिकरण गोष्ठी (गा.वि.स संख्या ५०० स्तरीय) संख्या ४ अगुवा किसानकरुलाई पारिवारिक खेती तालिम १००, कृषि तथा वन विज्ञान विश्वविद्यालयमा अभिमुखिकरण तथा अन्तर्क्रिया संख्या १

(१४ जना कृषकलाई पारिवारिक खेति युवा कृषक अनुदान वितरण

(पारिवारिक खेति व्यवसायीक योजना तालिम।

(विभिन्न सञ्चार माध्यममा लेख, रचना, समाचार, संदर्भ, प्रकाशन तथा प्रशारण राहत तथा सहयोग वितरण अन्तरक्रिया तथा छलफल।

(पारिवारिक खेति वर्ष प्लस टेन (२०२४) सम्म गर्न सकिने कार्यक्रम बारे सुझाव संकलन

(पारिवारिक खेतीको राष्ट्रिय निर्देशक समितिको निर्देशनमा नेपाल सरकार, पारिवारिक खेतीको भलक।

(सामुदायक आत्मनिर्भर सेवा केन्द्र तथा राष्ट्रिय कार्यान्वयन समिति, सचिवालय, केन्द्रीय संघले संयुक्त रूपमा पारिवारिक खेती सम्बन्धी हाते पुस्तिका तयार तयार गरि मन्त्रालय, विभाग प्रदेश वितरण।

सोत व्यवस्थापन र परिचालनमा समस्याहरू वास्तविक किसानको पहिचान र उनीहरूको योजनालाई सहयोग पुग्ने नीति तथा कार्यविधि निर्माण गर्ने।

कृषिसँग सम्बन्धित सबै निकायहरूलाई समेटि कृषिको उत्पादन तथा उत्पादकत्व वृद्धि गर्न सहयोग लिने।

-किसानका संघ(संस्थाहरूलाई सहयोगी निकायसँग समन्वय गराउने।

-पारिवारिक खेतीका लागि बजेट विनियोजन गर्ने।

-पारिवारिक खेतीका समितिहरूमा प्रतिनिधिहरू पठाउने।

-खाद्य अधिकार तथा खाद्य सम्प्रभुता

सुर्योदय मिल्क्स विराटनगर उत्कृष्ट निर्यातकर्ता

नियमावली स्वीकृतिको चरणमा रहेको । राष्ट्रिय योजना आयोगबाट खाद्य प्रणाली रुपान्तरण व्यवस्थित गर्ने कार्यविधि तयारी प्रक्रियामा रहेको ।

विगत दुई वर्षदेखि खाद्य प्रणाली रुपान्तरणका क्रियाकलापमा प्राथमिकता दिन वार्षिक बजेट तथा योजना तर्जुमा मार्गदर्शनमा उल्लेख ।

सोही योजनामा खाद्य प्रणाली रुपान्तरण र खाद्य अधिकार तथा खाद्य सम्प्रभुता सम्बन्धी ऐन कार्यान्वयन गर्ने प्रमुख रणनीति रहेको । स्थानीय उत्पादनमा आधारित विद्यालय दिवा खाजाको विस्तारको पहल भई रहेको ।

(खाद्य प्रणाली रुपान्तरणको प्रभावकारी अनुगमन तथा मुल्याङ्कनका लागि अनुगमन तथा मुल्याङ्कन खाका तयार भएको ।

धारा ५: प्राकृतिक संसाधन, विकास र खाद्य सम्प्रभुता माथिको सार्वभौम अधिकार

१) किसान तथा ग्रामीण क्षेत्रमा काम गर्ने अन्य जनसमुदायहरु संग उनीहरुको समुदायमा विद्यमान प्राकृतिक संसाधनहरुमाथिको सार्वभौम अधिकार कायम रहनेछ । उनीहरुसंग प्राकृतिक संसाधनहरुको व्यवस्थापन तथा नियन्त्रण गर्ने तथा तिनको संरक्षण त विकासबाट हुने लाभहरु उपभोग गर्ने अधिकार हेनेछ । साथै उनीहरुको आफ्नो समुदायमा प्राकृतिक संसाधन माथिको पहुँचबारे निर्णय गर्ने र त्यसको उपभोगबाट प्राप्त फाइदामा समान सहभागिताको अधिकार हुने छ ।

२) किसान तथा ग्रामीण क्षेत्रमा काम गर्ने अन्य जनसमुदायहरु व्यक्तिगत र संस्थागत रुपमा आफुहरुलाई प्रभाव पार्ने सबै निर्णय प्रक्रियामा प्रत्यक्ष वा आ(आफ्ना संगठनको माध्यमबाट आफ्ना परम्परागत नियम र अभ्यास अनुरूप सहभागीताको अधिकार हुने छ ।

३) किसान तथा ग्रामीण क्षेत्रमा काम गर्ने अन्य जनसमुदायहरुलाई विकासको अधिकार अभ्यास गर्नको लागि निर्णय लिने, प्राथमिकता निर्धारण गर्ने तथा रणनीतिहरु तर्जुमा गर्ने अधिकार हुने छ ।

मूल उद्देश्य पारिवारिक खेती कार्यक्रम: पारिवारिक खेती दशकको मूल उद्देश्य सबै प्रकारका गरिबीको अन्त्य गर्ने, असमानताहरुको न्यूनिकरण गर्ने र जलवायु परिवर्तनको सामना गर्न अन्तर्राष्ट्रिय समुदायको प्रयासलाई सार्थकता प्रदान गरि सबैलाई समेट्ने रहेको छ ।

स्रोत: पारिवारिक खेती कार्यक्रमको अवधारणा पत्र

कठमाडौं चैत्र, निर्यात व्यवसायी महासंघ नेपाल (फीन) द्वारा आयोजित कार्यक्रममा सुर्योदय मिल्क एण्ड बेभरेज इन्डस्ट्री प्रा. लि. उत्कृष्ट निर्यातकर्ताको रूपमा सम्मान गरिएको छ । कार्यक्रममा (फीन) का अध्यक्ष गोविन्द प्रसाद घिमिरे, पुरस्कार तथा सम्मान समितिका संयोजक किरण कुमार डंगोल

तथा प्रमुख अतिथि माननीय सांसद गणेश पराजुलीको उपस्थिति रहेको थियो । उक्त अवसरमा प्रमुख अतिथि माननीय पराजुलीले पुरस्कार वितरण गर्नुभएको थियो । कार्यक्रमपछि सञ्चारकर्मीहरूसँग कुराकानी गर्दै नेपाल डेरी एसोसिएसनका अध्यक्ष प्रल्हाद दाहालले नेपालबाट दुग्धजन्य उत्पादनको निर्यात विस्तार हुँदै गएको जानकारी दिनुभएको थियो । उहाँले स्वदेशी उत्पादनलाई अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा स्थापित गर्न निजी क्षेत्रको सक्रियता महत्वपूर्ण रहेको बताउनुभयो ।

सम्मान प्राप्त गर्ने डेरी उद्योगका सञ्चालक तथा नेपाल डेरी एसोसिएसनका उपाध्यक्ष मनोज यादवका अनुसार उक्त डेरीले विगत दुई वर्षदेखि जापानमा घ्यु गरेको छ । साथै बङ्गलादेशमा धुलो दुध निर्यात विस्तार गर्ने तयारी भइरहेको छ । उहाँले गुणस्तरीय उत्पादन, अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्डअनुसारको प्रशोधन तथा बजार विस्तारको रणनीतिले नेपाली डेरी उद्योगलाई नयाँ अवसरहरु सिर्जना गरिरहेको कुरा बताउनु भएको थियो । यसै सन्दर्भमा एसोसिएसनका

महासचिव हेमचन्द्र खनालले नेपाल डेरी एसोसिएसनले दुग्धजन्य वस्तुको निर्यात प्रवर्द्धनका लागि श्रीलंका, बङ्गलादेश, भुटान, जापान, थाइल्यान्ड लगायत तेस्रो मुलुकहरुमा बजार विस्तार गर्ने प्रयास तीव्र बनाएको जानकारी दिनु भएको थियो । उहाँले सरकार र निजी क्षेत्रबीच सहकार्य

अभू सुदृढ गर्दै निर्यातमुखी उद्योगको विकासमा विशेष ध्यान दिनुपर्ने धारणा व्यक्त गर्नुभएको थियो । काठमाडौं इडिलस स्कुल नक्सालमा दुग्ध प्रवर्द्धन कार्यक्रम काठमाडौं चैत्र, नेपाल डेरी एसोसिएसनले विद्यार्थी तथा शिक्षकहरुलाई दूधपान गराएको छ । काठमाडौं इडिलस स्कुल नक्सालमा दूध तथा दुग्ध पदार्थ प्रवर्द्धन गर्ने उद्देश्यका साथ बुधवार एक कार्यक्रमवीच दूधपान गराएको हो । विद्यालयमा रहेका ५ सय विद्यार्थी र ५० भन्दा बढी शिक्षक तथा कर्मचारीलाई दूधपान गराइएको एसोसिएसन बागमती प्रदेश सचिव श्यामकुमार घिमिरेले जानकारी दिनुभएको थियो ।

कार्यक्रममा राष्ट्रिय दुग्ध विकास बोर्डका अनुसन्धान अधिकृत अजय पोखरेलले दूध तथा दुग्ध पदार्थको महत्वका बारेमा जानकारी गराउनु भएको थियो । स्कुलका प्रिन्सिपल दिनेश खतिवडाले यसरी विद्यालयमा दूध तथा दुग्ध पदार्थको महत्व विद्यार्थीलाई बुझाउने अवसर पाउँदा खुसी लागेको बताए । 'स्कुल भित्र रहेका क्यान्टिन लगायत हरेक गतिविधिमा दुग्ध पदार्थलाई प्राथमिकता दिने गरेका छौं,' उहाँले भन्नुभयो । 'कार्यक्रमले दूधको प्रयोग बढाउन अभू प्रेरणा मिलेको छ ।'

कार्यक्रममा अध्यक्ष ईश्वर पुडासैनी, एसोसिएसन बागमती प्रदेशका सदस्य कुलप्रसाद धमला लगायत पदाधिकारीहरु उपस्थित रहेका थिए ।

यस अगाडि पनि नेपाल डेरी एसोसिएसनले समय समय दूध प्रवर्द्धनका लागि विविध कार्यक्रम गर्दै आएका थिए । एसोसिएसनले मोही अभियानसमेत सञ्चालन गरेको छ । देशभर दुग्ध प्रवर्द्धनमा एसोसिएसनको भूमिका अग्रणी रहेको एसोसिएसनका केन्द्रीय अध्यक्ष प्रल्हाद दाहालले बताउनु भएको थियो ।

बाल कृष्ण जोशी

कृषि, वातावरण र मानव जीवनमा किराको ठूलो महत्व भएता पनि सबैक्षेत्रहरूमा किरा मैत्री प्रविधिहरू अपनाइएको देखिँदैन। कृषि प्रणाली, किसान, र मानवलाई हानी नगर्ने किराहरू सबैलाई कृषि (किसान) किरा भनिन्छ।

विषादी, वातावरण र आधुनिक प्रणालीले गर्दा २०% यस्ता किराहरू हराएको अनुमान छ। उत्पादन बढाउन, मानव र पशुपशुंछी लगायत माछाको खाना वा दानाको रूपमा र बालीहरूको जैविक विविधता कायम गर्न किरा नभई हुँदैन। कृषि किराहरूको संरक्षण तथा उपयोग गर्न किरा फिल्ड जिन बैंक, किरा पार्क, सामुदायिक किरा फिल्ड जिन बैंक, घरायसी किरा(फिल्ड जिन बैंक, स्कूल किरा-फिल्ड जिन बैंकहरूको स्थापना गर्नु अत्यन्त आवश्यक हुन आएको छ।

परिचय:

कृषि जैविक विविधताको ६ अंग मध्ये (चित्र १) किरा अंग एक महत्वपूर्ण र अति धेरै विविधता भएको अंग हो। किरा जगतले विश्वको करिब ८० प्रतिशत प्रजातिलाई प्रतिनिधित्व गर्छ र १ प्रतिशत भन्दा कम किरा मात्र हानीकारक छन। कृषिको दृष्टीकोणबाट किरा दुई थरको मानिन्छ, एक कृषि (किसान) किरा र अर्को शत्रु किरा। कृषि किरा अन्तर्गत कृषि प्रणाली, किसान र मानवलाई हानी नगर्ने सम्पूर्ण किराहरू जस्तै मौरी, नमस्ते किरा, भमरा, माकुरा, आदि लगाएत मित्रु किराहरू र उत्पादन दिने किराहरू पर्दछ। परापूर्वकालदेखिनै किराको प्रयोग भए पनि नेपालमा कृषि किराहरू ३५०० भन्दा बढी छन्।

तर मौलिक किराहरू र उक्त किरा संग सम्बन्धित प्रविधिहरूलाई हाम्रा जीवन र अर्को उन्नत किराको आधारको रूपमा नलिएको कारण थुप्रै किराहरू हराउनको साथै धेरै किराहरू लोपोन्मुख अवस्थामा छन्।

मौरी भन्दा सानो आकारको हुन्छ। खागो मौरी गर्मी मौसममा भित्री मधेशका खोंच तिर र जाडो मौसममा तराई तिर स्थानान्तरण हुने गर्छन। यो मौरी अन्नवाली तथा फलफूलमा परागसेचनको लागि अति उपयुक्त मानिन्। नेपालमा किरा र कृषि जैविक विविधतामा किराको महत्व नेपालमा भौगोलिक हावापानी र बालीनालीमा धेरै विविधता भएको हुनाले किरामा पनि धेरै विविधता पाइन्छ। हरेक क्षेत्रमा, घरहरूमा,

किरा-फिल्ड जिन बैंक संरक्षण मार्फतसन्तुलित वातावरण, बाली

वन(जंगलमा, बाटोघाटो, माटो, हावा आदिमा किराहरू पाइन्छ। विभिन्न कारणले नेपालमा २०% कृषि किराहरू लोप भैसकेका छन्।

स्कूल किरा फिल्ड जिन बैंक आदि। सबैक्षेत्रहरूमा यस्ता बैंकहरू स्थापना गर्न

कृषि, वन र वातावरणमा किराको निक्कै ठूलो महत्व र भूमिका हुन्छ तर यसको महत्वलाई सबैक्षेत्रमा ध्यान दिइएको पाइँदैन।

परापूर्वकाल देखिनै किरा खानाको रूपमा प्रयोग हुँदै आएको छ। हाल विश्वमा १४०० भन्दा बढी जातका किराहरू खानाको रूपमा प्रयोग हुने, किराको उपयोग बढ्दै गएको देखिन्छ। किरा पाल्न सजिलो, थोरै लगानीले पुग्ने, थोरै समयमा धेरै उत्पादन लिन सकिने, कम लगानीमा सस्तो प्रोटीन पाउन सकिने, बदलिदो वातावरणले कम असर गर्ने जस्ता फाइदाको कारण पछिल्लो समयमा किरापालन बढ्दै गएको छ।

संरक्षण र उपयोगको हिसाबमा किराको किसिम किराहरूलाई विभिन्न आधारको हिसाबले वर्गीकृत गर्न सकिन्छ। संरक्षण, उपयोग र बस्ने ठाउँको हिसाबले किराहरूको किसिम चित्र ३ मा उल्लेख गरिएको छ। उपयोगको आधारमा कृषि किराहरूलाई १० वटा विभिन्न समूहहरूमा वर्गीकृत गर्न सकिन्छ जुन तालिका १ मा उल्लेख गरिएको छ। किराहरूको यस्ता समूह थाहा पाउन सके संरक्षण र उपयोग गर्न सजिलो हुन् किराको लागि संरक्षण उपायहरू कृषि किरा संरक्षणको लागि किरा जिन बैंक मार्फत साथै प्रयोग र पालेर गर्नु पर्छ। किरा जिन बैंक अन्तर्गत धेरै किसिमको बैंकहरू स्थापना गर्न सकिन्छ जस्तै किरा फिल्ड जिन बैंक, किरा पार्क, घरायसी किरा फिल्ड जिन बैंक, सामुदायिक किरा फिल्ड जिन बैंक,

सकिन्छ साथै कृषि

किराहरूको प्रचार प्रसार, संग्रालय, प्रकाशन, (तना मुलक क मु। र्यहरू, किरा(मैत्री वातावरण, आदि बनाएर गर्न सकिन्छ।

नेपालमा किरा संरक्षणको लागि राष्ट्रिय जिन बैंकले खुम लटारमा केहि वर्षअघि देखि किरा जिन बैंक मार्फत संरक्षण कार्य शुरु गरेको छ। स्थानीय तहमा राष्ट्रिय जिन बैंकको पहल र प्राविधिक सहयोगमा २०७८ सालमा कोहलपर, बाँकेमा पर्मल घरयसी किरा फिल्ड जिन बैंक र वैजनाथ गाउँपालिका, बाँकेमा गाबर भ्याली सामुदायिक किरा फिल्ड जिन बैंक स्थापना गरि कृषि किराहरूको संरक्षण कार्य भएको छ। किरा बस्ने घरहरूको नाश नगरौं र यस्ता घरहरू ठाउँ(ठाउँमा राख्ने गरौं भन्ने राख्दै गोबर भ्यालीका किसानहरूले किराहरूको संरक्षण कार्यमा जोड दिएका छन्। पर्मिला बस्नेतले किराहरूको विभिन्न प्रयोगमा जोड दिनसके यसबाट फाइदा लिनको साथै संरक्षण हुन जान्छ। किराहरूको अध्ययन

अनुसन्धान गर्ने, किराहरूको वासस्थान बारे, मनपर्ने ठाउँ तथा खानाहरूको अध्ययन(अनुसन्धानको साथै किरा संरक्षण र उत्पादन तथा प्रयोग गर्ने प्रविधिहरूको विकास गर्नसके किराहरूको संरक्षण गर्न ठूलो टेवा पुग्न जान्छ।

किराहरूको लागि जोखिम क्षेत्र निर्धारण गरि किराहरूको अवस्था जस्तै खतरा, लोपोन्मुख, दुर्लभ, प्रशस्त आदिको अध्ययन गरेर प्राथमिकता अनुसार किराहरूको

संरक्षण आफ्नै लगानीमा सिर्जना सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहबाट कोहलपुर(४, रोहिणीमा सञ्चालित सामुदायिक वनमा र आफ्नै घरको छतमा किरा फिल्ड जिन बैक स्थापना गर्नुभएको छ। हेर्नु राम्रो परम्परागत बाली संरक्षण कार्यालयहरूको नाम र काममा पनि केहि परिवरन गरि बाली, किरा तथा शुष्क सुक्ष्म जीवाणु संरक्षण कार्यालय भनेर गर्ने र सबै घर, खेतबारीमा मित्रु किरा तथा सुक्ष्म जीवाणुको वासस्थान बनाएर किरा(फिल्ड जिन बैकलाई, एकीकृत रोग किरा व्यवस्थापनको एक अभिन्न अंगको रूपमा

लिनसके किरा संरक्षणमा ठूलो टेवा पुग्न जान्छ।

आर्थिक दृष्टिले महत्व भएको (खान योग्य किरा, उत्पादन दिने किरा) र बाली विरुवामा लाग्ने शत्रु किरा विरुद्ध प्रयोगमा आउन सक्ने फाइदाजनक किरा (मित्रुकिरा, शिकारीकिरा), परागसेचन किरा (बालीहरूबाट उत्पादन लिन, जैविक विविधता ह्रास हुनबाट बचाउन, वनस्पतिहरूको नियमित जीवन चक्रको लागि) को संरक्षण तथा उपयोग किरा(फिल्ड जिन बैक के हो र किन घर(गोठ, खेत(बारी, कार्यालय तथा स्कुलहरू, सामुदायिक वन, सार्वजनिक स्थल, आदिमा कृषि किराहरू बस्ने वासस्थान र खानाहरूको व्यवस्था गरि किरा मैत्री वातावरण बनाएर राख्नु किरा फिल्ड जिन बैक हो। आफ्नो

वरिपरी पाइने कृषि किराहरू (शत्रु किरा बाहेक) लाई मनपर्ने वासस्थान, सुरक्षित, आहाराहरू आदि व्यवस्थापन गरि उत्पादन लिनेतवरले किरा पाल्ने, किरा खेती गर्ने, किराको पार्क बनाउने, विभिन्न कार्यमा प्रयोग गर्ने आदि जस्ता कार्य गरिन्छ। कृषि

किराहरूलाई संरक्षण तथा प्रयोग गर्ने उद्देश्यले गरिने कार्यहरू गरिएको क्षेत्रनै किरा(फिल्ड जिन बैक हो। एक दम सजिलो र थोरै लगानीमा कुनै पनि कृषि किराहरूबाट किरा फिल्ड जिन बैक स्थापना गर्न सकिन्छ। धेरै जसो किराहरू मनपर्ने वासस्थान पाएपछि आफै आएर बस्छन र केहि किराहरू अन्य क्षेत्रबाट ल्याएर पाल्नुपर्छ। पशुपशुन्छि, पाले जस्तै किराहरूलाई पनि पाल्न सके धेरै फाइदा हुनजान्छ।

आधुनिक खेती र बसाईको कारण भण्डै २०% जति किराहरू लोप भइसकेका छन र कुनै पनि क्षेत्र किरा मैत्री नभएको कारणले थुप्रै किराहरू लोपोन्मुख अवस्थामा छन्। किराहरूले हाम्रो र वातावरणको लागि अति महत्वपूर्ण भूमिका खेलेको हुन्छन। वातावरण सन्तुलित, (रोग किरा) नियन्त्रण गर्न, पानी तथा हावा शुद्ध गर्नु, मानव र पशुपन्छि तथा माछाको खाना र आहारा बनाउन, किरा तथा किराको उपज विक्री गर्न, माटो मलिलो बनाउन, मनोरञ्जन लेन, अध्ययन अनुसन्धान गर्न, आदिको लागि किरा फिल्ड जिन बैकको आवश्यक छ। किसानको उत्पादन क्षेत्र, समुदायको सामुदायिक क्षेत्र, अनुसन्धान क्षेत्र, घर गोठ क्षेत्र र शिक्षा क्षेत्र सबैमा यसको महत्व केरा(फिल्ड जिन बैकको स्थापना र व्यवस्थापन कषि गर्ने समुदाय स्तरमा सामुदायिक किरा फिल्ड जिन बैक, स्कुल किरा फिल्ड जिन बैक, किरा पार्क, घरायसी किरा-फिल्ड जिन बैक इत्यादि स्थापना गर्न सकिन्छ। सामुदायिक किरा फिल्ड जिन बैक दुई किसिमले गर्न सकिन्छ जस्तै:

समुदायमा रहेको सबै घरहरू मिलेर विभिन्न किसिमको संरक्षण विधिहरू प्रयोग गरेर वा कुनै समुदा यको क्षेत्र वा भवनमा किरा संरक्षण गरेर गर्न सकिन्छ। साथै सामुदायिक वनमा पनि किरा फिल्ड जिन बैक स्थापना गर्न सकिन्छ। त्यसैगरि कुनै घर परिवारले आफ्नै हिसाबले किराहरू संरक्षण गरेमा त्यसलाई घरायसी किरा-फिल्ड जिन छ। जसको कारण कृषि कर्म र सिकाई सहज, फाइदाजनक र दीर्घकालीन हुन्छ। किराहरूबाट मानवले धेरै कुरा सिक्नुका साथैकिरा परापूर्वकालदेखिनै मानव खानाको रूपमा प्रयोग हुँदै आएको छ। सबै क्षेत्रमा किराहरूको संख्या र विविधता बढाउन किरा-(फिल्ड जिन बैक अति भनिन्छ। किरा(फिल्ड जिन बैकको नामकरण गर्दा ठाउँको नाम वा किसानको नाम जोडेर गर्न सकिन्छ, जस्तै गोबर भ्याली सामुदायिक किरा(फिल्ड

जिन बैक, पर्मल घरायसी किरा-फिल्ड जिन बैक आदि। आफ्नो घरगोठ साथै खेतबारी वरिपरी किरामैत्री वातावरण साथै कीरालाई मनपर्ने ठाउँ र घरहरू बनाएर किरा फिल्ड जिन बैक स्थापना गर्नु पर्छ। शुरुमा एउटा किरा मात्रबाट पनि शुरुवात गर्न सकिन्छ। कीरालाई मनपर्ने रड, बोट(विरुवा, घाम छाया, वस्तुहरू, काठहरू, पोखरी आदिको विचार गर्नु पर्छ। यसरी किरा(फिल्ड जिन बैक बनाउँदा कृषि किराहरूलाई मात्र संलग्न गरिन्छ। उत्पादन दिने किराहरूलाई विशेष व्यवस्था गरि विभिन्न प्रविधि अपनाउनु पर्छ। मुख्य ध्यान दिनुपर्ने कुरा कीरालाई बस्ने वासस्थान हो। वासस्थान राम्रो र मनपर्ने भए किरा आफै आएर बस्छ। केहि किराहरूलाई अन्य ठाउँ जस्तै वन जंगल, अन्य क्षेत्रबाट ल्याउन सकिन्छ। केहि किराहरूको वासस्थान तालिका २ मा उल्लेख गरिएको छ र वासस्थान बनाउँदा धेरै किसिमको कीरालाई मिलेगरि बनाउनु पर्छ। वासस्थान किरा(फिल्ड जिन बैकमा गरिने मुख्य कार्यहरू आफ्नो क्षेत्रमा पाइने कृषि किराहरूको अभिलेख तयार गरि उक्त किराहरूको प्रयोग, किरा बस्ने ठाउँहरू र मन पर्ने खानाहरूको जानकारी लिने तथा टिपोट गर्ने कृन मौसममा कृन कीराहरू आउँछन त्यसको अध्ययन गरि किराहरूको संख्या कसरी बढाउन सकिन्छ। जानकारी लिने वा खोज्ने कस्तो किसिमको विधि मार्फत किराहरूको संरक्षण र प्रयोग गर्न सकिन्छ भनेर समुदायमा छलफल गर्ने किरा(फिल्ड जिन बैकमा पानी, खेले ठाउँ, सुरक्षित क्षेत्र, खानेकुराहरू, राम्रो वातावरण, वासस्थानको किरा विशेष पनि हुन्छ, जस्तै कुनै कीरालाई माटो, कुनैलाई सतह नजिक, कुनैलाई उच्च ठाउँ मन पर्छ।

जस्तै पुत्का मौरीहरू धोदो रुखमा, वा प्वाल परेको बूढो रुखमा बस्छन र जति ठाउ पायो, मह स्टक गर्दै जाने गर्छ। धोदो रुख भेट्यो भने यी मौरीहरू १०(१५वर्षसम्म रहनसक्छ। तेस्तै पुत्कालाई मनपर्ने बोटहरूमा खयर, जामुन, साँज, हरो, बरो, भलायो, गुर्जो, राजवृक्ष, भर्लो, कल्की फुल, सुनाखरी, आदि पर्दछ। व्यवस्था गर्ने, कृषि कर्म गर्ने क्षेत्रमा खेती गर्दा फूलफुले विरुवाहरू लगाउने र घाँसहरूलाई मुख्य बालीको छेउमा त्यतिकै छोडिदने जसले कृषि मैत्री कीराहरूलाई बसोवास स्थल र खानाको आपूर्ति गर्दछ। किराको नामकरण सहितको संग्रालय बनाउने सबैखाले कृषि किराहरूलाई मिल्ने हिसाबले विभिन्न

ठाउँहरूमा किरा घर बनाउने, घर गोठ बनाउँदा किरा बस्ने प्वालहरू बनाउने, माटोमा हनु किराहरूलाई आवश्यक प्वाल, घर बनाउने, किराहरूलाई घर बनाउँदा चाहिने वयस्क पातको व्यवस्था गर्ने कृषि किराको संख्या प्रसस्त हुनेगरि मात्र किराहरू टिपेर प्रयोग गर्ने, उपयुक्त तरिकाले मात्र किराहरू

संकलन गर्ने किराहरूलाई नजिस्काउने र उनिहरूलाई आफ्नै वातावरण हुर्कन, खेल र जिउन दिने, कृषिमैत्री किरालाई मन नपर्ने गतिविधि नगर्ने, जस्तै सकेसम्म राति बढी उज्यालो नबाल्ने/नगर्ने, पातपतिंगर, थोत्रो तथा बुढो रुखहरू, पूरानो भाडा(कुँडाहरू आदि नजलाउने ठाउँ-ठाउँमा किराहरूलाई मनपर्ने खानाहरू छर्ने, कुनैनिश्चित समयमा किराहरूको विविधता र संख्या अवलोकन गर्ने, विशेषत किराको बच्चा अवस्थाको विशेष संरक्षण गर्ने, प्राङ्गारिक खेती प्रणालीको अवलम्बन गरी जथाभावी

विषादीको प्रयोग नगर्ने, वरिपरीको जंगल संरक्षण गर्ने, डढेलो नलगाउने, विविध वनस्पतिहरू लगाउने

अनगिन्ति किराहरू भए पनि थोरैमात्र किराहरूको पहिचान र अध्ययन भएको छ । केहि किराहरूको काम र मनपर्ने वासस्थान तालिका २ मा उल्लेख गरिएको छ । कृषि वन जङ्गल, सडक किनार, नदी किनार, बारीको छेउछाउ, सार्वजनिक स्थल, भवनहरूमा फूल फुले बोटविरुवा लगाउने, भिर मौरी, खाग मौरी आदि उत्पादन लिने किराहरूलाई काढ्दा जथाभावी तरिकाले काढेर छाडेरलाई नोक्सानगर्ने, परम्परागत पद्धतिलाई निरुत्साहित गर्ने, स्थानीयलाई यी मौरीहरूको संरक्षण सम्बन्धी विशेष तालिम र जनचेतना दिने, घर, गोठ, खेतबारीमा किरा बस्ने वातावरण तथा किरा(मैत्री वातावरण बनाउने, कृषि किराहरूबाट सबैलाई अति नै फाइदा र उपयोगी हुन्छ भन्ने कुराको व्यापक जनचेतना जगाउने, किरालाई मनपर्ने रङ, वस्तुहरूको व्यवस्था गर किराहरूको केहि फोटो चित्र ९ र १० मा दिइएको छ ।

कृषि किराहरूको पहिचान गरि उक्त किराहरूलाई मनपर्ने वासस्थानहरू सबैक्षेत्रमा बनाउने गर्नु परामर्श तथा सुभावहरू कृषि (किसान किरा) किराको लागि सबैक्षेत्रमा किरा मार्ने विषादीहरू दुरुपयोग हुनु मुख्य समस्या हो । किराको महत्वलाई धेरैले ध्यान नदिनु, किरा बस्ने वासस्थानहरू हराउने, किरालाई मनपर्ने वातावरण नहुनु,

बोट(विरुवा कम हुनु आदि थुप्रै(थुप्रै कठिनाइहरू छन् । सबै ठाउँमा एकै वाली लगाउँदा किरालाई मन नपर्ने र थोरै किराहरूलाई मात्र महत्व दिँदा थुप्रै किराहरू लोप भएको अनुमान छ ।

स्थानीय किराले भन्दा विदेशी किराले प्राथमिकता पाउनु अर्को समस्या हो ।

सबै क्षेत्र, घर तथा समुदायमा किरा मैत्री वातावरण बनाउनु पर्छ । सदुपयोग मार्फत किरा संरक्षण कार्यमा जोड दिनुपर्छ । किराको वासस्थान र खाने, खेल्ने ठाउँको व्यवस्था मिलाउनुपर्छ । संरक्षणको लागि सामुदायिक जीन बैंक अन्तर्गत सामुदायिक किरा फिल्ड जीन बैंक र घरायसी जीन बैंक अन्तर्गत, घरायसी किरा(फिल्ड बैंक स्थापना गर्नु जोड दिनुपर्छ । त्यसैगरि धार्मिक स्थलहरू तथा सार्वजनिक स्थलहरूमा, अनुसन्धान केन्द्रहरूमा, फार्महरूमा, सामुदायिक वन तथा शैक्षिक क्षेत्रहरूमा किरा फिल्ड जीन बैंक स्थापनाको साथै किरा मैत्री हुनेगरि कार्य गर्नुपर्छ । राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा कृषि वंशाणु आरक्ष स्थलहरूमा किरा संरक्षणको लागि विशेष जोड दिनुपर्छ । सबै कृषि किराहरूको प्राकृतिक वासस्थानको खोज, आवश्यक वातावरण तथा खानाहरूको अध्ययन अनुसन्धान सँगै विषादी प्रयोगमा विशेष ध्यान दिनुपर्छ ।

सम्पूर्ण कृषि किराहरूको खोजमूलक अनलाईन अभिलेख बनाउन सके किरालाई संरक्षण गर्न सहयोग हुनेछ ।

आ(आफ्नो क्षेत्रमा पाइने राष्ट्रिय महत्व भएको नेपालीपनको सबै कृषि किराहरूको अभिलेख, अध्ययन, प्रयोग र संरक्षण गर्नु आवश्यक छ ।

सन्दर्भ सामग्री :

1. Joshi BK and D Upadhyaya= 2019. On-farm Conservation Approaches for Agricultural Biodiversity in Nepal. Journal of Agriculture and Natural Resources 2. 14-35. DOIM <https://doi.org/10.3126/janr.v>
2. Joshi BK, NA Gorkhali, N Pradhan, KH Ghimire, TP Gotame, P KC, RP Mainali.

जोशी : राष्ट्रिय अनुवंशिक स्रोत केन्द्रको निर्देशक हुनुहुन्छ ।

वस्तुगत उपाध्यक्षमा घिमिरे

काठमाडौं। फ्लोरीकल्चर व्यवसायीहरूको छाता संस्था फ्लोरीकल्चर एसोसियसनले नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघको आगामी निर्वाचनका लागि वस्तुगततर्फ उपाध्यक्षका उम्मेदवार शिव प्रसाद घिमिरे नेतृत्वको समूहलाई समर्थन गरेको छ ।

एसोसियसनले साना तथा ठूला सबै व्यवसायीलाई समेट्ने समावेशी महासंघ निर्माण गर्न सक्षम नेतृत्व आवश्यक रहेको उल्लेख गर्दै भावी अध्यक्षका उम्मेदवार अञ्जन श्रेष्ठको टिमसँग सहकार्य गर्दै अधि बढ्न घिमिरे समूहलाई जिताउनुपर्ने धारणा व्यक्त गरेको हो ।

घिमिरे ठूलो व्यवसायमा संलग्न भएपनि सरल र सहज स्वभावका व्यक्ति भएको उल्लेख गर्दै एसोसियसनले साझा नेतृत्वको अवधारणाअनुसार उनलाई अगाडि बढाउनुपर्नेमा जोड दिएको छ ।

एसोसियसनका तर्फबाट हिरामणी शर्माले महासंघ एजेण्डामुखी हुनुपर्ने आवश्यकता औल्याउँदै सबै क्षेत्रका व्यवसायीका समस्या समाधानका लागि नीतिगत पैरवी गर्न सक्ने नेतृत्वको खाँचो रहेको बताए । उनले घिमिरे नेतृत्वको समूहले विभिन्न क्षेत्रका समस्यालाई समेट्दै प्रभावकारी रूपमा पैरवी गर्न सक्ने विश्वास व्यक्त गरेका छन् ।

वस्तुगततर्फका उम्मेदवार शिव प्रसाद घिमिरेले महासंघलाई सबै व्यवसायीको आशा र भरोसाको केन्द्र बनाउने प्रतिबद्धता व्यक्त गरेका छन् ।

उनले सरकारसँग प्रभावकारी रूपमा नीतिगत पैरवी गर्न सक्ने, नीति बुझ्ने र कार्यान्वयनमा लैजान सक्ने नेतृत्व चयन गर्न आग्रह गर्दै उनले भावी अध्यक्ष अञ्जन श्रेष्ठको नेतृत्वमा काम गर्न सहज हुने भएकाले उनले समर्थन गरेको समूहलाई विजयी गराउन पनि घिमिरेले आग्रह गरेका छन् ।

एशोसिएसनको मोही वितरण कार्यक्रम

काठमाडौं चैत्र २७, नेपाल डेरी एसोसिएसनले प्रेस विज्ञापित प्रकाशित गरि डेरी क्षेत्रको सुधार गर्न माग गरेको छ।

“दुग्ध क्षेत्रको उन्नति, राष्ट्रको समुन्नति” नाराका साथ “मोहीको विश्वास, स्वास्थ्यको विकास : घरघरमा फैलाऔं अभियानको प्रयास” नेपाली मौलिक संस्कृति, परम्परा र स्वास्थ्यसँग अभिन्न रूपले जोडिएको “मोही”

केवल एउटा पेय पदार्थ मात्र नभई हाम्रो पहिचान पनि हो। नेपाल डेरी एसोसिएसनले विगत लामो समयदेखि स्वदेशी दुग्ध पदार्थको उपभोग बढाउन र विदेशी महंगा एवं स्वास्थ्यका लागि हानिकारक पेय पदार्थको विकल्पमा मोहीलाई प्रवर्द्धन गर्दै आएको कुरा सर्वविदितै छ।

विगतका वर्षहरूमा विद्यालय, अस्पताल र सार्वजनिक स्थलहरूमा निःशुल्क मोही वितरण गर्ने र दरबारमार्गको ओरियन्ट क्याफेमा ८५ हप्ताभन्दा बढी निरन्तर ठेकीको मोही पिलाउने अभियानले आम जनमानसको मोहीप्रतिको दृष्टिकोणमा सकारात्मक परिवर्तन ल्याएको छ। हिजोका दिनमा गुपचुप खाइने मोही आज सार्वजनिक स्थलमा शानका साथ पिउने र गौरव गर्ने अवस्थामा पुगेको छ।

यसै सन्दर्भमा, २०८१ चैत २८ गते “नियमित मोही सेवन, स्वस्थ र फूर्तिलो जीवन” भन्ने नाराका साथ मनाइएको पहिलो राष्ट्रिय मोही दिवसको सफलतासँगै यस वर्ष २०८२ का लागि “मोहीको विश्वास, स्वास्थ्यको विश्वास : घरघरमा फैलाऔं अभियानको प्रयास” भन्ने नयाँ संकल्पका साथ यस अभियानलाई थप व्यापक बनाउन नेपाल डेरी एसोसिएसन सम्पूर्ण सरोकारवाला निकायहरूको ध्यानाकर्षण गराउन चाहन्छ।

यस २०८२ चैत २८ गते भव्य रूपमा दोस्रो राष्ट्रिय मोही दिवस मनाउँदै गर्दा हामी यस वर्ष नयाँ मार्गचित्र, संकल्पका साथ सम्पूर्ण आम उपभोक्ता समक्ष देहाय बमोजिमका आह्वान गर्न चाहन्छौं।

१. संस्थागत खपतमा अनिवार्य मोही

नेपाल सरकारका सम्पूर्ण मन्त्रालय, विभाग, र स्थानीय तहका औपचारिक बैठक तथा कार्यक्रममा अब उपान्त कृत्रिम र आयातित पेय पदार्थको सट्टा मोही वा लस्सीलाई स्वागत पेय (दृग्ध अथवा मधुम्लप) को रूपमा अनिवार्य गर्न हामी जोडदार माग गर्दछौं।

२. “मोही-ब्रेक” को अवधारणा

शिक्षण संस्था, कर्पोरेट कार्यालय र अस्पतालहरूमा चिया वा कफीको विकल्पमा मोही (ब्रेक) को संस्कृति विकास गर्न आह्वान गरिन्छ। जसले गर्दा बालबालिका र कर्मचारीको स्वास्थ्यमा सकारात्मक सुधार ल्याउन सकियोस्।

३. बजारीकरण र व्यावसायिकता

हाल बजारमा दैनिक २५ हजार लिटर मोही प्याकेजिङ भएर खपत भइरहेकोमा यसलाई आगामी वर्षभित्र दोब्बर बनाउने लक्ष्य राखिएको छ। यसका लागि डेरी उद्योगहरूलाई मोहीको लेबलिङ र ब्रान्डिङमा सहूलियत दिन सरकारसँग अपिल गर्दछौं।

४. स्वदेशी अर्थतन्त्रमा योगदान

विदेशी पेय पदार्थको आयातमा बाहिरिने अर्बौं रुपैयाँ रोक्न र ग्रामीण किसानहरूको दूधको उचित मूल्य सुनिश्चित गर्न मोहीको व्यावसायिकता नै प्रमुख आधार हो।

(हाम्रा प्रमुख माग तथा आह्वानहरू :)

क) सरकारी नीतिमा प्राथमिकता :

नेपाल सरकारका तीनै तहका सरकारले आफ्ना सार्वजनिक कार्यक्रम, बैठक र भोजहरूमा विदेशी सफ्ट ड्रिक्सको सट्टा अनिवार्य रूपमा मोही वा दुग्धजन्य पेय

पदार्थको प्रयोग गर्नुपर्ने नीति बनाउनु पर्दछ, ख) पालिकास्तरमा अभियान :

चितवनको इच्छाकामना र काभ्रेको मण्डन देउपुर जस्ता पालिकाहरूको सिको गर्दै देशैभरका ७५३ वटै स्थानीय तहले मोहीको ब्राण्डिङ र उपभोगलाई प्रोत्साहन गर्नुपर्दछ। शिक्षण संस्था र अस्पतालमा प्रोत्साहन: बालबालिकाको विकासका लागि आवश्यक क्याल्सियम र प्रोबायोटिक्सको मुख्य स्रोत मोही भएकाले विद्यालयका क्यान्टिनहरूमा कृत्रिम पेय विस्थापित गरी मोहीलाई स्थान दिनुपर्दछ।

ग) बजारीकरण र लेबलिङ

हाल देशभरका भण्डै दुई दर्जन उद्योगले प्याकेजिङ मोही बजारमा ल्याए पनि यसलाई अझै व्यापक बनाई सुपरमार्केटदेखि होटल(क्याफे सम्म सहजै पुर्याउन आवश्यक लगानी र सहूलियतको व्यवस्था गरिनुपर्दछ। मोही किन पिउने ?

१. स्वास्थ्यका लागि: मोहीमा क्याल्सियम, प्रोटीन, र ल्याक्टिक एसिड प्रशस्त हुन्छ, जसले पाचन प्रणाली सुधार्छ र रोग प्रतिरोधात्मक क्षमता बढाउँछ।

२. आर्थिक समृद्धिका लागि: मोहीको उपभोग बढ्दा किसानको दूधले उचित बजार पाउँछ र अर्बौं रुपैयाँ विदेशी पेय पदार्थ आयातमा बाहिरिनबाट जोगिन्छ।

३. मौलिकता संरक्षण: ठेकी र मदानीको हाम्रो परम्परागत संस्कृतिलाई जीवन्त राख्न मोही अभियान अनिवार्य छ।

अन्त्यमा, यस २०८२ सालको चैत २८ गते दोस्रो राष्ट्रिय मोही दिवसलाई भव्य बनाउन र घरघरमा मोही पुऱ्याउने अभियानमा सहयोग पुऱ्याउनु हुन सम्पूर्ण नागरिक समाज र सरोकारवालाहरूलाई हार्दिक अपिल गर्दछौं।

“स्वदेशी उत्पादनको उपभोग गरौं, आत्मनिर्भर अर्थतन्त्रमा टेवा पुऱ्याऔं।”

राष्ट्रिय मोही दिवस २०८२ को अवसरमा आयोजना हुने कार्यक्रम सम्बन्धी जानकारी : (

महानगरीय ट्राफिक प्रहरी कार्यालय, सातदोबाटो, ललितपुर हुँदै उपत्यकाका विभिन्न स्थानमा कार्यक्रम सम्बन्धी थप जानकारी तथा सम्पर्क एवं समन्वयका लागि : (

..... (हेमचन्द्र खनाल) महासचिव

गहन पुनरुत्थानशील क्षेत्रीय सम्मेलन सम्पन्न

काठमाडौं चैत्र, लुम्बिनी बौद्ध विश्वविद्यालय, लुम्बिनीमा आगामी यही २३ देखि २५, २०८२ मा गहन पुनरुत्थानशील कृषिसम्बन्धी क्षेत्रीय सम्मेलन आयोजना सम्पन्न भएको छ। सम्मेलनमा नेपाल, भारत र भुटानबाट करिब १२० जना अनुसन्धानकर्ता तथा विज्ञहरू सहभागीता रहेका थिए।

सम्मेलन लुम्बिनी बौद्ध विश्वविद्यालय, नेपाल जीन बैंक (लुम्बिनी), छल्ल र छँ नेपालको संयुक्त आयोजनामा तथा रकफेलर फाउण्डेसनको आर्थिक सहयोगमा सञ्चालन भएको थियो। आयोजकका अनुसार सम्मेलनको मुख्य उद्देश्य कृषि प्रणालीमा रूपान्तरणकारी परिवर्तन सम्बन्धी प्राज्ञिक विमर्शलाई सशक्त बनाउनु थियो।

सम्मेलनमा स्वदेशी ज्ञान, कृषि(पर्यावरणीय दृष्टिकोण र पुनरुत्थानात्मक अभ्यासहरूको एकीकरणमार्फत दिगो, पुनरुत्थानशील र प्रकृतिमैत्री कृषिप्रणालीको विकाससम्बन्धी विषयलाई विशेष प्राथमिकता दिइएको थियो। यसले नेपाल, भारत र भुटानका सरोकारवालाबीच ज्ञान आदान(प्रदान, क्षेत्रीय सहकार्य र नीतिगत प्रगतिलाई थप बल पुऱ्याउने अपेक्षा गरिएको छ।

आयोजकका अनुसार सम्मेलनले स्थानीय तथा रैथाने कृषि आनुवंशिक स्रोतहरूको संरक्षण, समुदायको क्षमता अभिवृद्धि, तथा जलवायु अनुकूल खाद्य प्रणाली विकासका लागि कार्यान्वयनयोग्य रणनीति निर्माणमा समेत योगदान पुऱ्याउने अनुमान गरिएको छ। साथै, पर्या(आध्यात्मिक परम्परालाई नवप्रवर्तनशील कृषि मार्गका रूपमा उजागर गर्ने लक्ष्य पनि राखिएको छ।

ऋच्छैक रूपरेखामा केन्द्रित छलफल सम्मेलनले परस्पर अन्तरसम्बन्धित दस प्रमुख घटकहरू समेटिएको ऋच्छैक रूपरेखालाई अंगीकार गरेको छ। यस अन्तर्गत संस्कृति, धार्मिक मूल्य, कृषि जैविक विविधता, वन जैविक विविधता, परम्परा, आध्यात्मिकता तथा ज्योतिष, पानी तथा नवीकरणीय ऊर्जा, वायु तथा वातावरण, भूमि र सामाजिक प्रणालीलाई एकीकृत रूपमा हेरिएको छ। यो रूपरेखाले कृषि केवल खाद्य उत्पादन प्रणाली मात्र नभई स्वास्थ्य, पोषण, जैविक विविधता, वातावरण, संस्कृति र

जीविकोपार्जनसँग प्रत्यक्ष जोडिएको व्यापक प्रणाली भएको दृष्टिकोणलाई स्थापित गर्छ। यही सन्दर्भमा किसान, अनुसन्धानकर्ता, नीतिनिर्माता, शिक्षाविद्, विकास साभेदार र निजी क्षेत्रका प्रतिनिधिहरूले कृषि क्षेत्रमा आवश्यक उच्चवमष्क कजषत अर्थात् विचार र अभ्यासको रूपान्तरणकारी परिवर्तनबारे गहन छलफल गरेका थिए।

सात विषयगत सत्रमा केन्द्रित हुनेछ सम्मेलन

“Regenerating FuturesM Integrating Agrobiodiversity, Eco-Spirituality, and Climate-Resilient Agriculture” शीर्षकमा हुने मुख्य विमर्शले सम्मेलनलाई सात प्रमुख विषयमा केन्द्रित रहेका थिए। ती विषयहरू यसप्रकार छन्:

१. गहन पुनरुत्थानशील कृषि :
२. दिगोपनभन्दा परकृषि जैविक विविधताको संरक्षण तथा दिगो उपयोग पर्वतीय कृषि :
३. सहनशील भविष्यका लागि प्रकृति, जलवायु र साभ्ता विश्वासको एकीकरण
४. उच्च हिमाली क्षेत्रमा जलवायु अनुकूल कृषि अभ्यासहरू
५. कृषि क्षेत्रमा पर्या(आध्यात्मिक तथा नव(मठीय अभ्यासहरू
६. खाद्य, पोषण र स्वास्थ्यका लागि मूल्य शृङ्खला तथा बजार
७. रिगाग्री : नीतिगत प्रावधान, अन्तराल र

अवसरहरू

आधुनिक कृषि प्रणालीमाथि गम्भीर बहस सम्मेलनका प्रमुख बहसहरू आधुनिक कृषि प्रणालीका चुनौतीहरू वरिपरि केन्द्रित रहेको थिए। उत्पादन वृद्धिमा भूमिका खेले पनि आधुनिक कृषि पद्धतिले माटोको क्षय, जैविक विविधताको ह्रास, पारिस्थितिक असन्तुलन, तथा परम्परागत ज्ञान प्रणालीहरूको क्षरण निम्त्याएको विषयमा सहभागीहरूले गम्भीर बहस गरेका थिए।

सहभागीहरूले गहन पुनरुत्थानशील कृषिलाई केवल दिगोपन (

कगकतबप्लवदर्षपथ) को सीमाभन्दा परको अवधारणा मानेर माटो, पानी, हावा र जैविक विविधताको पुनर्स्थापनामा केन्द्रित कृषि प्रणालीको आवश्यकतामा जोड दिने अपेक्षा गरिएको छ। यसले जलवायु सहनशील कृषि र सामाजिक प्रणालीहरूको पुनर्निर्माणतर्फ नयाँ सोच र नीति निर्माणको बाटो खोल्ने विश्वास लिइएको छ।

स्वदेशी ज्ञान र कृषि जैविक विविधतामा विशेष जोड

सम्मेलनमा कृषि जैविक विविधतालाई जलवायु अनुकूल, पोषण(संवेदनशील र दीर्घकालीन रूपमा सहनशील कृषि प्रणालीको आधारका रूपमा विशेष प्राथमिकताका साथ उठाएका थिए। यससँगै स्वदेशी ज्ञान, संस्कृति र पर्या(आध्यात्मिक मूल्यहरूलाई कृषि पुनरुत्थानको केन्द्रमा राखेर बहस अधि बढाएका थिए।

आयोजकहरूले यस सम्मेलनलाई क्षेत्रीय ज्ञान-मञ्चका रूपमा परिकल्पना गरेका छन्, जसले वैज्ञानिक अनुसन्धान, नीतिगत संवाद,

नेपाल फलफूल तथा तरकारी व्यवसायी महासंघ

काठमाडौं चैत्र २३, नेपाल फलफूल तथा तरकारी व्यवसायी महासंघको तेस्रो पूर्ण बैठक २०८२ साल चैत २० र २१ गते बागमती प्रदेशको राजधानी हेटौंडामा महासंघका अध्यक्ष भरतप्रसाद खतिवडाको अध्यक्षतामा बैठक बस्यो।

बैठकले बसी फलफूल तथा तरकारीको

उत्पादन तथा बजारीकरण सम्बन्धमा गहन छलफल गरी निम्नानुसारका अवधारणाहरू तय गरिएको छ।

(१) फलफूल तथा तरकारीको व्यावसायिक खेती, फार्म तथा प्रशोधन केन्द्रहरूको स्थापना गरी उत्पादन वृद्धि गर्दै तरकारी तथा फलफूलमा आत्मनिर्भर बन्न आवश्यक व्यवस्था गर्न तथा नेपाली उत्पादनको सहज निर्यात सुनिश्चित गर्न नेपाल सरकारसमक्ष आग्रह गर्दछौं।

(२) फलफूल तथा तरकारीलाई स्वास्थ्य र उपभोगका दृष्टिकोणबाट गुणस्तरीय रूपमा उत्पादन गरी मात्र बजारमा बिक्रीका लागि पठाउने व्यवस्था मिलाउन हार्दिक अपील गर्दछौं। नेपाल सरकारले प्रयोग र बिक्री/वितरणमा रोक लगाएका हानिकारक विषादीहरू अझै केही उत्पादनमा प्रयोग भइरहेको अवस्थालाई ध्यानमा राख्दै उच्च जोखिमयुक्त विषादी तथा रासायनिक हर्मोनहरूको बिक्री/वितरणमा पूर्ण प्रतिबन्ध लगाउन नेपाल सरकारसमक्ष माग गर्दछौं। साथै यस्ता पदार्थ प्रयोग नगर्न/नगराउन सम्पूर्ण उत्पादकहरूमा अपील गर्दछौं। सम्पूर्ण उत्पादनलाई जैविक तथा आई.पी.एम.पद्धतितर्फ उन्मुख गरिनुपर्नेमा जोडदार माग गर्दछौं।

(३) बजारमा पठाइने फलफूल तथा तरकारीको विषादी परीक्षण उत्पादन क्षेत्रमै गर्न तथा आयातित वस्तुको विषादी परीक्षण

भन्सार विन्दुमा अनिवार्य रूपमा गर्न नेपाल सरकारसमक्ष माग गर्दछौं। साथै स्वस्थ र गुणस्तरीय वस्तु मात्र बिक्री/वितरण गर्न सम्पूर्ण बिक्रेताहरूलाई हार्दिक आग्रह गर्दछौं।

(४) स्थानीय स्तरमा उत्पादित नेपाली उत्पादनको सहज बिक्री/वितरणका लागि बजार सुनिश्चितताको प्रत्याभूति हुनुपर्दछ। नेपाली उत्पादन पर्याप्त रहेसम्म दोस्रो तथा तेस्रो मुलुकबाट आयात नगर्ने नीति महासंघले अवलम्बन गर्ने निर्णय पारित गर्दछ। साथै देशभित्रका सम्पूर्ण व्यवसायीहरूलाई नेपाली उत्पादनलाई प्राथमिकता दिन आह्वान गर्दछौं। तर, नेपाली उत्पादन अभाव हुँदा आयात अनुमति नपाइने अवस्थाले उपभोक्ताहरू महँगो मूल्य तिर्न बाध्य हुने भएकाले आयात सहजीकरण गर्न नेपाल सरकारसमक्ष जोडदार माग गर्दछौं।

(५) फलफूल तथा तरकारी छिटो नासिने (नाशवान) प्रकृतिका वस्तु भएकाले विदाका दिनमा भन्सार तथा सम्बन्धित कार्यालय बन्द हुँदा दुवानीमा समस्या पर्ने गरेको छ। त्यसैले विदाका दिनमा समेत भन्सार पास हुने व्यवस्था मिलाउन नेपाल सरकारसमक्ष अनुरोध गर्दछौं।

(६) विगतदेखि नै कृषि क्षेत्रको बजारीकरणलाई व्यवस्थित र संस्थागत बनाउन कृषि बजार ऐनको माग गरिँदै आएकोमा हालसम्म ऐन तर्जुमा हुन नसकेको प्रति ध्यानाकर्षण गराउँदछौं। फलफूल तथा तरकारी उच्च जोखिमयुक्त र शीघ्र नाशवान प्रकृतिका वस्तु भएकाले यिनलाई अत्यावश्यक वस्तुको सूचीमा समावेश गरी दुवानी तथा बजारीकरणमा विशेष व्यवस्था गर्न अनुरोध गर्दछौं।

(७) नेपाल सरकारको सुशासन मार्गचित्र अन्तर्गत प्रस्तुत सयवुँदे कार्यन्वयन कार्यक्रममा कृषि वस्तुको यथार्थपरक बजार मूल्य सूचना प्रणाली विकास गर्ने, स्वस्थ प्रतिस्पर्धाबाट मूल्य निर्धारण गर्ने तथा फलफूल तथा तरकारीको समर्थन मूल्य निर्धारण गर्ने जस्ता कार्यक्रम समावेश गरिएकोमा महासंघ नेपाल सरकारप्रति विशेष धन्यवाद प्रस्ताव पारित गर्दछ। साथै कृषि तथा फलफूल तरकारी क्षेत्रको उत्पादन,

प्रवर्द्धन र बजारीकरणसँग सम्बन्धित नीतिगत बहस, ऐन तथा कानून तर्जुमा प्रक्रियामा यस महासंघलाई सहभागी गराउन नेपाल सरकारसमक्ष अनुरोध गर्दछौं।

(८) विगत केही समयदेखि केरा आयातमा लगाइएको प्रतिबन्धका कारण नेपाली उत्पादन पर्याप्त नभएको अवस्थामा गैरभन्सार मार्गबाट केरा आयात भइरहेको छ। सीमा नाकाबाट गैरभन्सार मार्ग प्रयोग गरी नेपाल भित्रिएका यस्ता सामानलाई नेपाली उत्पादनको बिजक बनाई खुलमखुला कारोबार भइरहेको पाइएको छ। केही नेपाली उत्पादकहरूले आफ्ना बिजक दुरुपयोग गरिरहेको अवस्थालाई ध्यानमा राख्दै यस्ता अवैध कारोबार तुरुन्त रोक्न सम्बन्धित पक्षलाई अनुरोध गर्दछौं तथा सबै व्यवसायीहरूलाई अवैध कारोबार नगर्न/नगराउन हार्दिक अपील गर्दछौं।

(९) फलफूल तथा तरकारीजन्य वस्तुहरूका साथै केरा गैरभन्सार मार्गबाट हुने अवैध कारोबार नियन्त्रण गरी आयात सहजीकरण गर्न नेपाल सरकारसमक्ष माग गर्दछौं। अवैध कारोवारले गर्दा राज्यलाई दैनिक करोडौंको राजश्व समेत गुम्न गएको छ। वैधानिक रूपमा व्यवसाय गर्ने व्यवसायीहरू समेत मर्कामा पर्न गएको र उपभोक्ताहरूले तीन सय प्रतिशतसम्म महँगो मूल्य तिर्न बाध्य हुनुपरेको अवस्थालाई अन्त्य गर्नका लागि यथाशीघ्र व्यवस्थापन मिलाउन सरकार समक्ष जोडदार माग गर्दछौं।

स्थानीय अभ्यास, र आध्यात्मिक(पर्यावरणीय दृष्टिकोणबीचको दूरी घटाउँदै कृषि क्षेत्रलाई नयाँ दिशातर्फ उन्मुख गराउने अपेक्षा गरिएको छ।

नीति, अनुसन्धान र समुदायबीच सेतु बन्ने अपेक्षा सम्मेलनले अनुसन्धान, नीतिनिर्माण, र समुदायस्तरीय अभ्यासबीच प्रभावकारी सेतु निर्माण गर्ने विश्वास लिइएको छ। विशेषगरी नेपाल, भारत र भुटान जस्ता हिमाली तथा पर्वतीय भूगोल भएका देशहरूका लागि जलवायु परिवर्तन, खाद्य सुरक्षा, जैविक विविधता संरक्षण र किसानको जीविकोपार्जनसँग सम्बन्धित साभ्ना चुनौतीहरूको समाधान खोज्न यो सम्मेलन उपयोगी हुने अपेक्षा गरिएको छ। लुम्बिनीमा हुन लागेको यो सम्मेलनलाई दक्षिण एसियामा कृषि पुनरुत्थान, जैविक विविधता संरक्षण र पर्या-आध्यात्मिक कृषि सोचलाई मुख्यधारमा ल्याउने महत्वपूर्ण पहलका रूपमा हेरिएको छ।

विजयनगर गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
खुरुहुरिया, कपिलवस्तु, लुम्बिनी प्रदेश

सूचना ! सूचना !! सूचना !!!

**व्यक्तिगत घटना दर्ता (जन्म, मृत्यु, विवाह, बसाई
सराई र सम्बन्धविच्छेद) जस्ता घटना
समयमै दर्ता गरौं ।**

- ☞ बालविवाहलाई निरुत्साहित गरौं र विवाह गर्ने उमेर २० वर्षपछि मात्र गरौं/गराउन पहल गरौं ।
- ☞ सार्वजनिक जग्गामा घर/टहरा निर्माण नगरौं र सार्वजनिक सम्पत्तिको संरक्षण गरौं ।
- ☞ कर तिर्नु सबै नागरिकको कर्तव्य हो । 'कर तिरौं, सभ्य नागरिकको परिचय दिऔं ।'
- ☞ सबै बालबालिकालाई विद्यालय पठाऔं । बालबालिकालाई शिक्षाबाट वञ्चित नगरौं साथै बालश्रम र शोषणको अन्त्य गरौं ।
- ☞ लैङ्गिक हिंसाविरुद्धको आवाज बुलन्द गरौं र त्यसको अन्त्य गरौं ।
- ☞ उपभोक्ता आचारसंहिता पालना गरौं ।
- ☞ दुर्व्यसनीबाट बचौं र बचाऔं ।
- ☞ अपाङ्ग, जेष्ठनागरिक र एकल महिलाको परिचयपत्र समयमै लिऔं । अधिकारको पूर्ण उपभोग गरौं ।
- ☞ सामाजिक स्वास्थ्य बिमा गराऔं र अवसरको फाइदा उठाऔं ।

मत्स्य समस्या समाधान गर्न मन्त्री चौधरीको चाँसो :

काठमाडौं चैत्र, कृषि तथा पशुपन्छी विकास तथा वन तथा वातावरण मन्त्री गिता चौधरीले मत्स्यपालक किसानसँग छलफल गर्नुभएको छ । नेपालमा उत्पादन हुने माछा, बजार व्यवस्थापन तथा किसानले भोग्दै आएका समस्याबारे छलफल भएको हो । माछा बजारसम्बन्धी सरोकारवालासँग छलफल:

छलफलका क्रममा किसानले मन्त्री चौधरीसमक्ष विभिन्न माग प्रस्तुत गरेका छन् । उनीहरूले माछापालनलाई उद्योगको सट्टा कृषि क्षेत्रअन्तर्गत वर्गीकरण गर्नुपर्ने, माछाका भुरा (फिडरलिड) आयात प्रक्रियालाई सरल र करमुक्त बनाउनुपर्ने तथा देशभर गुणस्तरीय ह्याचरी स्थापना गर्नुपर्ने माग राखेका छन् ।

त्यस्तै, उत्पादन लागतका आधारमा माछाको न्यूनतम समर्थन मूल्य निर्धारण गरी प्रत्येक वर्ष कम्तीमा १० प्रतिशतले वृद्धि सुनिश्चित गर्नुपर्ने र किसानले बिक्री गरेको उत्पादनको भुक्तानी १५ दिनभित्र अनिवार्य रूपमा उपलब्ध गराउनुपर्ने मागसमेत राखिएको छ ।

संघले खुला सीमाका कारण भइरहेको अवैध माछा आयातले स्वदेशी उत्पादनमा गम्भीर

असर परेको उल्लेख गर्दै चोरी तस्करी नियन्त्रणका लागि गृह मन्त्रालयको नेतृत्वमा केन्द्रदेखि स्थानीय तहसम्म स्थायी संयन्त्र गठन गर्नुपर्ने माग उनीहरूको छ ।

हाल नेपालमा वार्षिक करिब १ लाख २५ हजार मेट्रिक टन माछा उत्पादन हुँदै आएको छ । यसमध्ये ८० प्रतिशतभन्दा बढी हिस्सा

पोखरी (एक्वाकल्चर) प्रणालीबाट प्राप्त हुने गरेको छ । मत्स्य व्यवसायमा संलग्न किसानको संख्या बढ्दो क्रममा रहेको र यस क्षेत्रले ५ लाखभन्दा बढीलाई प्रत्यक्ष तथा अप्रत्यक्ष रूपमा रोजगारी प्रदान गर्दै आएको नेपाल मत्स्य विकास संघले जनाएको छ ।

माछा पसलमा अनुगमन: मन्त्री चौधरीले कालीमाटी बजार अन्तर्गत थोक बजारका ६१०, ६४५, ६९३, ७०१, ७०४, ७११, ७१८ नम्बर लगायतका पसलहरूमा निरीक्षण गर्दा इजाजत लिएका व्यवसायी स्वयं उपस्थित नभएको पाइएको छ । कतिपय स्थानमा एकै दर्तामा दुईदेखि तीन जनाले

व्यवसाय सञ्चालन गरेको समेत भेटिएको छ ।

त्यस्तै, माछा पसलहरूमा पनि उस्तै प्रवृत्ति देखिएको छ । मन्त्री चौधरीले २४, १३ 'ख', ११ 'क', १०, ११, १० 'ख' नम्बरका माछा पसलहरूको निरीक्षण गर्नु भएको छ । निरीक्षणका क्रममा चार जना व्यापारीले आपूर्तिकर्ताबाट ल्याइएको माछा सोही बजारमा थोक रूपमा बिक्री गर्ने क्रममा विलविजकमा अनियमितता प्रयोग गरेको पाइएको छ ।

मन्त्री चौधरीले बजार व्यवस्थापनमा देखिएका अनियमितता तुरुन्त सुधार गर्न सम्बन्धित निकायलाई निर्देशन दिनु भएको छ । साथै, उपभोक्ताको स्वास्थ्य र अधिकारमा असर पर्ने गतिविधि कडाइका साथ नियन्त्रण गरिने चेतावनीसमेत दिनु भएको छ ।

हावाहुरीबाट केराखेतीमा क्षति

चन्द्रपुर (रौतहट), फागुन २७, रौतहटको चन्द्रपुर क्षेत्रमा केराखेती गर्ने किसानहरू विमा अभावका कारण ठूलो आर्थिक संकटमा परेका छन् । सोमबार साँझ आएको भीषण हावाहुरीले चन्द्रपुर नगरपालिकाका विभिन्न वडामा लगाइएको केराखेतीमा व्यापक क्षति पुऱ्याएको छ ।

विशेषगरी चन्द्रपुर(३ मा करिब डेढ करोड रुपैयाँ बराबरको केराखेती पूर्ण रूपमा नष्ट भएको छ । त्यस्तै चन्द्रपुर(१ को पौराई, चन्द्रपुर(२ को जुडिबेला, वडा नं ३ को गैंडाटार र वडा नं ४ को चन्द्रनिगाहपुर लगायतका क्षेत्रमा पनि ठूलो क्षति पुगेको छ । गैंडाटार गाउँ यस क्षेत्रको मुख्य केरा उत्पादन केन्द्रका रूपमा चिनिन्छ, जहाँ अधिकांश किसान व्यावसायिक रूपमा केरा खेती गर्दै आएका छन् । स्थानीय किसान दीपक गौतमका अनुसार हावाहुरीका कारण हजारौं केराका बोट ढलेपछि वर्षभरको मेहनत एकैछिनमा नष्ट भएको छ । लगानी, श्रम र समय सबै गुम्दा किसानहरू आर्थिक रूपमा गम्भीर संकटमा पुगेका छन् ।

किसानहरूले हरेक वर्ष हावाहुरी, रोग तथा जङ्गली जनावरको आक्रमणजस्ता समस्याको सामना गर्दै आएका छन् । तर बाली विमा नहुँदा सम्पूर्ण क्षति आफैले बेहोर्नुपर्ने बाध्यता रहेको उनीहरूको गुनासो छ । केराखेती बढ्दै गएपछि विमा व्यवस्था गर्न पटक(पटक नगरपालिका र विमा कम्पनीसँग आग्रह गरिए पनि सुनुवाइ नभएको किसानहरूले बताएका छन् । रौतहट जिल्लामा करिब चार सय विघाभन्दा बढी जमिनमा केराखेती गरिएको छ । पछिल्लो हावाहुरीबाट मात्रै करिब तीन करोड रुपैयाँभन्दा बढीको क्षति भएको अनुमान गरिएको छ ।

अर्का किसान रमेश घिमिरेले विमा भएमा किसानको लगानी सुरक्षित हुने बताउँदै अहिलेको अवस्थामा बाली विमा अत्यावश्यक भइसकेको बताए । तर जोखिम बढी हुने भन्दै विमा कम्पनीहरूले केराखेतीको विमा गर्न आनाकानी गरिरहेको उनको भनाइ छ ।

चन्द्रपुर नगरपालिकाका प्रमुख सञ्जयकुमार काफ्लेले भने कृषकका लागि बाली विमा आवश्यक रहेको स्वीकार गर्दै विमा प्रक्रिया अघि बढाउन नगरपालिका सहयोग गर्न तयार रहेको बताएका छन् ।

गीता चौधरी कृषि तथा वन मन्त्री नियुक्त

काठमाडौं चैत्र १३, कञ्चनपुरकी ३३ वर्षीया गीता चौधरी कृषि, पशुपन्छी विकास र वन तथा वातावरण मन्त्रालयकी मन्त्री पदमा नियुक्त भएका छन्। मन्त्री चौधरीले राष्ट्रपती रामचन्द्र पौडेलसमक्ष पद तथा गोपिनियताको सपथ ग्रहण गरेकी थिइन्।

साधारण थारू परिवारमा जन्मिएकी चौधरी लामो समयदेखि कृषक, भूमिहीन, सुकुमवासी र आर्थिक रूपमा कमजोर समुदायको पक्षमा काम गर्दै आएकी थिइन्।

मन्त्री चौधरीको नेतृत्वमा कृषक र ग्रामीण विकासको क्षेत्रमा ठोस पहल अपेक्षित छ। उनका प्राथमिकता क्षेत्रहरूमा किसानलाई मल(बिउ समयमै उपलब्ध गराउने, सरकारी विद्यालयमा डिजिटल ल्याव स्थापना गर्ने, भूमिहीन तथा आरक्ष पीडितका समस्या समाधान गर्ने कार्य समावेश छन्। कृषक समुदायले उनीबाट सशक्तिकरण र प्रत्यक्ष लाभको अपेक्षा राखेको छ।

राष्ट्रिय स्वतन्त्र पार्टीबाट सांसद बनेकी कञ्चनपुर शुक्लाफाँटा नगरपालिका(४, निवासी गीता चौधरीले कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयको जिम्मेवारी सम्हाल्ने भएकी छिन्। बालेन सरकारको नेतृत्व नयाँ मन्त्रीमण्डल बनेसँगै चौधरीले कृषि क्षेत्रको वागडोर सम्हाल्ने भएकी हुन्।

काठमाडौं चैत्र १४, किसानका लागि अत्यावश्यक मानिने रासायनिक मलको आपूर्ति, मौज्जात, वितरण अवस्था र व्यवस्थापन प्रणालीबारे स्थलगत जानकारी लिन आज कृषि तथा पशुपन्छी विकास तथा वन तथा वातावरण मन्त्री श्रीमती गीता चौधरीले कृषि सामग्री कम्पनी लिमिटेडको अनुगमन गर्नुभएको छ।

अनुगमन कार्यक्रममा कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयका सचिव डा.राजेन्द्रप्रसाद मिश्र, कृषि सामग्री कम्पनी लिमिटेडका प्रबन्ध सञ्चालक विष्णुप्रसाद पोखरेल, मन्त्रालयका अधिकारी, कम्पनीका पदाधिकारी तथा अन्य सरोकारवालाको सहभागिता रहेको थियो।

सरकारले चालु कृषि सिजनमा किसानलाई समयमै र पर्याप्त मात्रामा रासायनिक मल उपलब्ध गराउने तयारी कस्तो छ भन्ने बुझ्न यो अनुगमन गरिएको हो। अनुगमनका क्रममा मन्त्री चौधरीले कम्पनीको गोदाम अवस्था, उपलब्ध मौज्जात, वितरणको अवस्था, जिल्लागत माग, आपूर्ति प्रक्रिया तथा आगामी योजनाबारे जानकारी लिनुभएको थियो।

संविधान विपरित कार्य अपान्य पूर्व उपाध्यक्ष : नहेन्द्र खड्का राष्ट्रिय भूमि आयोग

काठमाडौं चैत्र ११, हालै काठमाडौंको सिफल र टोखामा सरकारले जबरजस्ती डोजर लगाएकोमा पीडितहरूले आक्रोश व्यक्त गरेका छन्। बुधवार राजधानीको संवाद डबलीमा अखिल नेपाल सुकुम्वासी संघले पत्रकार सम्मेलनको आयोजना गरी संविधान विपरितको कार्य भन्दै

संघर्षको चेतावनी दिएको छ।

राष्ट्रिय भूमि आयोगका पूर्वउपाध्यक्ष नहेन्द्र खड्काले हालै काठमाडौंका सुकुम्वासी वस्तीहरूमा सरकारले डोजर लगाएर राज्य आतंक फैलाएको आरोप लगाउनु भएको छ। नेपाली कम्युनिस्ट पार्टीका नेतासमेत रहेका खड्काले कार्की नेतृत्वको चुनावी सरकारले संविधान विपरित कार्य गरेको भएको बताउनु भएको छ।

खड्काले देशमा ७० लाख सुकुम्वासी तथा भूमिहीन रहेको र ती सबै विद्रोहमा उत्रिएमा कसैले पनि रोकन नसक्ने भन्दै सुकुम्वासीमाथि खेलवाड नगर्न चेतावनी दिएको छ।

आफू राष्ट्रिय भूमि आयोगमा हुँदा १३ लाख ५० हजार भन्दा बढी परिवारको नयाँ निवेदन र ८४ हजार ६ सय परिवारको पुराना आयोगका अधुरा कामहरू सम्पन्न गर्ने निवेदन परेको, १० लाख ५२ हजार परिवार भन्दा धेरै परिवारका निवेदन लगत प्रविष्टि (डाटा इन्ट्री)भई आवश्यक छानविन र प्रमाणिकरणको प्रक्रियामा रहेको जनाउनु भयो। खड्काले आफ्नो कार्यकालमा ५ हजार ३ सय ५३ परिवारलाई लालपूर्जा वितरण गरेको र २ लाख ५० हजार भन्दा धेरै कित्ता जमीन नापजाँच गरेको दावी गरेको छ।

अखिल नेपाल सुकुम्वासी संघको वरिष्ठ उपाध्यक्ष टिकाराम गुरुडले भर्खरै सम्पन्न निर्वाचनपश्चात प्रतिनिधिसभाका सदस्यहरूले सपथ समेत नखाएको र सरकार समेत बनिनसकेको अवस्थामा सुकुम्वासी वस्तीमा डोजर लगाउनु अमानवीय कार्य भएको बताउनु भयो। उपाध्यक्ष लिला बहादुर मोक्तान अन्तरिम सरकारले आफू जाँदाजाँदै सुकुम्वासी वस्तीमा डोजर लगाएको कार्यले आफूहरूलाई आक्रोशित हुन बाध्य बनाएको बताउनु भयो।

अर्का उपाध्यक्ष धनेस्वर लिम्बुले सुकुम्वासीको वर्गीय हित र वस्ती रक्षाका लागि सबैलाई एकजुट हुन आह्वान गर्नु भएको छ।

अखिल नेपाल सुकुम्वासी संघद्वारा जारी प्रेस विज्ञप्ति वाचन गर्दै महासचिव प्रकाश खरेलले सुकुम्वासीको हक, हित र अधिकारका लागि आफूहरूले छिट्टै संघर्षका कार्यक्रम सार्वजनिक गर्ने जनाउनु भएको छ। मनहोहर वस्तीका सुकुम्वासी अभियन्ता सीवी लामाले सबै वस्तीहरूको रक्षा गर्न सुकुम्वासीहरू एकजुट हुनुपर्ने धारणा राख्नु भएको थियो।

टोखा नगरपालिका वडा नम्बर ७ दाहालगौडा वस्तीका पीडित दलबहादुर खड्काले आफूहरू २०५८ सालदेखि सो वस्तीमा बस्दै आएको, सोही ठाउँबाट नागरिकता र मतदाता परिचय पत्रसमेत बनेको, राष्ट्रिय भूमि आयोगमा निवेदन दिई प्रमाणीकरण प्रक्रियामा रहेको अवस्थामा एक्कासी डोजर लगाउँदा विल्लिवाठ बनाएको बताउनु भयो।

किसानलाई समयमै मल उपलब्ध गराउनु सरकारको प्राथमिकता

अनुगमनका क्रममा मन्त्री गीता चौधरीले किसानलाई आवश्यक कृषि सामग्रीको सहज उपलब्धता सुनिश्चित गर्नु सरकारको पहिलो दायित्व भएको बताउनुभयो ।

“रासायनिक मलको अभाव वा ढिलाइले किसानको उत्पादनमा प्रत्यक्ष असर पार्ने तर्फ पनि सचेत गराउनु भएको छ । सरकारले यस विषयलाई अत्यन्त गम्भीरतापूर्वक लिएको छ । किसानले सिजनमै मल पाउनुपर्छ, त्यो सुनिश्चित गर्नु हाम्रो जिम्मेवारी हो ।”

मन्त्री चौधरीले कृषि उत्पादन वृद्धि, खाद्य सुरक्षा र किसानको आयसँग रासायनिक मल आपूर्ति प्रत्यक्ष रूपमा जोडिएको उल्लेख गर्दै आपूर्ति व्यवस्थापनमा ढिलासुस्ती, असमन्वय वा वितरण असन्तुलन देखिए त्यसलाई तुरुन्त सुधार गर्नुपर्ने बताउनुभयो । उहाँका अनुसार अनुगमन केवल औपचारिक कार्यक्रम नभई कृषकस्तरमा देखिने वास्तविक समस्या पहिचान गरी समाधानतर्फ जाने सरकारी प्रयास हो ।

घटाउने, प्रदेश र जिल्लागत आवश्यकताको यथार्थ आकलन गर्ने र वितरणलाई अझ व्यवस्थित बनाउने विषयमा मन्त्रालय गम्भीर रहेको पनि बताउनुभयो ।

अनुगमनका क्रममा कृषि सामग्री कम्पनी लिमिटेडका प्रबन्ध सञ्चालक विष्णुप्रसाद

कृषि सचिव मिश्र : “आपूर्ति प्रणालीको प्रभावकारिताले कृषि उत्पादन र खाद्य सुरक्षामा असर पर्छ”

कार्यक्रममा कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयका सचिव डा. राजेन्द्रप्रसाद मिश्रले रासायनिक मलको आपूर्ति व्यवस्थापनलाई सरकारले संवेदनशील विषयका रूपमा लिएको बताउनुभयो ।

उहाँले “कृषि सामग्री कम्पनीको कार्यक्षमता, व्यवस्थापन क्षमता र आपूर्ति प्रणालीको प्रभावकारिताले प्रत्यक्ष रूपमा किसानको उत्पादन, कृषि अर्थतन्त्र र खाद्य सुरक्षामा असर पार्ने देखिन्छ ।”

सचिव मिश्रका अनुसार सरकारले केवल मल खरिदमा मात्र ध्यान नदिएर मलको उपलब्धता, समयमै ढुवानी, भण्डारण, वितरण र किसानसम्मको पहुँचलाई एउटै श्रृंखलाका रूपमा हेरेको छ ।

“हामीले कागजमा मात्र होइन, व्यवहारमा किसानले मल पायो कि पाएन भन्ने परिणाममुखी दृष्टिकोणबाट काम गर्नुपर्छ । त्यसका लागि आपूर्ति प्रणालीलाई चुस्त, पारदर्शी र उत्तरदायी बनाउन आवश्यक छ ।”

सचिव मिश्रले माग र आपूर्तिबीचको अन्तर

पोखरेलले कम्पनीको वर्तमान अवस्था, उपलब्ध मौज्जात र वितरण योजनाबारे जानकारी गराउनुभएको थियो ।

“आजको अनुगमनमा कम्पनीको गोदाम अवस्था, उपलब्ध परिमाण, वितरण प्राथमिकता, माग(आपूर्ति अन्तर तथा आगामी योजनाबारे विशेष समीक्षा गरिएको छ ।”

पोखरेलका अनुसार कम्पनीले किसानको मौसमी आवश्यकतालाई ध्यानमा राखेर मल आपूर्तिलाई थप व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउने प्रयास गरिरहेको छ ।

“हाम्रो प्रयास किसानसम्म समयमै मल पुऱ्याउने हो । त्यसका लागि मौज्जात व्यवस्थापन, ढुवानी समन्वय, क्षेत्रीय वितरण सन्तुलन र स्थानीय तहसम्मको पहुँचलाई प्राथमिकतामा राखिएको छ ।”

उहाँले वितरण प्रणालीलाई अझ प्रभावकारी बनाउन समन्वय, निगरानी र पूर्वतयारीलाई बलियो बनाउनुपर्ने आवश्यकता पनि औँल्याउनुभयो ।

गोदामदेखि किसानसम्मको श्रृंखलामाथि सरकारको चासो

नेपालमा बाली लगाउने सिजन नजिकिँदा

युरिया, डीएपी र पोटासजस्ता रासायनिक मलको माग उल्लेखनीय रूपमा बढ्ने गर्छ । तर विगतका वर्षहरूमा खरिद प्रक्रियामा ढिलाइ, अन्तर्राष्ट्रिय बजारको प्रभाव, ढुवानी समस्या, मौसमी चाप तथा वितरण असन्तुलनका कारण किसानले समयमै मल नपाउने समस्या दोहोरिँदै आएको छ । यही कारणले सरकार अहिले गोदाममा मल छ कि छैन भन्ने मात्र होइन, त्यो

किसानसम्म कहिले र कसरी पुग्छ भन्ने पक्षमा पनि केन्द्रित देखिएको छ। आजको अनुगमनलाई आपूर्ति श्रृंखलाको समग्र प्रभावकारिता परीक्षण गर्ने प्रयासका रूपमा पनि हेरिएको छ ।

कृषि क्षेत्रका जानकारहरूका अनुसार मलको मौज्जात मात्र पर्याप्त हुनु पर्याप्त हुँदैन, त्यसलाई सही समयमा, सही स्थानमा र आवश्यक किसानसम्म पुऱ्याउनु सक्ने वितरण प्रणाली अझ महत्वपूर्ण हुन्छ ।

यही पक्षलाई मध्यनजर गर्दै आजको कार्यक्रममा माग(आपूर्ति अन्तर, वितरण प्राथमिकता, जिल्लागत आवश्यकता, भण्डारण क्षमता र आगामी आपूर्ति रणनीतिबारे विशेष छलफल भएको बताइएको छ ।

कृषि सामग्री कम्पनीको भूमिकामाथि पुनः जोड

सरकारी सहूलियतमा किसानलाई रासायनिक मल उपलब्ध गराउने प्रमुख निकायमध्ये कृषि सामग्री कम्पनी लिमिटेडको भूमिका अत्यन्त महत्वपूर्ण मानिन्छ । देशभरका किसानले सिजनअनुसार आवश्यक मल पाउने या नपाउने विषयमा कम्पनीको

कार्यक्षमता, व्यवस्थापन र कार्यन्वयन क्षमताले ठूलो प्रभाव पार्ने भएकाले सरकारले यसलाई नजिकबाट नियालि रहेको देखिन्छ। अनुगमनका क्रममा मन्त्री, सचिव र कम्पनी व्यवस्थापनबीच मौजुदा अवस्था, चुनौती, सम्भावित समाधान र आगामी तयारीबारे समीक्षा भएको बुझिएको छ।

यसले आगामी दिनमा रासायनिक मल आपूर्ति व्यवस्थापनलाई थप व्यवस्थित, पारदर्शी र किसानमैत्री बनाउने दिशामा दबाव र जिम्मेवारी दुवै बढाउने अपेक्षा गरिएको छ।

किसानको अपेक्षा उही: 'सिजनमा मल चाहिन्छ' सरकारले अनुगमन, बैठक, योजना र समन्वय जति गरे पनि किसानको मुख्य अपेक्षा भने अझै पनि सरल छ, "सिजनमा मल चाहिन्छ, लाइनमा हैन खेतमा पुग्नुपर्छ।"

कृषि उत्पादन वृद्धि, खाद्य सुरक्षाको सुनिश्चितता, आयात प्रतिस्थापन र ग्रामीण अर्थतन्त्रको सबलीकरण जस्ता राष्ट्रिय लक्ष्यहरू कृषकस्तरमा समयमै कृषि इनपुट उपलब्ध गराउने क्षमतासँग प्रत्यक्ष जोडिएका छन्।

त्यसैले आजको अनुगमनलाई सामान्य निरीक्षणभन्दा पनि किसानको उत्पादन चक्रलाई सुरक्षित बनाउने प्रशासनिक हस्तक्षेपका रूपमा हेरिएको छ।

मल आपूर्तिमा सरकारको चासो बढ्यो, मन्त्री गीता चौधरीद्वारा कृषि सामग्री कम्पनी अनुगमन

सरकारले चालु आर्थिक वर्ष २०८२-८३ का लागि रासायनिक मल आयात गर्न २८ अर्ब ८२ करोड १४ लाख रुपैयाँ बजेट विनियोजन गरेको छ। वर्षभर नेपाललाई करिब १३ लाख मेट्रिक टन रासायनिक मल आवश्यक पर्छ। तर हालको बजेटले करिब ५ लाख टन रासायनिक मल मात्रै खरिद गर्न सकिने अवस्था छ। उक्त बजेटबाट ६ लाख मेट्रिक टन मल आयात गर्ने सरकारको लक्ष्य थियो। अर्थ मन्त्रालयसँगको समन्वयपछि उक्त लक्ष्य घटाएर करिब ५ लाख ५० हजार मेट्रिक टनमा झार्न थियो। तर मूल्य वृद्धि र बजेट अभावका कारण हालसम्म करिब ३ लाख ७ हजार मेट्रिक टन मात्र मल आयात गरिएको कृषि मन्त्रालयका सचिव डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्रले जानकारी दिनुभएको छ। आयात गरिएको मलमध्ये करिब १ लाख १७ हजार मेट्रिक टन मौजुदा रहेको छ, जुन आउँदो असारसम्म पुग्ने छ।

कृषि सामग्री कम्पनीले २० अर्ब १७ करोड ४० लाख रुपैयाँ प्राप्त गरेको मध्ये करिब १९ अर्ब रुपैयाँ खर्च गरिसकेको जनाएको छ। कम्पनीका अनुसार हाल मौजुदा मल आउँदो असारसम्मका लागि पर्याप्त रहेको छ। त्यसपछिको मल व्यवस्थापनका लागि मन्त्री चौधरीले रोडम्याप तयार गर्न निर्देशन दिनु भएको हो। 'असारसम्म मल पुग्छ, त्यसपछि हामीले कसरी मल आपूर्ति गर्न सक्छौं, व्यवस्थापनका लागि सोमवारसम्म यहाँहरूले रोडम्याप तयार गर्नु होला।' मन्त्री चौधरीले भन्नुभयो।

अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा रासायनिक मलको मूल्य निरन्तर बढेसँगै हाल अनुदान रकममा थप दबाव सिर्जना भएको छ। मध्यपूर्वी अघि रासायनिक मलमा ८० प्रतिशतभन्दा बढी अनुदान दिँदै आएको थियो। तर पछिल्लो समय अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा मलको मूल्य करिब ४० प्रतिशतसम्म बढेसँगै सरकारमाथि भारी अनुदान दिनुपर्ने वा मूल्य वृद्धि गर्नुपर्ने दबाव सिर्जना भएको अवस्था छ।

मल आपूर्तिमा समस्या आउनुका कारण अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा मूल्य वृद्धि, प्राकृतिक

ग्यासको अभाव, प्रमुख उत्पादक देशहरूमा उत्पादन कटौती तथा केही देशहरूले निर्यातमा लगाएका प्रतिबन्धहरू रहेको कम्पनीले जनाएको छ। चीनले निर्यात नियन्त्रण गरेको, भारतले आन्तरिक मागका कारण आपूर्ति घटाएको तथा रूस(युक्रेन युद्धपछि आपूर्ति शृङ्खला प्रभावित भएको छ। यसका साथै पछिल्लो समय खेति गर्ने तरिकामा पनि परिवर्तन देखिएको छ। हाल चक्रिय प्रणालि अर्थात वर्षको चारै सिजनमा खेति हुन गरिएसँगै रासायनिक मलको माग बढ्दो छ। यस समस्याको दीर्घकालीन समाधानका लागि मन्त्री चौधरीले रासायनिक मलको विकल्पका विषयमा थप अध्ययन तथा छलफल गर्न समेत निर्देशन दिनुभएको छ।

रासायनिक मलका लागि उपलब्ध गराइने अनुदान बजेट अन्तर्राष्ट्रिय बजार मूल्यका आधारमा मन्त्रालयले कृषि सामग्री कम्पनी र साल्ट ट्रेडिङ कर्पोरेशनलाई क्रमशः ७० र ३० प्रतिशतका दरले उपलब्ध गराउने व्यवस्था रहेको छ।

आँबूखैरेनी गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

तनहुँ, नेपाल
गण्डकी प्रदेश, नेपाल

सूचना ! सूचना !! सूचना !!!

व्यक्तिगत घटना दर्ता (जन्म, मृत्यु, विवाह, बसाई सराई र सम्बन्धविच्छेद) जस्ता घटना समयमै दर्ता गरौं।

- ☞ बालविवाहलाई निरुत्साहित गरौं र विवाह गर्ने उमेर २० वर्षपछि मात्र गरौं/गराउन पहल गरौं।
- ☞ सार्वजनिक जग्गामा घर/टहरा निर्माण नगरौं र सार्वजनिक सम्पत्तिको संरक्षण गरौं।
- ☞ कर तिर्नु सबै नागरिकको कर्तव्य हो। 'कर तिरो, सभ्य नागरिकको परिचय दिऔं।'
- ☞ सबै बालबालिकालाई विद्यालय पठाऔं। बालबालिकालाई शिक्षाबाट वञ्चित नगरौं साथै बालश्रम र शोषणको अन्त्य गरौं।
- ☞ लैङ्गिक हिंसाविरुद्धको आवाज बुलन्द गरौं र त्यसको अन्त्य गरौं।
- ☞ उपभोक्ता आचारसंहिता पालना गरौं।
- ☞ दुर्व्यसनीबाट बचौं र बचाऔं।
- ☞ अपाङ्ग, जेष्ठनागरिक र एकल महिलाको परिचयपत्र समयमै लिऔं। अधिकारको पूर्ण उपभोग गरौं।
- ☞ सामाजिक स्वास्थ्य विमा गराऔं र अवसरको फाइदा उठाऔं।

तेस्रो नेशनल हर्टिकल्चर एक्स्पो २०८२ सम्पन्न

रमेश श्रेष्ठ

काठमाडौं चैत्र १७, नर्सरी व्यवसायी संघ, नेपालले तेस्रो संस्करणको नेशनल हर्टिकल्चर एक्स्पो २०८२ गर्ने भएको छ। संघले मंगलवार काठमाडौंमा पत्रकार सम्मेलन गरि चैत्र १९ गतेदेखि २३ गतेसम्म काठमाडौंको भृकुटीमण्डप प्रदर्शनी स्थलमा एक्स्पो सम्पन्न भएको छ। मेाले आर्थिक मन्दीका कारण सुस्ताएको हरित अर्थतन्त्रलाई चलायमान बनाउन सहयोग गर्ने संघका वरिष्ठ उपाध्यक्ष तथा मेला संयोजक रविन कुमार गौतमले जानकारी बताउनु भयो। एक्स्पोमा सातसय भन्दा बढि प्रजातीका बोटविरुवाहरू प्रदर्शनी तथा विक्री वितरणका लागि राखिएका थिए।

मेलामा मलखाद, बीउबिजन, गमला, औजार उपकरण तथा आधुनिक कृषि प्रविधिसम्बन्धी सामग्रीसमेत उपलब्ध हुने मेलामा ५६ वटा व्यवसायिक स्टल, २ वटा फुड स्टल, ३ वटा आधिकारिक स्टल र ४ वटा प्रतिस्पर्धात्मक स्टलसहित कुल ६५ वटा स्टल राखिएका थिए।

मेलामा करिब ५१ हजार दर्शकले अवलोकन र १ करोड ५० लाख रुपैयाँभन्दा बढीको आर्थिक कारोबार गरेका थिए। मेलामा नर्सरी व्यवसायीहरूबीच प्रतिस्पर्धा गराई उत्कृष्टलाई शिल्ड, नगद र प्रमाणपत्रले सम्मान गर्ने कार्यक्रम समेत प्रदान गरेका थिए।

संघले 'दीर्घकालीन क्रियाशील नर्सरी व्यवसायी सम्मान' र 'वर्षको विशेष उत्पादनमूखी नर्सरी व्यवसायी सम्मान' बाट एक/एक जना व्यवसायीलाई सम्मान गरेका थिए।

संघका अनुसार नेपालको नर्सरी क्षेत्रले वार्षिक ६ अर्ब ४३ करोडको कारोबार गर्ने

गरेको छ। देशभर रहेका ३ हजार ९ सय १ वटा पुष्प, फलफूल, कृषि वन तथा जडिबुटी नर्सरीले १ लाख २० हजार भन्दा बढीलाई रोजगारी सिर्जना गरेको संघले जारी प्रेस विज्ञापितमा जनाएको छ। संघका अनुसार नर्सरी क्षेत्रमा व्यवसायीहरूले ११ अर्ब ८३ करोड लगानी जानकारी समेत दिएको छ।

मेला अवलोकन गर्न सर्वसाधारणको लागि प्रवेश शुल्क प्रतिव्यक्ति एक सय रुपैयाँ र विद्यार्थीहरू र जेष्ठ नागरिकको लागि प्रतिव्यक्ति ५० रुपैयाँ तोकिएका थिए। साथै, प्रदर्शनीमा नर्सरी व्यवसायीहरूको क्षमता विकासका लागि स्वस्थ प्रतिस्पर्धा गराई व्यवसायीहरूको हौसला बढाउन्न शिल्ड, नगद तथा प्रमाणपत्रद्वारा पुरस्कृत प्रदान गरेका थिए।

नेपालको कृषि क्षेत्रको उन्नयनको लागि कलम चलाई कृषकको आवाज वुल्न गर्ने क्रियाशील कृषि सञ्चारकर्मीहरूमध्ये २ जनालाई दोसल्ला, नगद तथा प्रमाणपत्रद्वारा उद्घाटन समारोहका प्रमुख अतिथिबाट बागमती प्रदेश माननीय कृषि मन्त्री मधुसुदन पौडेलले प्रदान गरेका थिए। संस्थाको यस कदमबाट कृषि र कृषकको लागि निश्चार्थ योगदान गर्नुहुने सञ्चार क्षेत्रसँगको सहकार्य तथा सहयात्रामा अभूत प्रगाढ हुने अपेक्षा गरेको छ।

नर्सरी व्यवसायी संघ नेपालको आयोजनामा भएको तेस्रो नेशनल हर्टिकल्चर एक्स्पो(२०८२) को सह(आयोजक संस्थाहरू पुष्प विकास केन्द्र, वनस्पती विभाग, कृषि तथा पशुपंक्षी विकास मन्त्रालय, कृषि विभाग, पुल्चोक, राष्ट्रिय फलफूल विकास केन्द्र किर्तिपुर, कृषि तथा पशुपंक्षी विकास मन्त्रालय बागमती प्रदेश रहेका थिए। सहयोगी संस्था ए.जि.ए.एगो, कुमारी फ्लोरा फार्म, गौतम नर्सरी, फ्लोरिकल्चर सहकारी संस्था र ग्रिस्मा नर्सरी साथै मेला स्थल सजावटको लागि उदय गाउँदेन सेन्टर प्रा.लि. र एभरेष्ट फ्लोरिकल्चर एण्ड भेजिटेबल फार्म रहेको रहेको थिए।

नर्सरी व्यवसायको विकास र विस्तार, स्वच्छ वातावरणसहित आय र रोजगार प्रवर्द्धन गरी देशभरि छरिएर रहेका समग्र नर्सरी, पुष्प, फलफूल, कृषि वन तथा जडिबुटी नर्सरी व्यवसायीहरूको हकहित र व्यवसायिक क्षमताको अभिवृद्धि गरी व्यवस्थित गर्ने उद्देश्यले २०८० असोज १५ गते नर्सरी व्यवसायी संघको स्थापना गरिएको थियो।

नेपाल नर्सरी व्यवसायी संघका अध्यक्ष रामजीप्रसाद तिमिल्सिनाले पत्रकारहरूले सोधेको प्रश्नको जवाफ दिँदै संघले पुष्पमा आत्मनिर्भर हुनको लागि २० जिल्ला भन्दा बढी संघ स्थापना गरिसकेको, शिवरात्रीको बेलामा करोडौंको फूल आयतलाई प्रतिस्थापन गर्न सोचीरहेको, अनलाईन सेवाप्रदायकहरूले नर्सरी व्यवसायीहरूलाई वदनाम गरिरहेको बताउनु भएको थियो।

भूमि.....

पम बन्थो र यो मुद्दालाई छाडि दियो। त्यसपछि बनाइएको कथित 'भूमि आयोग' ले 'भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसोबासी' लाई ऐलानी तथा सरकारी पर्ति जग्गाबाट घरघडेरी र अरु थप केही जग्गाको लालपूर्जा दिलाउने कुरा गरेर भूमिहीनहरूको ओठमा ललिपप चटाएर आँखामा छारो हाल्ने भन्दा बढी केही गरेन। जग्गा अधिग्रहण गर्ने सन्दर्भ नै नउठाएको यो आयोग प्रकारान्तरले ठूला भूस्वामीहरूले ओगटेको भूमिलाई संरक्षण गर्ने र राजनीतिक दलका कार्यकर्ताहरूलाई जागिर खुवाउने संस्था भन्दा बढी बन्न सकेन।

यतिबेला दुइतिहाई बहुमत निकट रहेको वालेन नेतृत्वको सरकारले रूपान्तरणमूखी साहसिक अभियानहरू अगाडी बढाई रहेको पक्ष सहानीय छ। यस क्रममा सरदर ३ हेक्टर (४.५ बिघा वा ६० रोपनी) को हदबन्दी निर्धारण गरी सोभन्दा बढी भूमि सरकारले अधिग्रहण गरी भूमिहीन तथा घरघडेरीबाहेक अन्य भूमिमा स्वामित्व नभएका गरिब किसानहरूमा न्यायोचित किसिमले वितरण गर्ने अभियान अगाडी बढाओस्। यदि यो सरकारले यो साहसिक अभियान सफल बनाउन सक्यो भने यो नेपालको इतिहासमा अभूतपूर्व इतिहास निर्माण गर्ने सरकार साबित हुने छ।

मानवअधिकारकर्मी ज्योतिलाल वनले १८ चैत्र २०८२ फेसबुक पेजमा सार्वजनिक गरिएको आफ्नो विचार

गुण नियन्त्रण विभागको अनुगमन

काठमाडौं फागुन २८, खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण विभागले विभिन्न खाद्य उद्योग एवं व्यवसायको नाम तथा ठेगाना निरीक्षण अनुगमन गरि उद्योगहरूलाई मापदण्ड विपरित कार्य नगर्न सचेत गरेको छ। उक्त क्यान्टिनहरूमा कृतिम खाद्य रंगको प्रयोग भएको पाईएको, तयारी खाद्य पदार्थ नछोपी राखिएको, सरसफाईको अवस्था कमजोर रहेको, फ्रिजमा खाद्य पदार्थ भण्डारण गर्दा

अव्यवस्थित रहेको, भान्सामा अनावश्यक सामान स्टोर गरी राखेको, खाने कुरा छोप्ट पत्रिकाको प्रयोग गर्ने गरेको पाईएको, हाइड्रो प्रयोग नगर्ने र भण्डारण गरी राखेको एक बट्टा हाइड्रो नष्ट गरिएको, कृतिम खाद्य रंगको जथाभावी प्रयोग नगर्ने र भण्डारणमा रहेको एक बट्टा नष्ट गरिएको, तयारी खाद्य पदार्थ ढाकेर गरेर मात्र राख्ने,

खाद्य स्वच्छता कायम गर्न नियमित सरसफाईमा ध्यान दिने, कामदारको व्यक्तिगत सरसफाई अन्तर्गत नङ पालिस नलगाउने, हेयरनेट लगाउने, गहना नलगाउने जस्ता अभ्यास अपनाएर खाद्य स्वच्छता कायम गर्ने, किचनमा ढक्कन आफै लाग्ने डस्टविनको व्यवस्था मिलाउने, फ्राई गरिने खाद्य पदार्थमा कृतिम खाद्य रंगको प्रयोग नगर्ने र प्रयोग गर्दा असल अभ्यास अनुसार मात्र प्रयोग गर्ने, एक्सजहष्ट फ्यानलाई नियमित तालिका बनाएर सफा राख्ने, अनुगमन गरिएको व्यवसायको कुल संख्या: २ वटा खाद्य

व्यवसाय यस विभागबाट मिति फागुन २८ गते काठमाडौं उपत्यका भित्र खाद्य पदार्थहरूको उत्पादन तथा बिक्री वितरण हुने स्थलहरूमा निरीक्षण तथा अनुगमन गरी खाद्य स्वच्छता तथा गुणस्तर ऐन, २०८१ वमोजिम तपसिलका व्यवसायहरूको निरीक्षण अनुगमन तथा कारवाही गरिएको जानकारी प्रेसनोट जारी गरि जानकारी दिएको छ।

शिव क्याटरिङ एण्ड कूकिङ सर्भिस, का.म.न.पा.-३०, उत्पादन स्थलको सरसफाईको व्यवस्था सन्तोषजनक नरहेको, तयारी खाद्य पदार्थहरू नछोपी भण्डारण गरेको, कामदारको व्यक्तिगत सरसफाई सन्तोषजनक नरहेको (हेयरनेट, पञ्जा

नलगाएको, औंठी र घडि लगाएको), फोहोर फाल्ने डस्टविन नछोपी खुला रूपमा राखेको, दुई प्याकेट प्रशोधित दूध म्याद गुज्जेको पाईएको, सरसफाईमा लापरवाही गरेको हुँदा सरसफाई तालिका बनाई नियमित सरसफाई गर्ने, त यारी

खाद्य पदार्थ ढाकेर व्यवस्थित तरिकाले भण्डारण गर्ने, खाद्य स्वच्छता कायम गर्न हेयरनेट ग्लोव्स, आदिको व्यवस्था मिलाउने र घडि/औंठी नलगाउने, आफै ढक्कन लाग्ने डस्टविनको व्यवस्था गर्ने र नियमित खालि गर्ने व्यवस्था मिलाउने, उपभोग्य मिति समाप्त भएको २ प्याकेट दुध नष्ट गरेको, पशुपति स्प्रिंग वाटर उद्योग माहांकाल-०४ काठमाडौं, पानीका पाइपलाईनहरू लिकेज भएको, टायलहरू टुटे फुटेको पाइएको, उद्योगीको भनाई अनुसार नजानेर वोतलमा स्पीड पिउने पानी लेखेको पाइएको, सरसफाई सामान्य रहेको, वोतलमा उल्लेख स्पीड पिउने पानी लेखेको हटाउने, प्रयोगशाला परिक्षणका लागि प्रशोधित पिउने पानीको नमूना संकलन गरेको, देखिएका कैफियत सुधार गर्न र १५ दिन भित्र सुधार गरीएको प्रमाण विभागमा पेश गर्न निर्देशन दिएको छ।

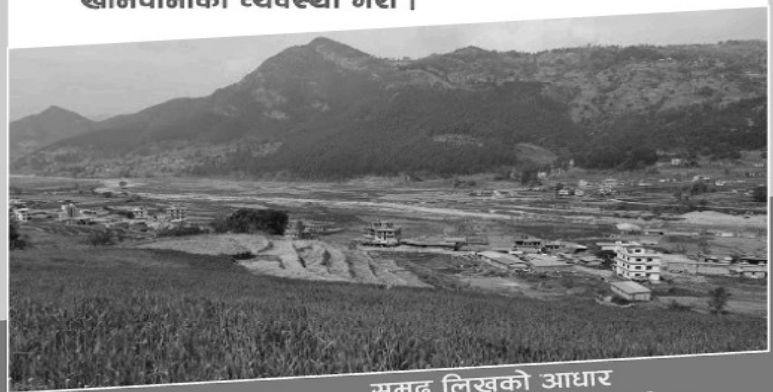
7/152

लिखु गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय मलादमी डाँडा, नुवाकोट, बागमती प्रदेश

लिखु गाउँपालिकाको अनुरोध !!!

- ☞ कुहिने र नकुहिने बस्तुलाई छुट्टा-छुट्टै डस्टिनमा राख्ने बानी बसालौं,
- ☞ बढ्दो जलवायु परिवर्तन प्रति सचेत बनौं,
- ☞ कृषि उत्पादनमा असर नपर्ने खालको गतिविधि अपनाऔं,
- ☞ माटोको अग्लियपन घटाउने कार्यमा सहयोग पुऱ्याऔं ।
- ☞ जैविक विविधताको संरक्षण गरौं,
- ☞ पानीको मुहान, पानी पँधरोको संरक्षण गरि स्वच्छ खानेपानीको व्यवस्था गरौं ।

समृद्ध लिखुको आधार
कृषि, शिक्षा र पूर्वाधार

WFP Navigates Turbulent waters to tackle hunger

Kathmandu, April 2, As the Middle East conflict threatens vital maritime channels and ports, sending food, fuel, fertilizer and other key prices soaring, WFP Shipping Chief Henrik Hansen explains how we are working 24/7 to reduce rising costs and transit times, and find creative transportation workarounds to reach millions of

Sri Lanka. Gulf ports that previously served as transshipment hubs are disrupted. Many vessels are also avoiding the Bab el-Mandeb Strait (a strategic Red Sea corridor) for precautionary reasons, rerouting instead around the Cape of Good Hope. Additionally, carriers are introducing steep sur-

freight rates. Prices across the entire supply chain feed into higher operational expenses - reducing how much food WFP can buy, ship and deliver. The result is simple but devastating; we can't reach as many people with either food or cash-based interventions. Those we do reach may get smaller rations, or may buy less food at markets because of rising prices.

Communities already facing severe food insecurity are hardest hit by global shipping disruptions thousands of kilometres away. That's what keeps me up at night.

Which countries are most affected?

The most vulnerable people - like this woman receiving lean season food assistance in Burkina Faso - are among the most impacted by the fallout of the Middle East crisis.

To be honest, the impact is global. That said Sudan, where the supply chain was already extremely fragile, faces among the most immediate impacts. With many vessels now avoiding Bab el-Mandeb Strait, alternative routes can add weeks to travel times and significantly increase costs. We're seeing similar transport disruptions for some of our other operations in East and Southern Africa, including the Democratic Republic of the Congo, Kenya and Ethiopia. Like Sudan, they all rely heavily on long maritime supply chains from Asia and the Gulf Region.

West Africa is also feeling the strain. Ports like Dakar (Senegal), Tema (Ghana) and Abidjan (Côte d'Ivoire) are all experiencing longer lead times because of delayed shipments from Asia and the Middle East. This affects our ability to preposition food ahead of lean seasons and reduces predictability for some of the most food-insecure countries in the Sahel.

For Asian countries like Afghanistan and Myanmar, delays in glo-

vulnerable people

Even as the Middle East crisis triggers shipping bottlenecks, rerouting and higher costs, WFP is negotiating lower prices and preferential humanitarian access.

Can you give us a snapshot of the challenges in shipping food aid today?

From my perspective, we're facing the most disruptive period in global shipping since the COVID-19 pandemic and the (2023) Red Sea crisis. Multiple trade routes are affected simultaneously, which is slowing deliveries, pushing up costs, and making shipping schedules far less reliable.

A major factor is the effective closure of the Strait of Hormuz, the only maritime gateway for all ports inside the Persian Gulf. Cargo is now diverted or delayed in ports like Salalah in Oman, or Colombo,

charges for containers and freights, including war-risk premiums on top of already elevated freight rates.

"Vessel schedules change at short notice, WFP cargo gets delayed or stuck in transshipment hubs, and costs keep rising...Despite this, we're adapting." - WFP Shipping Chief Henrik Hansen

Unpredictability is our biggest issue. Vessel schedules change at short notice, WFP cargo gets delayed or stuck in transshipment hubs, and costs keep rising. Despite this, we're adapting: finding new land corridors, adjusting routing strategies, and working around bottlenecks to keep food assistance moving to the people who need it.

What does this all mean for hungry people?

The impact goes well beyond disrupted shipping routes and rising

bal shipping flows are slowing down imports of both humanitarian aid and essential commodities. Those wider market disruptions are reducing local availability and quickly increasing the prices of staples - which directly affects the people we serve.

What solutions is WFP finding, first in negotiating shipping access?

At the moment, securing shipping access is extremely challenging. Many transshipment hubs are full, vessels are overbooked, and many carriers have stopped accepting new bookings into the Middle East region altogether.

Nonetheless, WFP has managed to keep cargo moving. We're benefitting from the years of strong relationships we've built across the shipping and freight forwarding industries. Carriers, shipowners, freight forwarders and port operators are giving WFP priority treatment, recognizing the critical, lifesaving nature of our shipments. That's a key reason we've been able to secure space when commercial cargo cannot.

WFP and UNICEF have also successfully negotiated waivers for many of the recent shipping surcharges on behalf of all United Nations agencies. Even so, our preliminary analysis shows WFP still faces a roughly 18 percent cost increase in transporting cargo currently at sea.

How is WFP rerouting stranded food aid?

WFP is finding land routes and other workarounds to deliver food aid to vulnerable people in places like Afghanistan.

For us, the first step is always to source food as close as possible to where it's needed. That reduces transit times, cuts exposure to disrupted corridors, and helps keep costs under control. But in the cur-

rent environment, proximity alone isn't enough - we need multiple backup plans for every route. We're constantly developing contingencies to keep cargo moving from Point A to Point B.

For example, we're trucking cargo from the United Arab Emirates to

Türkiye, where it can be shipped on more reliably. That's especially critical for aid headed to Afghanistan. With the Pakistan and Iran corridors currently closed,

one of the only viable remaining routes continues overland from Türkiye across the Caucasus through Georgia. From there, our cargo is shipped across the Caspian Sea into Central Asia, then trucked to northern Afghanistan. It's a long, multi-country chain, but right now it's one of our few reliable corridors.

"We've lived through this before. After COVID-19, it took almost a full year before global shipping networks started functioning normally." -WFP Shipping Chief Henrik Hansen

We're applying the same adaptive approach across all regions - finding different ways to ship cargo more quickly, and looking at workarounds by land. The goal is always the same: maintain the flow of food, even when maritime networks are shifting daily.

And honestly, this has always been the rhythm of my day. I'm on the phone constantly, with freight companies, shipowners, terminals, carriers, WFP country offices and colleagues across our network testing ideas, troubleshooting bottlenecks and redesigning routes in

real time.

Looking ahead, can WFP's operations recover quickly if the Middle East crisis ends soon - and what happens if not?

Even if the situation in the Middle East stabilizes tomorrow, it won't

be an immediate recovery. There is already a huge backlog of cargo sitting in congested transshipment hubs, waiting for vessels, space, or access to move. That will take time to untangle - anywhere between 1-5 months, according to shipping company estimates. I'd say the reality is probably somewhere in the middle.

If the crisis continues for months, it means even higher costs and more delays - making it harder and more expensive to keep pipelines steady, and ultimately reducing WFP's food assistance.

We've lived through this before. After COVID-19, it took almost a full year before global shipping networks started functioning normally. Containers were stranded in the wrong places, vessel rotations were off schedule, ports were jammed and the ripple effects travelled around the world for months. But if there's one thing I've learned, it's that WFP adapts fast. We'll find new corridors and shift transport modes to keep food moving. The system will eventually recover, it always does. But it won't be overnight - even under the best-case scenario.

**बगनासकाली गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
चित्तुङ्गधारा, पाल्पा, लुम्बिनी प्रदेश**

सूचना ! सूचना !! सूचना !!!

**व्यक्तिगत घटना दर्ता (जन्म, मृत्यु, विवाह, बसाई
सराई र सम्बन्धविच्छेद) जस्ता घटना
समयमै दर्ता गरौं ।**

- ☞ बालविवाहलाई निरुत्साहित गरौं र विवाह गर्ने उमेर २० वर्षपछि मात्र गरौं/गराउन पहल गरौं ।
- ☞ सार्वजनिक जग्गामा घर/टहरा निर्माण नगरौं र सार्वजनिक सम्पत्तिको संरक्षण गरौं ।
- ☞ कर तिर्नु सबै नागरिकको कर्तव्य हो । 'कर तिरोँ, सभ्य नागरिकको परिचय दिऔँ ।'
- ☞ सबै बालबालिकालाई विद्यालय पठाऔँ । बालबालिकालाई शिक्षाबाट वञ्चित नगरौं साथै बालश्रम र शोषणको अन्त्य गरौं ।
- ☞ लैङ्गिक हिंसाविरुद्धको आवाज बुलन्द गरौं र त्यसको अन्त्य गरौं ।
- ☞ उपभोक्ता आचारसंहिता पालना गरौं ।
- ☞ दुर्व्यसनीबाट बचौं र बचाऔँ ।
- ☞ अपाङ्ग, जेष्ठनागरिक र एकल महिलाको परिचयपत्र समयमै लिऔँ । अधिकारको पूर्ण उपभोग गरौं ।
- ☞ सामाजिक स्वास्थ्य बिमा गराऔँ र अवसरको फाइदा उठाऔँ ।

**समृद्ध बगनासकाली गाउँको सारः
समग्र विकासको दिगो आधार**

Agro-processing industries will be established in Dinajpur: PM

Prime Minister Tarique Rahman addressed a civic gathering and iftar mahfil at Dinajpur Circuit House ground this evening as the chief guest.

DINAJPUR, March 16, 2026

(BSS)-Prime Minister Tarique Rahman today said the government will take initiatives to establish agro-processing industries in the Dinajpur region to utilize its agricultural potential, strengthen the local economy and create employment opportunities.

"If agricultural products can be preserved and processed properly, the local economy will become stronger and employment opportunities will also increase," he said. The premier made the remarks while addressing a civic gathering and iftar mahfil at Dinajpur Circuit House ground this evening as the chief guest.

Tarique Rahman said Dinajpur holds special emotional value for him, recalling memories linked to his maternal grandparents' home in the district.

"People usually ask where someone's maternal home is. But whenever I think of Dinajpur, the first thing that comes to my mind is my grandmother's house," he said.

The premier mentioned that he has many childhood memories con-

nected with his grandparents' home in Balubari and Ghasipara areas of the town.

Tarique Rahman, also BNP chairman, said this personal connection has inspired him to work for the

by the Deputy Commissioner, Chamber of Commerce president and local political leaders, he said they had highlighted various problems and potentials of the district, and the government would take those issues into serious consideration.

Reiterating that the government has begun implementing the commitments made to the people before the election, the premier said, "Alhamdulillah, within about one month of forming the government, we have already started implementing many of the promises we made to the people".

As part of the implementation of the BNP government's election pledges, Tarique Rahman said, the canal excavation programme was formally launched across the country today from Sahapara in Kaharole upazila in the district.

"For many years, our rivers, canals and waterways have been filled up. As a result, there is a water crisis during the dry season, and when water suddenly comes dur-

ing the monsoon season, it damages nearby crops and homes," the premier said.

Therefore, he said, the government has taken a plan to excavate around 20,000 kilometres of canals across the country over the next five years and expressed hope that this initiative would facilitate irrigation for agriculture and reduce dependence on groundwater.

Expressing concern over the excessive use of groundwater, the Prime Minister said, "Previously water could be found at a depth of around 100 to 150 feet, but now in many cases it requires going down 600 to 700 feet".

"If water can be retained through excavation of canals and rivers, groundwater will gradually recharge and the arsenic problem will also begin to decline," he added.

Highlighting the government's initiative to empower women economically, Tarique Rahman said the government has undertaken a programme to provide 'Family Card' to four crore families led by women across Bangladesh.

"Half of Bangladesh's population is women. We cannot move this country forward by leaving women behind," he said.

Noting that the pilot project for the 'Family Card' programme has already begun and is being implemented experimentally in 15 areas across the country, including Dinajpur-6 constituency, the premier said that after the completion of the pilot scheme, the programme will gradually be expanded nationwide.

Tarique Rahman said that his government also introduced an honorarium for religious leaders as per his party's election pledge.

"We said before the election that we would arrange an honorarium for those who serve as imams,

Continue 36 page Agro

WFP projects food insecurity reach record levels in Middle East escalation

food prices were fast to spike but slow to come down. This meant that vulnerable families already struggling with hunger were

due to a reliance on food and fuel imports. Projections indicate an increase of 21 percent in food-insecure people for West and Central Africa and 17 percent for East and Southern Africa. An increase of 24 percent is forecast for Asia. Sudan, for example, imports around 80 percent of its wheat - a higher price for this staple will push more families into hunger. In Somalia, a country in the midst of severe drought, the price of some essential commodities has risen by at least 20 percent since the conflict began, according to local reports. Both are countries with high levels of food insecurity that have also experienced famine in recent years.

This crisis comes amid severe funding shortfalls for WFP which has forced significant prioritization of programmes across all continents, ultimately meaning that people in need of assistance are being left behind. Further increases in food insecurity that are not matched by increased resources could spell catastrophe for some of the world's most vulnerable countries that are already at risk of famine.

Note to editors:

To calculate the impact the conflict will have on global hunger, WFP analysts used the pre-crisis number of people unable to afford an energy sufficient diet (2,100kcal/day), then modeled a sustained oil price shock at USD 100 that raises transportation costs and global food prices. Weighting impacts by each country's dependence on imported energy and food, the number of people who can no longer afford that diet was recalculated and the difference is the projected increase in acute food insecurity.

Roughly 45 million more people could be pushed into acute hunger this year if conflict persists. Global numbers of food-insecure people could reach levels last seen at start of Ukraine war. Import reliant countries in Africa and Asia face the steepest potential rise in hunger risk. Italy Rome 17 March, The United Nations World Food Programme (WFP) is warning today that the total number of people around the world facing acute levels of hunger could reach record numbers in 2026 if the escalation in the Middle East continues to destabilize the world's economy.

New analysis by WFP estimates that almost 45 million more people could fall into acute food insecurity or worse (known as IPC3+) if the conflict does not end by the middle of the year, and if oil prices remain above USD 100 a barrel. These would add to the 318 million people around the world who are already food insecure.

When the Ukraine war began in 2022, triggering a cost of living crisis, global hunger reached record levels with 349 million people impacted. WFP's latest projections indicate we are at risk of facing a similar situation in the months ahead if the Middle East conflict continues. During the 2022 period,

priced out of staple food items almost overnight, and for extended periods of time.

While in 2026 the conflict involves a global energy hub and not a breadbasket region, the potential impact is similar because energy and food markets are tightly correlated.

In many parts of the world, vulnerable families who today are currently managing to put some food on the table may soon find they are only able to afford little or no food. "If this conflict continues, it will send shockwaves across the globe, and families who already cannot afford their next meal will be hit the hardest," said WFP Deputy Executive Director and Chief Operating Officer Carl Skau. "Without an adequately funded humanitarian response, it could spell catastrophe for millions already on the edge."

The virtual shipping standstill in the Strait of Hormuz and mounting risks to Red Sea maritime traffic are already increasing energy, fuel, and fertilizer costs, deepening hunger beyond the Middle East. The conflict reverberates far and wide and the world's most vulnerable people are the ones who will be most exposed to its ripple effects. According to WFP's analysis, countries in sub-Saharan Africa and Asia are the most vulnerable

Conflict in the Middle East threatens global food systems

Itali Rome march 27, The escalation of conflict in the Middle East and Gulf region is contributing to volatility in global food, energy and fertilizer markets, with implications for smallholder farmers and rural communities worldwide. Given the region's role in energy supply, fertilizer production and key trade routes, dis-

ruptions are driving up input costs and increasing uncertainty at a critical point in the agricultural calendar, particularly in low-income and food-importing economies. Rural communities, with high reliance on agriculture, are especially exposed to these shocks.

The International Fund for Agricultural Development (IFAD) is closely monitoring the evolving situation and assessing impacts across its portfolio. IFAD's financial model and focus on long-term development combines predictability of financing with agility in crisis. Country teams are activating a range of operational tools that help countries adapt quickly, particularly for projects in Africa, the Near East, South Asia and Asia Pacific. This capacity to respond in crisis was significantly strengthened through the Crisis Response Initiative, launched in response to the global impacts of the war in Ukraine.

IFAD stands ready to protect rural livelihoods, stabilize food production and support recovery - ensuring that rural, smallholder farmers are not left to bear the brunt of global shocks.

The International Fund for Agricultural Development (IFAD) is the only international financial institution exclusively focused on rural transformation. IFAD invests in rural people and their communities, creating jobs, resilient economies, and shared prosperity and stability. Today, IFAD and its partners have nearly US\$23 billion invested in ongoing projects transforming food systems.

SAC unveils two books on agricultural trade, agroecology

SAARC Agriculture Centre unveils books on food safety and agroecology at Ekushey Book Fair Dhaka. DHAKA, Mar 15, 2026 (BSS) - SAARC Agriculture Centre (SAC) has unveiled two publications at Amar Ekushey Book Fair 2026 highlighting key regional priorities in agricultural development and sustainable food systems in South Asia.

The books, titled 'Fostering Agricultural Trade through Harmonized Food Safety Standards in South Asia' and 'Promoting Agroecological Approaches for the Sustainable Transformation of Agri-food Systems in South Asia', were officially launched during a ceremony held on the fair premises on Saturday, ac-

ording to a press release issued today.

Dr P Chandra Shekara, Director General of the Centre on Integrated Rural Development for Asia and the Pacific (CIRDAP), attended the book unveiling ceremony as the chief guest. Dr Md Harunur Rashid, Director of the SAARC Agriculture Centre, presided over the event.

The programme began with a welcome speech delivered by Dr Md Younus Ali, Senior Programme Specialist (Livestock) at SAC.

In his address, Dr Younus Ali emphasised the importance of regional knowledge sharing and collaborative research to address common agricultural challenges in South Asia. He noted that stronger cooperation among researchers and policymakers can help improve food safety systems and support sustainable agricultural development across the SAARC region.

Speaking as the chief guest, Dr Chandra Shekara highlighted the growing need for harmonised food safety standards to facilitate agricultural trade within South Asia. He stated that improving regulatory cooperation and strengthening institutional capacity would help build trust in regional food markets and support rural livelihoods.

A year after Myanmar's earthquake, Mideast crisis threatens more hunger

Myint Myint begins work before dawn and ends late at night as she prepares for the next business day. Italy, Rome 31 March, Under a large tree by a creek flowing across Myanmar's second-largest city of Mandalay, the day begins long before sunrise. Around 4 am, Myint Myint lights the fire and starts frying samosas and fritters as the city wakes up.

This is Myint Myint's workspace. It is also a neighbourhood space where people gather to escape the scorching dry-season sun. Soon buyers arrive, some purchasing a few of her snacks for breakfast, others taking large quantities to resell elsewhere. Either way, she struggles to make a profit, as people buy less and expenses rise.

"You really need two sets of capital to keep a business moving," Myint Myint says. "One just isn't enough."

A year after a massive 7.7 magnitude earthquake struck central Myanmar, killing thousands and devastating whole communities, recovery remains fragile - despite World Food Programme (WFP) post-earthquake support that helped many like Myint Myint get back on their feet. In quake-affected regions, half of all families remain only marginally food secure - surviving day to day and unable to absorb even the smallest shock. Now the Middle East crisis, upending supply chains and driving up global food prices, is delivering further hardship.

"In the year since the ground broke, we have seen incredible community resilience. But resilience is not a shield," says WFP Country Representative and Director Michael Dunford. "People may be standing again, but many are still standing on the edge."

Support after the quake
WFP food and cash assistance fol-

lowing Myanmar's earthquake last year helped many survivors get back on their feet.

Myint Myint's small roadside stall

is more than a business. It has been her family's lifeline - especially after her husband died a decade ago, leaving her to raise two sons and run the stand alone. She built up her enterprise slowly, fritter by fritter, customer by customer.

"I learned by watching others, starting small and just keeping at it until I eventually built up a few regulars here and there," Myint Myint says.

When the earthquake struck Myanmar in late March 2025, it shattered more than buildings and roads. For many poor families like Myint Myint's, it wiped out the little they had to keep going.

For Myint Myint, that meant both her raw ingredients to make the fritters and emergency capital. Suddenly, she could no longer reopen her stall. Like many other destitute survivors, she struggled to feed her family and make ends meet.

But WFP's post-earthquake cash assistance of 360,000 Kyat (about US\$93) changed the course of her future - illustrating the power of timely multi-purpose support in not only helping families eat, but also

recover their independence.

Along with cash assistance reaching half-a-million affected people, WFP is helping communities rebuild

the foundations of long-term recovery. In Myanmar's Dry Zone, covering many of the quake-hit regions, we are rehabilitating village roads and irrigation canals to reconnect farmers to markets and protect future harvests. Elsewhere, in Shan State, we are helping restore damaged floating farms - a vital source of food and income for local communities.

For Myint Myint, the WFP cash support allowed her to restart her business. "I never dreamed I'd get that much," she recalls, adding, "I was out selling again the very next day. It made me realize that my life wasn't over just yet."

Living on the edge

Myint Myint is back in business, but she is selling less as her customers tighten their belts during tough economic times.

A year after the earthquake, Myint Myint is back at her stall, back at the fire before dawn, back to doing what she knows best.

Cooking up the fritters is repetitive and physical. Onions must be peeled, washed and sliced. Potatoes must be prepared. By the time Myint Myint has sold her wares and

Glaciers across the Hindu Kush is Melting

prepared for the next business day, it's nearly midnight.

"We manage to make about 300 pieces of samosas. Once we hit 300 or 350, we call it a day," she says.

But recovery does not mean security. Like many women supporting families on their own, Myint Myint has little margin for error. Her stall brings in just enough to survive. Even before the earthquake, she was living in and out of debt, managing each day as it came.

The quake, among other shocks, has taken its toll on many in Myanmar. Myint Myint's business is slower today than it used to be, as cash-strapped customers buy less. She now sells around 700 pieces of different snacks daily: Indian-style fritters, Burmese traditional fritters, bean fritters and the crispy toppings often eaten with the national dish, Mohinga. Before the earthquake, she used to produce more than 1,000 pieces.

Along with inflation, the weak demand is chipping away at her already narrow margins. "When the capital runs low, you have to find a way to borrow or pull money from somewhere else," she says.

The Middle East fallout

Along with shattering buildings, Myanmar's 2025 earthquake wiped out the livelihoods of many poor families. The fallout of the Middle East crisis is a fresh shock. Myint Myint's experience mirrors a broader pattern seen across the earthquake-affected regions of Sagaing and Mandalay, where one in six households faces moderate to severe food insecurity. Experts fear hunger may deepen as the Middle East crisis drives up the cost of fuel and staples like rice - along with fertilizer prices, at a time when Myanmar's farmers prepare for monsoon crops.

"This new wave of global instability is hitting Myanmar at the worst possible moment," says WFP's Dunford.

Kathmandu, 18 March 2026 - Glaciers across the Hindu Kush Himalaya (HKH) are melting at an accelerating rate, with ice loss rates doubling since the year 2000, according to two new landmark reports that will be released on 21 March 2026 by the International Centre for Integrated Mountain Development (ICIMOD) to mark World Day for Glaciers.

The reports, Changing Dynamics of Glaciers in the Hindu Kush Himalaya Region from 1990 to 2020 and HKH Glacier Outlook 2026: Insights from 50 Years of Himalayan Glacier Monitoring, provide the most comprehensive evidence yet of glacier change in the region. They reveal a total loss of up to 27 metres of ice thickness since 1975, sounding an alarm for the nearly two billion people downstream who depend on meltwater from the 'Water Towers of Asia'.

HKH holds the largest volume of ice outside the poles, with an inventory of over 63,700 glaciers covering nearly 55,782 square kilometres. These glaciers are the source of at least ten major Asian river systems, supporting the food, water, energy, and livelihood se-

curity of billions. However, around 78% of this glacier area, located between 4,500 and 6,000 metres above sea level is highly exposed to elevation-dependent warming.

"This isn't a distant problem; it's a crisis unfolding in real-time, with new disasters every summer and monsoon. The fact that ice loss rates have doubled this century should shock us all into action," said Pema Gyamtsho, Director General of ICIMOD. "The Hindu Kush Himalaya is at a crossroads. The rapidly escalating impacts we're seeing from water uncertainty to catastrophic floods underscore that we are in a critical decade for the cryosphere. We must scale up monitoring and invest in adaptation now. These aren't blind spots becoming surprises anymore; they are our new reality."

The comprehensive analysis reveals that between 1990 and 2020, HKH glaciers lost about 12% of their total area and 9% of their estimated ice reserves. According to Sudan Bikash Maharjan, Remote Sensing Ana
lcontinue 36 page

FAO, the One-Child, One-Egg initiative links directly with school feeding programmes,

The difference an egg a day makes Begun by the Government of Bhutan with the support of FAO, the One-Child, One-Egg initiative links smallholder poultry farmers directly with school feeding programmes, tackling malnutrition in children while creating a stable market for rural producers.

Rome April 1, On a track that is easy to miss, winding through the thick trees of Bhutan's forested hills, Tenzin Drukpa and Pampa Maya Tamange deliver stacks and stacks of trays brimming with eggs to 15 different primary schools in their districts of Thimphu and Chhukha.

Tenzin and Pampa make the journey every month, connecting their hillside farm to hundreds of children's lunch plates - children for whom the school meal may be the most nutritious food they receive that day.

Linking smallholder poultry farmers directly with school feeding programmes and tackling malnutrition in children while creating a stable market for rural producers is an initiative begun by the Royal Government of Bhutan with the support of the Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). Known as the

One-Child, One-Egg (OCOE) initiative, the two-year pilot currently supplies eggs to 32 000 students in 343 schools across the country. In Bhutan, nearly one in five children under five is stunted, about nine percent are underweight and more than one-third of adolescent girls suffer from anaemia. Eggs are among the most nutrient-dense foods available. They are rich in protein, healthy fats, vitamins and minerals that are essential for brain development, physical growth and immune function in children.

Students have said that they have noticed improved health and greater energy at school, while teachers reported that students appeared more attentive in class since the programme began.

On the other side of the equation is Tenzin, who started his poultry operation in 2018 and has known what it means to lose almost everything. When COVID-19 hit, egg prices collapsed and unsold trays piled up in his sheds. Then in 2023, a feed toxin outbreak swept through his flock, killing 2 700 birds and leaving him with an estimated loss of BTN 3.6 million-around USD 43 000.

He did not walk away. An eco-

nomics stimulus loan from the government gave him the footing to rebuild and expand. The egg market gradually recovered, and when OCOE arrived, it brought something harder to put a price on: a reliable buyer. Today his sheds hold 4 000 birds, and the steady clucking of hens mixes with the clatter of egg trays bound for nearby schools.

"The egg market was erratic before," Tenzin says. "This initiative gave us an opportunity. Now, we know the schools need us."

Nearly one in five Bhutanese children under five is stunted, about nine percent are underweight and more than one-third of adolescent girls suffer from anaemia.

Similar changes and connections are happening in southwestern Bhutan as farmers respond to reliable school demand. In Samtse district, near the border with India, 37-year-old Ganesh Bdr Ghalley often sold eggs at a loss but now supplies them to two schools serving over 200 students. "I have two children in school," he says. "Supplying eggs is also goodwill."

Further east also in Samtse district, Dendra and Sabitra Gurung run a poultry farm where their 750 hens supply eggs to a nearby primary school serving 300 students. "This initiative has helped us with assured markets," says Dendra. "We are self-sufficient now."

The OCOE two-year pilot currently supplies eggs to 32 000 students in 343 schools across Bhutan. The programme is also training more than 280 cooks across 20 districts, equipping them with new recipes and food-safety practices.

Eggs on the school menu
At Soeltapsa Primary School, a cluster of low classroom buildings sits above a small schoolyard en-

gulfed by thick green hills. The school serves children from nearby villages scattered across the surrounding Samtse district's countryside. Before the OCOE initiative, cooks rarely included eggs in school lunches.

"Eggs have become an important part of the children's diet in school," says Karma, an egg supplier and member of the Soeltapsa women's group. "Before OCOE, we did not supply eggs, it was not part of the meal."

For school cooks preparing meals for dozens of children at a time, boiled eggs have always made the most sense - simple, quick, reliable. But children notice when the menu never changes, and they had begun to say so. The programme responded by training more than 280 cooks across 20 districts, equipping them not just with new recipes but with stronger food-safety practices to match.

The difference shows up at the pan. Cooks who once worked almost exclusively with boiling water are now sautéing garlic and onion, folding eggs and potatoes through hoentshey - Bhutan's wild spinach to make gongdo hoentshey, a scramble fragrant with chilli.

Others are preparing egg paa: whole, boiled eggs slow-cooked in a richly spiced base of tomato, ginger and garlic, served with golden-fried potato wedges and finished with green chillies and coriander. The government has also increased the school meals stipend from BTN 1 500 to BTN 3 100 per child (about USD 38), reflecting the programme's expanded scope.

Back on his hillside farm in Damchu, Tenzin thinks about what comes next. Better access to chicks, improved sheds and fair pricing, he believes, could help farmers expand production further while helping children grow stronger, building a healthy new generation.

Glacier largely unmonitored. Iyest at ICIMOD and lead author of the glacier dynamics report, the most immediate threat comes from the region's smallest glaciers.

"Between 1990 and 2020, HKH glaciers lost about 12% of their total area, but the losses are most acute for the region's smallest glaciers—those below 0.5 km²—which are shrinking more rapidly than others," said Maharjan. "This poses immediate risks of localised water shortages for high mountain communities and intensifies hazards like glacial lake outburst floods. The danger is magnified because three-quarters of the region's glaciers fall into this vulnerable size class. We are not just losing ice; we are facing a rapid escalation of risks."

The HKH Glacier Outlook 2026 synthesises data from 38 monitored glaciers, revealing that widespread wastage has doubled post-2000, signalling that parts of the Himalayan cryosphere may be nearing critical tipping points toward irreversible retreat. Yet, the reports highlight a critical data gap: of those 38, only seven meet the global benchmark monitoring standards of the World Glacier Monitoring Service (WGMS). Major glacierised regions including the Karakoram, Sikkim, Zaskar, and Bhutan remain

"We are trying to navigate a rapidly changing future with an incomplete map," said Mohd. Farooq Azam, a cryosphere specialist at ICIMOD and one of the report's authors. "Large parts of the Himalaya remain blind spots. Without expanding our monitoring networks and standardising methodologies, accelerated changes in water flows and cryosphere risks could remain undetected until the impacts are severe. Sustained monitoring of representative glaciers like Mera and Rikha Samba in Nepal, and Chhota Shigri in India, is critical, they are our early warning indicators for the entire

mountain system."

The reports highlight that glacier losses are spatially skewed, with the highest percentage of area loss in the eastern Hengduan Shan mountains, where some areas lost up to 33% of their glacier area in just three decades. However, the largest absolute area losses are concentrated in the Indus, Ganges, and Brahmaputra basins, where over 74% of the region's glaciers are found, underlining their critical vulnerability.

pastoralisation

muezzins and khatibs in mosques, as well as religious leaders of other faiths," he said, "Alhamdulillah, a few days ago we started that programme as well".

Reaffirming his government's commitment to national development, the Prime Minister said the administration would work with full dedication to build the country people aspire to.

People from various professions and social groups of Dinajpur district attended the civic gathering and iftar event.

LGRD and Cooperative Minister Mirza Fakhrul Islam Alamgir, Social Welfare Minister Dr AZM Zahid Hossain, local lawmaker Syed Jahangir Alam, District Bar Association President Abdul Halim, Dinajpur Chamber and Commerce President Abu Bakar Siddiq, district Jamiat-e-Islami President Matiur Rahman Kashemi and Deputy Commissioner Md Rafiqul Islam spoke at the event. Dinajpur district BNP President Advocate Mofazzal Hossain Dulal presided over the function while General Secretary Bakhtiar Ahmed Kachi conducted it.

Earlier, Prime Minister opened the excavation of 53 canals across the country by initiating the excavation of the 12-kilometer Sahapara Canal in the Balrampur area of Kaharole upazila in the district. He formally launched the initiative by cutting soil with a spade at.

स्वास्थ्य अमूल्य सम्पत्ति हो, यसको रक्षा गरौं ।

- ◆ सन्तुलित र पौष्टिक खाना सेवन गरौं ।
- ◆ दैनिक शारिरीक व्यायम गरौं,
- ◆ स्वाच्छ पानी र सरसफाईमा विशेष ध्यान दिऔं,
- ◆ खोप तथा आवश्यक स्वास्थ्य सेवा समयमै लिऔं,
- ◆ नियमित रूपमा स्वास्थ्यसम्बन्धी परामर्श लिऔं,
- ◆ मानसिक स्वास्थ्यको ख्याल राखौं र तनाव व्यवस्थापन गरौं,
- ◆ सुर्ती, मदिरा र लागुऔषधबाट टाढा रहौं,
- ◆ नियमित स्वास्थ्य परीक्षण गराऔं,

स्वास्थ्य नागरिक, समुन्नत राष्ट्र ।

नेपाल सरकार
विज्ञापन बोर्ड